

УД
Ю98

ОЛЕКСА
ЮЩЕНКО

ВИБРАНЕ

Олександромчук

ОЛЕКСА І ЮЩЕНКО

ВИБРАНЕ

419820

Державне видавництво
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
Київ - 1958

ПОЕТ-ПІСНЯР

Великий вантажний автомобіль весело котиться по рівній, широкій, обсаженій молодими тополями дорозі. У ньому, густо сидючи на імпровізованих лавочках, їдуть дівчата-колгоспниці. Співають, звичайно. Спочатку долітає до нас добре знайома мелодія, весела, бадьора і разом задушевна, а потім ухо ловить і слова, теж добре знайомі:

...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком,
Світить, світить сонечко молоде...

Ну, так, це ж поет Олекса Ющенко і композитор Платон Майборода співають цього лункого осіннього дня устамч молодих колгоспниць пісню про Героя Соціалістичної Праці Олену Хобту! Не одну таку пісню створили вони в творчій співдружбі, по багато днів перебуваючи у самій гущі життя, серед людей праці, які щиро ділилися з ними своїми радіщами, своїми болями, своїми шуканнями й поривами. На прикладі Ющенко і Майбороди ясно видно ту велику користь, яку дає тісне спілкування поета з композитором, запалених одними

ідеями, одними творчими принципами, сповнених любові до життя, до праці, до людини, до народу. Маємо доказ: народ співає їх пісню, створену під безпосереднім повівом народних пісень...

Але нині мова, власне, про поета.

Я знаю Олексу Ющенка з перших кроків його літературної діяльності. І мене завжди зворушувала в ньому — і тепер зворушує — любов до поезії та до літератури взагалі. Він добре знає українських, російських, білоруських поетів, пильно читає поетів інших народностей Радянського Союзу та зарубіжних майстрів, він дбайливо збирає книжки і часом не без дитячої хвальковитості розповідає приятелям, як він роздобув якусь там рідкісну антологію або курйозний давній путівник по Києву... Він з сердечною простотою й теплотою малює в своїх книжках образи Шевченка, Пушкіна, Ольги Кобилянської, Миколи Островського... На сторінках його поетичних збірок бачимо ми Коцюбинського на Капрі, Горького в Мануйлівці, Дзямбула на змаганні казахських акинів, чуваського поета Сеспеля на Остерщині, де знайшов він собі другу батьківщину... Поет, якому особливо близька народна творчість, з синовньою пошаною говорить про славетного кобзаря Остапа Вересая...

Але це ніяк не «книжний», не «кабінетний» поет. Він почуває себе, як удома, серед природи, для змалювання якої знаходить свої фарби:

Немов гусята, розбрелися
Кульбаби жовті у траві...

Але не мислить він собі природи — без людини.
А людини — без праці. Творчої, натхненної праці.

Давно бригадиру не спиться,
Йде в поле, в світанкову тьму.
Спізнилася жайворон-птиця
Послати вітання йому.

Бачимо ми у Ющенка цілий ряд пісень про героїв праці — названу вже пісню про Олену Хобту, пісні про Марію Лисенко, про Марка Озерного, про не прославлених ще, а гідних слави працівників-хліборобів, про героїчне робітництво Донбасу та Каховки, про радість труда...

Олекса Ющенко палко любить свою рідну землю. У дні Великої Вітчизняної війни, далеко від України, він з ніжним болем згадував у своїх поезіях (книжка «До рідної землі») і Дніпро, і Київ, і Канів, «Котоп, і Ніжин, і Прилуки». З особливим хвилюванням слухав він по радіо голос незабутньої Оксани Петрусенко...

Але яскраво лунає в його творчості струна дружби народів. Використовуючи давню народнопоетичну традицію, пише він 1943 року про переключення Волги з Дніпром, не в одному вірші славить рідну всім нам столицю Радянської Вітчизни — Москву.

У мирні дні чуйно відгукується поет на почуті ним молдавські мелодії, підхоплюючи своєрідний, характерний для молдавської народної поезики зачин: «лист зелений»... Вірний у своїй любові до людської праці, він гаряче славить соціалістичне змагання між українськими та грузинськими колгоспниками.

Почуття дружби народів, дружби трудящих переливається через кордони нашої країни. І перед нами — польські селяни в гостях у колгоспників Кременчузького району, Поль Робсон на конгресі миру, перед нами природа, міста, люди Чехословаччини («Празька весна»)

Форма поезій Олекси Ющенко досить різноманітна. Ми бачимо у цього завзятого пісняра такий, наприклад, мало нині вживаний, а деким і відкиданий, ніби б то непридатний для сучасності, вид віршування, як сонети. І все-таки — в першу чергу пісняр.

В дні війни написав Олекса невелику, повиту цілком зрозумілим сумом «Пісню полонянки», що починається такими рядками:

Ховається сонце, згасає проміння,
Чорніє ясний небокрай...
На душу, на серце звалилось каміння,
Прощай, Україно, прощай.

Цей вірш був переданий радіостанцією ім. Шевченка в Саратові на окуповану територію України. Незабаром його було записано як пісню з народною мелодією в двох варіантах — у Чернігівській області і над далеким Одером, де виконували її радянські воїни.

Коли поет знаходить собі такого композитора, як народ, то він може з цілковитим правом вважати себе щасливим.

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

МЕРИША
СТЕЖКА

ВЕСНЯНИЙ ЕТЮД

Немов гусята, розбрелися
Кульбаби жовті у траві...
На них хлопчина задивився,
Почав скликать. Але живі,
Маленькі цяточки в долині
Не чули й не хотіли знать
Людської мови. Той хлопчина
Прийшов загонить гусенят!

Він потім дзвінко розсміявся,
Та й як не розсміялись тут,—
Простоволосий здогадався,
Що то кульбаби вже цвітуть!
Одна і третя, і десята.
Здавалось, бігли до Сули
Такі ж, як гусоньки-гусята,
Що теж до річки побрели...

1938

Хоружівка.

* * *

Серед моря квітів,
Серед моря трав
Весело шуміти
Запашним вітрам.

Серед моря квітів
Бджіл гудуть рої.
Літо, моє літо,
Співанки мої!

В смолках хвилі гонить
Вітер в далечинь
На безмежних гонах
Грає ген ячмінь.

О, рожевий колір,—
Смолок любий цвіт!
Лугові і полю
Сонце шле привіт.

Я дивлюсь на трави,
Квіти запашні
І співа ласкаво
Вітерець мені.

Лан оцей хвилює
Серце моє, кров.
...Серед моря квітів
Пісню я знайшов.

1939

Усиха тополя при дорозі,
Зелен-листом більше не шумить...
От гроза ударить, а в тривозі
Вже вона не буде стан хилить.

Їй однаково — впаде вона чи, може,
Ще стоятиме: вона ж бо не жива,
І нехай погода непогожа,
Вітер хай з корінням вирива;

Їй однаково — стояти чи упасти,
Розгубить гілок сухі кістки:
Далеч синю більше не кохати,
Не торкать вершиною хмарки...

А було ж — росла і зеленіла
При дорозі битій ночі, дні,
З вітром бавилась і весело шуміла
Стільки весен, скільки літ мені...

Посаджу я молоду тополю,—
Хай шумить, співа мені, як та,
Що вже не озветься більш ніколи,
Мов дитячі дорогі літа.

1939

* * *

На березі Десни рибалка спочиває
І варить юшку. Синій дим повис.
Із вогнища іскринки злотограєм
Злетіли, зірочками розцвілись.
І раптом згасли, засліпивши очі...
Натомість

вгору

скільки знов летить!

...Я піснею, мов іскоркою, хочу,
Що темінь пронизала опівночі,
Знак по собі в народі залишить.

1940

Чернівці.

* * *

...Яка спокійна ти, Десна,
І — неспокійний я.
Твоя прозора глибина —
Немов любов моя.

Ти швидше б линула, ріка,
По рідному краю.
В квітках любов моя палка —
Тобі їх віддаю.

Як тихо до Дніпра Десна
Несе Полісся цвіт...
Живе там дівчина одна —
Їй передай привіт.

Там дівчина — любов моя...
О Десно! Швидше лить!
Яка спокійна ти, а я —
Твій неспокійний син...

1940

ВЕСНА, ПІСНЯМ ПРОРОСТАТИ!

На землю осінь пада жолудями,
Щоб потім брунькувалася весна.
Гаї усипані чи листом, чи піснями?
Яка пора оця і щедра і рясна.
...На землю осінь пада жолудями...

Я бачу,— по долині ходить осінь,
В гаю спустила по ліщині коси,—
Дозрілий хміль п'янить, як цвіт весною.
Ходім до гаю, дівчино, зо мною!

І дні оці не схожі на осінні,
Бо все в такому ярому цвітінні.
А пахощі які ідуть від м'яти!
З чим осінь цю я можу порівняти?
З весною.

А весна, то й пісні проростати!

1940

СОПІЛКА

Ранок бризнув росами у степах безкраїх,
У садах завітчаних обізвався птах,
Я беру сопілку і про радість граю,
Я іду з сопілкою у морях-житях.

Плакала колись ти, горе виливала,
Тужно, як та чайка, ой сумна, сумна.
Та не вилить горя, людської печалі,
Їм немає краю, їм немає дна.

Пісня сопілчана йшла на всі округи,
Вивчив я ту пісню, що співав мій дід,
Що зазнав недолі, панської наруги,—
Тож від них на чолі борознами слід...

А тепер я радість в пісню виливаю,
Вітер над землею слово підійма.
Як же всю ту радість виспівать — не знаю,
Бо нема їй краю, дна її — нема.

Над містами, селами, луками, гаями,
Ріками, морями співи розлились.
...Я хотів би щастя передать словами,
Та воно бездонне, як небесна вись!

1940

МАЛЬВА

КОЦЮБИНСЬКИЙ НА КАПРІ

Тут орхідеї і тюльпани,
Тут квітів скільки запашних!
З-за моря сонце полум'яне
Зійшло, всміхається до них.

Весь острів — то квітник неначе,
Стобарвно в мить одну розцвів.
...А він, замислений, не бачить
Оту красу. Не чує спів...

Рибалки хата. Ненароком
Спинився зір: це ж мальви цвіт!
Швидким наблизився він кроком,
Вклонився, мовивши:— Привіт!

Привіт гарячий вам, кохані! —
Схиливсь до квітів, що немов
Його впізнали і рум'яні
Вуста розкрили — до розмов.

І всі вони тяглись до нього —
Поцілувать пекла жага...
І так схотілося в дорогу,
До тебе, земле дорога!

І все, і все округ поблідло,
Зів'яло все — йому здалось.
Від мальви тільки щире світло
Струмилося, лилось, лилось...

— Летіть, думки, летіть у даль ви,
Гаряче серце віднесіть
Додому, де чекають мальви,
Де грона сонячних суцвіть!

1940

ЖУРАВЛІ

Відлітають швидко журавлі,
Невблаганна осінь приліта,
І мовчазна сіра висота
Хмарами припала до землі.

Журавлиний жур звучить в імлі,
Де розтали, зникли журавлі.

Але знаю — прилетять вони
Неодмінно з леготом весни
І побачать поле молоде,
Що його не бачили ніде.

Ой, зрадіють на моїй землі
Журавлики-журики, журавлі!

І тоді я заспіваю знов,—
Скільки дум навіють журавлі,—
Заспіваю про свою любов
До своєї рідної землі.

Знаю, знаю, прилетять вони
З першим теплим подихом весни.

Буде слово щире не одне
Про мій край, що виплекав мене,
І про Сонце, що з Кремля сія.
Свіжа пісня зазвучить моя

Про цю землю, поле молоде,
Що його не знайдеш більш ніде.

Хочу, щоб забули ви сумну,
Щоб навек забули пісню ту.
Прилітайте зустрічатъ весну,
Рідну привітайте висоту.

Прилітайте швидше, журавлі,
Поклоніться моїй землі!

1940

ОСІНЬ

(З палуби)

Трави линяють навколо,
Тихо Десна відпливає.
Човен забутий гойдає
Хвиля байдужа і квола.

Вітер угору полине,
Свистом пронизує тишу.
В березі видно картини:
Сохнуть — художник розвішав...

Вітер колише картини,
Тихо і сумно голосить,
Вирве суху бур'янину.
Кине в розвихрену осінь...

1940
Черніїв.

ПЕРША СТЕЖКА

З нас кожен і міцнів, і ріс
З гарячим серцем, не байдужим.
Життя — густий, манливий ліс,
Пройти його — нелегко, друже,
Бо ліс — не парк: прямих доріг,
Стежин рівненьких мало в ньому.

Не раз по схиліві крутому
Я йшов крізь терн і вийти зміг.
Здавалося — не прогорнуть
Ту гущавінь. Але ніколи
Не обирав я легшу путь,
Хоч ця до крові ноги сколе.

Мій нерозчесаний Шамрай
(Так звали й звать дрімучий гай),
Ти наче царство Берендея
Для мене був... Проходив де я,
Завжди пригадував свій край.
І вдячний я тобі, старому,
Ти вчив упертим быть, суворим.

Лякав мене зеленим морем —
От-от втоплюся я у ньому;
От заблукаю, не знайду
В гущавині маленьку стежку.
І гордий шамотів щось дуб.
Зникала стежка, як мережка,
Обірветься вона, мов пряжа,
Куди ступити — не покаже.
Куці я далі прогортав
І першу радість не забуду:
Я вийшов з лісу й заспівав,
Бо пісня сповнювала груди.
Я вперше розуміти став,
Чим горді наші добрі люди —
Своєю впертістю в шуканні,
А себелюбство — не про нас.

Ми тим і дужі, тим і славні,
Що не лишає віра нас
І шлях покаже повсякчас.

Оту, в Хоружівському гаю,
Ніколи не забудь стежину,
Крізь терні колючий і ожину
Не кимсь протоптану — свою.

1940—1941

* *
*

Схрестились, як мечі, прожектори вгорі.
«XX вік» — накреслено у небі.
XX вік... Шумлять ліси, бори...
XX вік — на вікнах дітвори
З паперу витвір: так віднині треба,—
Щоб скло не сипалось від гуркоту громів.

— «XX вік» — кричать гудки заводів.
Повітряна тривога. Світ гримів.
І навхрест два мечі рука чиясь розводить
І зводить поміж хмар. І рветься далина...

Так почалась війна.

1941

* *
*

Вдарила в будинок, струснула
Бомба стіни, камінь рознесла.
Пил розвіявсь. Пусткою війнуло.
Вечоріє. Наплива імла.

На руїнах, на уламках сірих
Задзвонив годинник, як завжди.
Він лишився, як народу віра,
Що життя не стримати ходи.

*Чернівці,
1941*

ЩО ВЗЯТИ З СОБОЮ В ДОРОГУ...

(Із циклу «Чернігів горить»)

...Що взяти з собою в дорогу —
Далека вона, не легка..
Від рідної хати порога
Не хочуть іти мої ноги,
Безвільно звисає рука.

Що взяти? Дивлюся із жалем
На книги, що, мов на парад,
Переді мною стали,
Запрошують — присядь...

...У вікнах пожежі відсвіти,—
Театр і музей догора.
У вікнах жахливі квіти,
Із неба — смертельний град...

Що взяти з собою в дорогу?
Далека вона, важка,
Щоб не зморилися ноги,
Щоб не боліла рука.

...Кругом здригається камінь,
Сусідні будинки горять. .
Тремтячими руками
В дорогу я взяв «Кобзаря»,

1941

В КОС-АРАЛІ

...Ой, зійди, зійди, зіронько...

З народної пісні

Він заспівав. І стало веселіше
Із піснею-подругсю у парі.
Здалось, що сонце не пекло вже більше...
І сум спливав, немов гнітюча хмара.

Про зірку вечорову пісня лине
У далечінь жовтавої пустелі,
А на пісках барвінок сховався синій...
І низько славсь при бідній тій оселі...

Ввижавсь барвінок там, де виростає
Мала верба... Тарас гордивсь вербою,
Він з нею розмовляв: — У ріднім краї,
Скажи, якою буду я порою?

Листочок затріпоче на вербині —
То вітер доторкнувся з України...
— Добридень, вітре! Чому з України

Нічого пошта довго не приносить?
Хіба ж не знають друзі — серце просить
Живого слова, радості краплини...
Верба вслухається в слова поета,
А вітер мчить через пустелю сонну,
Через піски гарячі, даль безводну...
Ой, де ти, зіронько, вечірня радість, де ти, —
Зійди, всміхнись, неначе батьку доня!

І раптом — лист! Один і другий навіть!
І сум на серце каменем не давить, —
То від Неви й Славути друзів слово
Прилинуло, розквітло барвінково!

О, ті листи! Немов цілюще зілля,
Що затамує ран пекучих болі...
Вербі він каже: — Свято в нас, неділя!
І листя шелестить; і чути: — Бути волі!

...Про зірку вечорову пісня лине
У далечінь жовтавої пустелі.
Ввижалися барвінку барви сині
Край бідної казахської оселі.

Здається, що барвінок, мов окраса,
Прослався низько... Вродо голубина!
...Хлоп'я всміхається... солдатіві Тарасу
Лепече радісно: — Україна, Україна!

ЯРОСЛАВНА

I

ВІРНІСТЬ

Ігор-князь не день, не два в поході...
— Ярославно! Виглядати годі!
Не повернеться до тебе він,
Вже давно по ньому вдарив дзвін.
Ярославно! Я ж тебе кохаю,
Я твою красу не занехаю!
Ярославно! Ось тобі дукати!
Я готовий все тобі віддати,
Ярославно!

А ще хочу я тобі сказати —
Цілий вік тебе одну кохати
Буду, Ярославно!
Все багатство — накажи — і кину
Я до ніг. Без тебе я загину,
Ярославно!

— Забери, лишень, свої дукати,
Я не буду нелюба кохати!

Що багатства в тебе — вірю, знаю.
Незлічимо теж багатство маю,—
Те багатство вірністю зовється,
Не купується, не продається!
Одного люблю, як вітра сокіл...
Серце б обернулося у попіл,
Назавжди б закрили сонце хмари,
Коли б за твої дарунки й чари
Я тебе, не мужа, полюбила.
Згинь же, лестоців жорстока сила!

...І вона чекає, виглядає,
Вірність в серці жаром зацвітає.
І діждеться, бо отому цвіту
Вік немає, друзі, перецвіту!

II

СИЛА НЕПОКОРИ

«...І плаче, тужить Ярославна...»

То не чайка гірко тужить, проквіляє,—
Сльози давлять, душать молодую жницю:
В ешелон — ой, леле! — дівчину саджають,
В рабство постригають клятому чужинцю.
Сльози ллються з горя... Серце завмирає...
То не чайка тужить, не сумна зигзиця...

У неволю чорну, у тяжку неволю...
Ешелон гримоче по безкраїм полю.
Як тебе покинуть,— чуєш, рідна нива? —

Де росла, співала, де була щаслива...
Вітре, буйний вітре! Дай свої крилята...
Ніби чорний привид, сторона проклята...

Краще ніж у серце, головою в воду,
Аніж пов'ялити в лютім рабстві вроду.
То ж дочці коханій вольного народу
Горде чоло в рабстві не схилити зроду!
Дніпре, мій ти Дніпре, береги квітучі,
Якщо вас не бачить — краще впасти з кручі...

...Так в Путивлі-граді Ярославна плаче.
Ярославни вірної голосіння чути.
У часи тривожні край свій рідний бачить
Від Дністра до Сейму, з Дону до Славути.
Від Карпат далеких за поля Полтави,
Аж до моря синього спалахи заграби...

Увійшли у землю понад Сеймом тихим
Древнього Путивля стіни почорнілі.
Ярославна тужить, Ярославні — лихо.
— Чуєш, брате-воїне! Дні мені не милі.
Ледве маю сили ці терпіти муки,
Посивіли коси, почорніли руки...

Понеси ж ти, вітроньку, швидше вість на
крилах,
Передай, лебедонько, рано-пораненьку:
— Сестро моя, сестро! Йду до тебе, мила,
І тебе і матінку визволим стареньку!

Дочко Ярославно й трудівнице-мати,
Йдуть сини та браття рідних визволяти!

То ж не плач, зигзице, Ярославна мила!

— ...І ростуть надії незміримі крила,
Непокори сила

III

В СЛАВНОМУ ПОХОДІ

— Чий то голос лине спозарана?
— То скликає друзів Ярославна
Партизанка славна!

— То ж які в батьків хоробрі діти!
А чия вона дочка, скажіть?

— А вона дочка свого народу,
Йде шляхами славного походу,

дальнього походу

Ярославна славна!

1942—1954

КРІЗЬ ХМАРИ ВІЙНИ

Мені до кінця, до загину,
Ти будеш, як сонце, світить.
Крізь хмари війни, Україно,
Я п'ю твою чисту блакить.
Крізь хмари війни, у походах,
Ти завжди з уяві моїй.
Я слухав Славути прибій,
І вітру дніпровського подих
Я чув. І крізь морок і тління,
Крізь снігу замети важкі,—
Я бачив твоє воскресіння,
Крізь чад уявляв я цвітіння,
Ти в плетиві свіжих вінків.
Крізь чорно-криваві заграви
Я бачив мій спалений дім,
І шлях чумаків від Полтави,
І прапор народної слави
Над Києвом древнім твоїм.
Ой, вітру дніпровського подих,
Кипучий скривавлений плін...
До тебе іду я зі сходу,

В єдинім народнім поході.
Бо чую твій поклик — прилинь.
Я бачив тебе крізь руїну,
Твій образ нічим не затьмить
Проніс я любов свою вірну.
До тебе, мoya Україно.
Іду я, іду я, щоб жити

Березень, 1942.

* * *

Прослався простір степовий,
Неначе полотна сувій.

...Я руки пригадав твої,
Що розстидали полотна.
Ой, відшуміли вже давно
Весни замріяні гаї.

Чужих сліди тут підешов,
Твоїх слідів я не знайшов.

А полотна оте, як сніг,
Що скрізь лежить в степах.
Його ніколи я не зміг
Забути — навіть в снах.

Ти готувала рушники
І сорочки льняні.
Та не судилося мені
Щасливим бути роки:

Немов на голову той сніг,—
Неволя чорна, зла,
Тебе від матері взяла,
Не повернула, ні.

І сипле сніг мені до ніг,
І рушники у сніг..

Прослався простір степовий,
Неначе полотна сувій.
Ти не добілиш полотна,
Не виглядатимеш з вікна...

1943

ЛИСТ

В трикутник згорнуто листа.
Маленький аркушик паперу
Через поля, через міста
Ішов сюди.

Відкрились двері —
Переступає вже поріг
Сусідський хлопець-листоноша.
Влетіла з ним срібло-пороша
І впала дівчині до ніг.

— Вам лист із фронту! —

хлопчик з тим

Пішов. І знову тихо стало.
А літери, мов золотим
Промінням, на папері грали.
Там, за вікном, шумить, співа
Метелиця — не видно ї світа...
А ніжні милого слова
Як теплий подих сонця й літа

Це ж перед тим як рушить в бій,
Чи після бурі грозової,
Слова виводив милий мій
І номер пошти польової.
Неначе пісню із пісень
Напам'ять вивче — слово в слово:
«Моя кохана! Будь здорова!
Все ближче перемоги день

І зустріч скоро...»

Серце мліє...

«Ми будем разом, мов колись...»
В дівочих мріях, як лелії,
Слова і знаки розцвілись.
То ніби серця першцвіт...
Далекі спогади набігли.
І найдорожчому в одвіт
Вона мережить аркуш білий.

1943

СТАНУ, ПОДИВЛЮСЯ Я НА ХВИЛІ ВОЛГИ...

Стану, подивлюся я на хвилі Волги,
— Де ж ти, краю милий, де моя рідня?
... Сниться, як в дитинстві, степова дорога,
І не покидає вже мене тривога...
Так вночі і вранці, і щодня.

Тінь по хвилі — хмарка білосніжна, довга —
І — немає: вітер хмарку відганя.
...До мого порога
Не близька дорога,
В сні ж переступаю рідного порога,
В отчий дім заходжу я щодня...

*Саратов,
липень, 1943*

* * *

*

Звели вже міст через Донець,
І поїзди летять мов стріли.
І мати знову навпростець
Іде до станції. Зустріла
Мене, чужого, і пита:
— Чи ти не бачив де в дорозі
Мого синка?.. Ані листа
Нема від нього. У тривозі
Отак живу Ходжу одна...
Зустріну, може,— бог те знає.
В Дінці води — немає дна,
А в мене і сльози немає...
Вона лишилася одча —
Вже другий рік, як син загинув.
Який це раз іде вона
Із думкою: зустріну сина!
І повертається стара,
Зажурена, як осінь, квола.
Думки, немов янтар, збира
І не збере — розсипле долу..
І мо' тому, що на ріку,

На воду надивилася ясну —
Одна сльозинка на щоку
Покотиться, мов іскра згасне.
А поїзд, відпочивши мить,
Десь за Донець мостом помчиться.
І серце знову защемить,
І знов надія заіскриться...
Йй нікого тепер стрічать...
Та знову завтра, у тривозі,
До поїзда, у той же час,
Повільно йтиме по дорозі.

1943

ЗМАГАННЯ АКИНІВ

В дні пленуму Спілки письменників
Казахстану, 1943 р.

Змагаються: Джамбул і Шашубай
У кулуарах сміх звучить. Регочем *
Так, що з стіни замислений Абай
Теж усміхнувся, здається, ніби хоче
Зійти з портрета, біля нас побути,
Сказати щось веселе і незвичне...

...Притихнув сміх. І пісня знову в путь.
І знову сміху вибух гомеричний.
Хто переможе? Притихає гул.
Змагання йде.

Продовжує Джамбул.

1943

---

* Як супровід того змагання — веселі дотепи, жарти, згадки обох акинів.

ДРУГУ ВЕСНУ НЕ БАЧИТЬ ДІВЧИНА...

Другу весну не бачить дівчина
Свого милого, юнака...
Прийде з поля і ледь відпочине —
Сорочки і звичайні хустини
Шіє ніжна її рука.

Рукавиці солдатам, кисети, —
На кисетах немудрі квітки...
— Де б не був, воюватимеш де ти —
Серед теплих дівочих плетив
Вишивання й моєї руки!

Мо' в розлуці ще будемо довго,
Серце ж вірить, чекає завжди,
Серце милого жде, дорогого...
З перемогою, любий, прийди!

Хай співають: — Поїхав за Десну
І не буде... — У пісні сумній.
Не на другу — на третю весну,
Та дідяться судилось мені!

...І розлука крижиною скресне...

1943

ДНІПРОВСЬКИЙ КРАЙ

Труханів острів. Прозолоть кущів,
І ягоди осінньої кровинка.
Боєць ступив на жовтий віск пісків,
Боєць давно ішов без відпочинку.
Та втома де й поділася. Яснів
Дніпро перед очима — свіжо, дзвінко.

Як зачарований, як занімалій став
І, наче в сні здоровому, глибокім,
Вдихав забутий запах рідних трав —
Без них пройшли два роки, довгі роки.
Очима, серцем все, усе вбирив.
...Стояв би довго, де ріка широка.

Де Володимирська — піднявся вітер дуж...
Здалось бійцю, що мати йде по гірці.
І чує: — Силу всю свою напруж...
Він бачить — кров горить на тій он зірці,
І чує він у клетоті Дніпра:
— Там сльози мати лле твоя стара.

Тобі, мій край, любов моя гаряча!
Вій, вітерець! Мій рідний вітре, вій!
І все мов говорило: наш юначе.
І кликало: іди вперед, на бій...
— За вас я тяжко ворогу віддячу!
І все принішло навкруги, неначе
Хотіло першим в час оцей побачить
Народження своє, світанок свій.

1943

СЛІПИЙ СКРИПАЛЬ НА РОЗІ ВУЛИЦІ...

Сліпий скрипаль на розі вулиці,
На вулиці, поміж руїн...
Напевно, й ви мотиви чули ці,—
Розповідав піснями він.

Незрячі очі. І здавалося
Усім проходим, як мені:
Він грав — каміння й те жахалося
На звуки гнівні та сумні.

Від дотику того нервового
Зчорнілих пальців до струни,
Сторінки шляху невідомого
Розкрились враз... Ти забрини

Гіркою тугою і злістю,
Зболіле серце скрипаля,
Лети розгніване, вітристе,
З руїни-міста, звідціля;

І нелюда отого, ката,
Що очі випік — здожени.

Ставай частинкою розплати,—
Нехай тремтять тепер вони
І та земля із чужини;

Щоб впали, вжалені огнистим
Не звуком — сяйвом блискавиць,
Щоб впали мертвим чорним листом,
Осліплені, і — тільки ниць:
Щоб сонця більш не бачить їм,
Щоб зeszли в небутті німім.

...Сліпий скрипаль на розі вулиці...
А навкруги руїн, руїн...
Напевно, й ви мотиви чули ці,
Віддаючи йому уклін.

1944

СКОВОРОДА

Шляхи України. Курява густа,
Немов хмарище понад ними.
Яка ж ти довга, степова верста,
Між пшеницями наливними!
В зеленім мареві тополя чи верба
Назустріч вирине. Шумлива хвиля знову
Все закрива. Хліба, хліба, хліба...
Не степу — океану чуть розмову!

...Він поверта на стежку, що в пашні
Зникає: захлеснула піна хвилі...
Застиг шуліка хижо в вишині,
Щоб через мить простерті скласти крила
І впасти грудкою на здобич — пташеня
Беззахисне... Жорстока, нагла птице,—
Твій напад чом ніхто не зупиня?

Гай, гай! Серед людей і — теж таке...
Ятриться,
Мов рана, думка. Спокою нема.
Яка в житті поміж людей безодня!

Пани — шуліки, чернь — така німа...
О, земле, земле, чом ти не народна?
Кому шумиш ти, ниво наливна,
Кому пшениця вистигне, як золото?

І лан шумить: — То не моя вина...
Багата, земле, ти. Лиш бідна скрізь голота...
І раптом — буря! Океан пшениць
Вже не хлюпоче — рвуться чорні гриви.
Приляж, мандрівнику, на землю ниць
І слухай клекіт. Дощ впаде шумливий,
Напоїть землю, справа пройде геть.
А спрагу серця чим йому втолити?
Вирують думи, наче круговерть.
Дві бурі: степ і степовий мислитель.

Супроти вітру йде Скворода.
Ввірвались з далини сріблясті дзвони.
Ридає вітер, і душа рида,
А небо ріже блискавка червона.

Він поправляє торбу, знов — на шлях.
Ступає по слідах свого народу,
Щоб словом жити довго у віках
І переходити від роду і до роду.

А буря невгавала. Степ шумів.
І клекотів у серці віщій гнів.

ПОЛЯМИ НАРОДНОЇ СЛАВИ

ВЕЛИКИХ БУДНІВ СВЯТО

Вже пущено трамвай! Ми до вагона
Зайшли, неначе вперше у кімнату!
Поздоровляємо кондуктора, вожату...
Дзвінок дзеленькнув. Набирай розгону!

Трамвай подавсь, заграв зеленим сяйвом —
Мов іспит перед нами він склада!
В розбиту шибку вітер: не біда —
Дістанем скло, то й шибку потім вставим!

З дерев, я бачу, падають шматки
Бавовни сірої — пішло вже на відлигу.
Побіля колій — штабелі із снігу.
... Я чую потиск дружньої руки:

— Давно приїхав ти?

— Вже з тиждень, друже!

— А я сьогодні, в час, сказати, трамвая!

... Мені здається кращих слів немає,
Як ці от, нескладні та не байдужі.

Трамвай пішов! Ми в русі починаєм
Свій перший день. І вже й тепер, в вагоні,
Мені весна привиділась. В розгоні
Великих буднів свято йде над краєм!

1944

* * *

...Я проходжу в тиші,
А назустріч дім.
Вітерець колише
Номер «27».

Мимоволі згадую
Кожну світлу мить.
Думою-принадою
Осокір шумить.

Виглядала ти мене
Тут колись одна...
(Почуття нестримане
Вік не засина).

Перше в позолоті
Листя відліта.
Журавлі в польоті,
Як мої літа.

Ти мене чекала
Радісна, одна.

Слівом зустрічала
Нас обох весна;

В пам'яті прожите
Лине-вирина...
...Дім твій геть розбито,
Лиш стоїть стіна.

Може розповісти,
Хоч глуха й німа:
Тут були фашисти,
Тут була п'ятьма.

Погасав з розпуки
Промінь в висоті...
Вулиця. З-під бруку
Шпориші густі.

Та в уяві — швидко
Виростає дім...
Голос чую звідки:
«До Дніпра ходім!»

Та в уяві — знову
Дивиться в вікно,
Юність волошкова,
Як давним-давно...

БІЛЯТЬ ХАТИ

Вискоблили, вимили підлогу,
Двері — навстіж: з вітром сонце йде!
Щоб ні смутку більш, ані тривоги
Не лишилось і в кутку ніде!

Щоб повітря, чисте і прозоре,
Наповняло наші хати знов.
Кат-фашист оцю-от хату вчора
Захетів спалить, та смерть знайшов!

... Білять хату і дочка і мати,
Стежку жовтим всипано піском.
Чому ж руту-м'яту не згадати,
Як зійшла оце під вишняком!

Призьба наче просить відпочити...
Білять хати — світла буде більш,
Щоб світліше працювать і жити,
Щоб усе здавалося світліш.

А у хаті — голуби і квіти,
Розмальовані стіна і піч.
Сніг впаде, а в нашій хаті — літо:
Квіти, голубів любовна річ!

Наші йдуть! З плечей упали гори!
Осінь — повна радості й тепла.
...Білять хати у осінню пору,
Бо визволення ця осінь принесла!

1944

ГРИГОРІЙ ЖИТНЯК

(Балада)

Пронизаний кулею впав.
Ромашка в крові закипа.
Напиться, напитись води б,
Під лісом криниця, туди б...
Він кілька хвилин ще проліз,
Здалось, що відчалує ліс.
Рушниця важка — з нею скрізь
Він помсту народну проніс.
Не кине її — при собі
Триматиме: буде ще бій!
...Рушницю стискає в руці
(Рум'янець поблід на лиці).
А друга його рука,
Хоч квола — гранату шука.
Та більше гранати нема.
Згадав, як надходила тьма,
Як сірі тумани спливли,—
Фашистські розвідники йшли.
Останню він кинув гранату
І впав на ромашку прим'яту.
Він — сам, проти нього — сім.
Та смерть він послав усім.
А потім — п'ятьма сліпа.

Ромашка в крові закипа...
Рушниця в одній руці...
На гордім, спокійнім лиці
Печать залишає смерть.
За цю він боровся твердь,
Відбивши її — упав.
...Ромашка в крові закипа...
На рідній, радянській землі,
Здавалось, спочинути ліг.
Високе житнє стебло
Тут, біля нього, росло.
Щоб влити йому снаги —
Квітчасті біжать луги,
Біжить ось до нього ліс,
Цілющий струмок джерела...
А він до землі мов приріс.
І промінь торкнувся чола.
А він до землі мов приріс,
До закривавлених жит,
Щоб з ними віки прожить
Усім ворогам на злість.
Вітри на весь світ летять
Розпвісти про життя,
Вість, летючи, рознести,
Як впав, перемігши, ти.
Продовження віку його
Куди не поглянь — кругом:
І жита рясні колоски,
І в лісі могутній дубняк,
І квіти, що вслали стежки,
Де йшов непокірний юнак,
Де йдуть побратими його,
В серцях несучи вогонь.

ЛЕГЕНДА ПРО МАРУСЮ

Це оповідання невеселе
Теж розповіли мені в селі:
— Ой, повісили Марусю! — леле —
На колодязному журавлі...

...В штаб вели, коли зійшли зірниці,
Спини доторкався гострий штик.
Не почули верби і криниці
З уст дівочих крик.

Офіцер глумиться: — Партизанка! —
Ість очима... Зір не відвела,
А дивилась в вічі наостанку,
Спокій не зійшов з її чола.

І до серця приливає сила,
Не здригнулись крила чорних брів,
Муки дівчину не підкосили —
Першим погляд офіцер відвів.

Не промовила ні слова, не сказала,
Чи у лісі хлопці, чи в селі...

...В час вечірній постать загойдалась
На колодязному журавлі.

Знали діти і старі бабусі —
Правда то і віра їх була:
Партизанка, дівчина Маруся,
В ніч на землю з журавля зійшла.

Радо привіталися криниці
І обмили рани на чолі.
Верби зашуміли. Зоряниці
Засміялись на гнучкім веслі.
І здивовані загомоніли хвилі,
Вихлюпати радості не в силі.

...Як той вихор наліта Маруся!
Штаб згорів — неначе й не було.
Про Марусю, комсомолку русу,
Вість проходить із села в село.

Знову край цвіте, мов квітка повна,
Грає шовком-хвилею трава.
Радість в серці люду невимовна...
І легенда твориться нова.

МІСТ

У воді віддзеркалився міст,
По воді кружеляє лист.

Відлетіли давно ластівки.
Вже осінні навколо квітки.

Марять клен і верба про тепло,
Про весну, ластів'яне крило

І про юних закоханих тих,
В чий вслухалися радісний сміх,

Хто вернувся з чужих, дальніх міст
Й збудував на ріці новий міст.

По дзвінкому мосту по новім
Нове щастя іде в новий дім.

Тільки смуток у наших серцях —
Цим не пройде мостом командир...

І шумить за мостом, там, де шлях,
Клен високий, сягаючи зір...

Він вершками шумить голих віт...
Командиру було двадцять літ.

1945

РЯДОВИЙ ПЕТРИЧЕНКО

(Балада)

...Недалеко землянка. Тільки швидше б
дійти:
Старшина видав цукру — на кожного стане!
У землянці чекають, мов рідні брати:
Той волжанин, той з Грузії чи
з Казахстану.

— От прийшов Петриченко! Встиг
якраз ти на чай! —
Скажуть друзі і сядуть у колі тісному.
Лейтенант Іванов просить: — Ближче
сідай! —
І поступиться місцем своїм рядовому.

— Відігрійсь, Петриченко, ти біля вогню... —
Він консерви найкращі відкриє і чарку
Сам відразу налле і похвалить меню:
— Непогане й сьогодні! Тримаємо
марку!

ДРУЖЕ МІЙ З РЯЗАНИ...

В пам'яті навек вона зосталась,
От, прислухайся,— і зараз лине:
«Что стоишь, качаясь,
Горькая рябина...»

Скільки раз ця пісня прозвучала
У сапернім нашім батальйоні.
Як закінчим — «Начинай сначала»,—
Говорив мій друг, рязанець Льоня.

Ми наводили мости дубові
На річках чужих під градом чорним,
Рідну пісню до сердець пригорнем,—
Йдемо далі нерозлучні знову.

Скільки впало нас в диму пожарищ
В ніч глуху чи на світанні раннім...
Друже, побратиме із Рязані,
Ти востаннє мовив: — Мой товарищ...

На землі чужій упав безсилий,
І сестра, схилившись, заспівала...

І здавалось,— пісня жить просила,
Горобина віти нахилила...

Може, ягоди її червоні,
А не кров твоя, о наш герою...
...Ворухнулися вуста, й неначе
Ти сказав: — Візьміть її з собою...

Під вітрами і дощами злими
Нерозлучні з нею скрізь були ми.
До своєї рідної країни
Ми ішли з тобою щохвилини.

Повертались з піснею додому,
Принесли її на Придніпров'я,
І мелодію, таку відому,
Ми п'ємо, немов саме здоров'я...

Пам'ятників на землі багато,
Хто помер за сонце благовісне.
Ти — в моєму серці, любий брате.
Ти — у серці, незвичайна пісне,
Незвичайним пам'ятником брату.

1945

* * *

Карпати сині вдалині,
Ген-ген. Я бачу їх.
Там блиски сонця весняні,
Неначе щастя сміх.

Розлийтеся, щирі промені,
Гей, сонце, щедро сяй,
В серця людей натовлені
Здоров'я, сил подай!

..Злітали сиві беркути,
І слухав рідний схил.
«Народе, вічний велете,
Розправ можуть крил;

Крил помахом, ударами,
Ти хмар сувій розкрай,
Прокресли путь між хмарами,
Що твій чорнили край!»

Ти чув: — «Бери топір і кріс,
За Довбушем іди,

Щоб любо і свобідно скрізь
і щоб не знать біди...

Виходь, гуцул, з трембітою,
Трембітай, трембітай,
З надією невбитою,
Що буде вільний край...»

...І тіні й сум розсіялись,
І чути звук флюяр.
І неба заясніла вись,
Все менше й менше хмар.

Карпати сині вдалині,
Ген-ген. Я бачу вас!
Там сонця промені-пісні,
Там коломийки весняні,
У визволення час!

1945

ЗАМОК ЛЕВА

Кажуть — Лев тут гривастий жив,
Вартував людське щастя і спокій...
Я сьогодні до замка ходив,
Бачив сонця дзвінкий перелив
На горі таємничій, високій.
Кажуть — Лев тут гривастий жив...

Та гора недоступна була
Для чужинця з давен споконвіку.
Тому сила ніяка зла
Туди й кості не донесла.
Ворогів же було без ліку.
Та гора недоступна була.

Бо вогнем дихав Лев, бо вогнем
Спопеляв він пройдисвітів миттю.
Все могутнішав Лев з кожним днем
І народу казав: — Ми живем,
Під своєю ж ми, люди, блакиттю,
На землі своїй цвітом цвітем!

Так сьогодні я рад і щаслив...
Пригадались повір'я народні:
Кажуть — Лев тут гривастий жив,
Спокій люду віки боронив,
Де я сонце зустрінув сьогодні.

м. Львів.
1945

ХРЕЩАТИК

Я проходив по ній... Люба вулице слави!
Знов іду. Не впізнати: це ти чи не ти,
Вся у ранах тяжких, вся у ранах кривавих?
Де ж ота мальовнича, струнка, величава?
Треба сили, щоб навіть руїни пройти...

Так. Вона це. І чорні зіяють провали.
Зупинився, стою і дивлюся на них.
А в уяві — будинки нові виростили,
Хоч на всьому поваленім, збитім кварталі
Лише комин здійнявся з уламків сумних.

Я не чув тут ридання. Обвуглені стіни,
Камінь мертвий і щєбінь, розплавлене скло —
Все мовчало. Здалося ж мені в ту хвилину,
Голос вулиці лине: Хрещатик не згине —
Будівничі ідуть! Воскресіння прийшло!

Вічна сила краси і життя вічна сила!
Мов прибої шумлять на Хрещатику знов —
Ми працюємо тут. Хай рука наболіла,
Хай від каменю, цегли вона змозоліла —
Я вкладаю в фундамент життя і любов!

1945

РАНОК

Світлий ранок з за гаю летить
На чаїнім крилі у блакить..
Промінь хвилю Дніпра золотить,
Припадає до неї щомить...

Чом засмучений ходить юнак,
Коли радісно кожному так —
Промінь хвилю Дніпра золотить.
Припадає до неї щомить...

Він мовчав, але я зрозумів —
Хлопець променем стати хотів.
А кого ж цілував би тоді?
Ой, не хвилю! — Вуста молоді!

1945

ЗГАДКА

Це вчора чи давно колись..
До мене, юність, озовись!

Було це вчора чи торік,
Та в пам'яті моїй навик,
Як плеск легенького весла,
Як помах срібного крила,—
Твої пісні і синь очей,
Жага ночей.

Було це вчора чи торік...
Я дням минулим втратив лік,
Забулися жалі оті,
Що всім трапляються в житті,
А те, що радість принесло,
Живе в мені,
Живе й жило!

Було це вчора чи торік...
Ми, як здоров'я, з клену сік
Пили з тобою навесні...

І пригадалися мені
Твої пісні і синь очей,
Жага ночей...

Дзюрчав з гори стрімкий потік...
Я дням минулим втратив лік,
А в пам'яті завжди моїй
Ти, мрія найсвітліша з мрій...
І серце й спів тобі одній,
Одній...

1945

* * *

Рідного краю мої небокраї,—
Бачу вас знову. Серце співа.
Дзвонять дороги, струнами грає
Свіжий комиш, незім'ята трава.

З трепетом дивним іду, поспішаю.
Падає в річку сяйво зорі.
Бачу картину поліського краю,
Чую ваш голос, Десни плотарі,—
Вас, незабутні, від серця вітаю:
— Доброго ранку, друзі старі!

Рідного краю мої небокраї,
Зорі світанку в спокійній Десні —
Все впізнаю і від серця вітаю
Все, що живе і сьогодні в мені.

1945

* * *

Ми повернулись. Навколо — руїни.
— Що ж, доведеться робити землянку...
Нам не забути святкового ранку,
Як хати нової виводили стіни.

Кидав на стружку білу до ганку
Вечір химерні тіні рухливі.
Але і в сутінках ми наостанку
Щось доробляли.
Падали зливи.

Ранки надходили з холоду сині...
І от
ми святкуєм хорошу дату:
Ми повертались тоді на руїни,
Тепер справляєм вхідчини в хату!

Щоб вік стояла, не струхла хата,
Не протікали стеля і стіни...
Щоб завжди вона пирогами багата,
І світло не гасло і пісня завзята —
Аж до світання години!

І сонце казало: — Доброго ранку! —
В вікно, на поріг ступало...
Згадаймо ж, друзі, першу землянку,
Що нас від сльоти рятувала!

1945

ЗУСТРІЧ

...І от він — Чернігів. Він це,
Хоч важко його впізнати.
В серці гіркот по вінця...
Жорстока, бездушна війна ти...
Так. Він це. Зустрілися взимку.
Йду між руїнами знов я.
Раптом з провалу будинку —
Лезо, обагрене кров'ю,
Місяця лезо холодне
Мов кресонуло щосили
І потонуло в безодні
Цегли, каміння, що снили.

Вітер сніг кидає рвійно.
Марево плутаних ліній
Криє і кутає іній,
Щоб приховати руїни.

Холодно. Вітряно. Сніжно.
Гріє далекий спомин:
Там, де худючий комин
Шню витягує смішно,

Там, пам'ятаю, будинок
Поміж дерев красувався...
(Спомини гучно годинник
Порахувати взявся...)

Холодно. Вітряно. Сніжно.
Серця ж ніщо не остудить:
Дівчино, подруго ніжна,
Наша любов не заблудить,
Нас не мине і не кине,
Не пролетіти їй мимо,—
З нами вона й по руїнах
В щастя, у свято ітима.

...Вже і світанок. Сьогодні
Радісне світло побачим.
О зустріч з містом холодним,—
Зустріч з коханням гарячим!

1945

ПЛОТИ ІДУТЬ

Плоти ідуть...
Плоти пливуть по синій
Десні оспіваній. Сплавляють ліс.
І павутиння, як зимою іній,
Обновує, мережить верболіз.

Плоти ідуть...
Десь тесля у чеканні,
Сокиру нагостривши, вигляда,
Облюбувавши місце на світанні,
Де хата виростає, де радість молода
Озветься струнами в душі переболілій...
По берегах дуби шумлять. Гудуть
Високі сосни. Пахне хміль дорослий.
Плоти ідуть...

1945

ПОБРАТИМОВІ

Світлої пам'яті Олекси Десняка

Як хотів би я тебе зустріти...
Де ти, старший друже, побратим?
Нахилилися в задумі віти,
Сонцем перелиті золотим.

У саду зеленому Костюшка
Відпочили б, слухаючи спів.
В небі відпливає хмари смужка,
Вітрові щось лист прошепотів
Так, як у Чернігові старому...
(Певно, там давно каштан розцвів
І чекає після битви-грому
В холодок своїх товаришів...)
Не договорили ми багато
Над рікою, на міському Валу.
За всі дні, у це народне свято
Радість ми б відчули немало.

...В місті Львові пригадав я друга.
Пригадав? Його й не забував...

Рідного Полісся виднокруги,
Шум лісів і шелестіння трав
Як любив ти!

Море це зелене,
Й голубий поміж лугами плин...
Відгукнись здалека ти до мене,
Любої Чернігівщини син!
В смерть я не повірю побратима!
Думи, як ріка,— без берегів...
Знаю, вірю, з нами він ітима,—
Смерть не розлуча товаришів.

...Може, й зараз на алею вийде:
Запізнивсь, буває... Він — не вмер.
Я почую: — Тезку мій, добридень!
Маєм час договорить тепер!

1945

ЧАЙКА

Пада чайка — зморена, безсила —
На прозорий річки синьоцвіт...
Чи подрізані у неї крила,
Що не може більше підлетіть?

Та, черкнувшись ясної хвилі,
Раптом легким помахом крила
В височінь знялася, повна сили,
За собою радість понесла

Трепетну, хмільну, таку манливу...
З нею — мов пірнула у блакить.
Так хотілось в пісню перелить
Серця почуттів бурхливу зливу...

І в людини часом так бува,
Як непрохана прийде недуга —
Подивись на світлі виднокруги,
Вслухайся — земля тобі співа;

І відчуєш ти безмірну силу,
І про все тоді забудеш ти,
Як та чайка, що торкнулась хвилі,
І — стрілою! Знов до висоти!

1945

МАКСИМУ РИЛЬСЬКОМУ

I

Про батьківщину Миру він співа,
Хвала могутній партії лунає,
Що думи і серця людські єднає,—
Прості, але хвилюючі слова.

Ясна зоря в них сяє світова,—
В них почуття — мов повінь закипає...
Кришталь джерел прозорих виграва —
Пісень володар силу в ній черпає.

І ніжних звуків чути перелив,
І клекіт битви, грому перекати...
Мов косаря великих добрих жнив,

Співця прийшла година привітати.
Як вистиглий у гронах виноград,
Достиг пісень його чарівний сад.

II

На струнах серця без утоми грав
Багато літ. Заворожив співець!
Ході життя пісень його вінець,
Як степ широкий — плин ясних октав.

Як вічні іскри він слова збирав
І посилав від серця до сердець.
О, юності грайливий вітерець,
І море й солов'ї... Шовкові хвилі трав...

Він щирістю зворушує мене.
Життя прийма дари співця безцінні.
Чуття його — незмінно весняне,
А думи серця — в повному цвітінні.

Він мріє так, що всіх нас окриля,
І піснею шумить йому земля,
У березневому купаючись промінні.

1945

ЦВІТ ПРИГАСАЄ...

Цвіт пригасає, догоря щоднини,
Бо вже пора озвалась журавлина.

Та серце гаряче горить, не гасне,
Щоб зацвісти піснями знову рясно.

Воно веснянку вічну полюбило,
Тому до нього ти приходиш, сило.

...Цвіт пригасає, ледь проживши літо,
Ми ж, як дуби могутні,— понад світом!

1945

ЛЕСЯ УКРАЇНКА ЗА КОРДОНОМ

...І все-таки до тебе думка лине,
Мій занапащений, нещасний краю.
Л. Українка

Кипарисів темні стіни,
А за ними — пишні вілли...
Моря хвилі білопінні
Заплескали, зашуміли.

Не змовкають — без упину
Хвиль закоханих розмова
Так, як з серці про Вкраїну
Згадка нова, думка нова.

Що ці ніжні олеандри,
Пальми, пишний цвіт магнолій...
Пташкою додому б, в мандри...
Але як полинуть кволій?

Що весна? Немає друга,
Край чужий, чужі пороги...
Це б додому...

Та недуга
Не пускає в путь-дорогу.

І тоді, на злість хворобі,
Залунало слово дзвінко.
Рідним землям до вподоби
Голос Лесі Українки.

Розступились гори, море,
Дальні кручі.
Мужня жінка
З Україною говорить,
Наша Леся Українка!

Розступились води, хвилі...
Стежка в'ється їй відома...
Треба мати скільки сили:
Жить в чужині, серцем — вдома!

І тоді втікала втома
І недуга, як росила
Пісню незрівнянну, смілу...
О, яку ж ти мала силу!

Пісня серця полетіла
Нездержима, (в серці зріла) —
«Як люблю тебе, кохаю,
Мій нещасний, милий краю!»

ЛЕНІН НА БРОНЬОВИКУ

...На грізнім, на важкім броньовику
Стоїть Людина — вся порив, напруга.
І змах руки, простертої вперед,
Навіки в пам'яті моїй закарбувався.

Вітри роздерли хмарну каламуть
І табуном здичавілим несуться.
Що б не траплялося на їхньому шляху —
Зривали, кидали, — і далі, з лютим ревом.

Та обминають броньовик вони
Й на нім Людину: навіть не схитнули, —
Здивовано спинилися гуртом
І з заздрістю поглянули у вічі.

Високе чоло. Погляд — у віки,
У світлу вічність. Незборима сила!
...В невиданім розгоні броньовик,
І в повний зріст стоїть на нім Людина.

Таким я бачу Леніна. Таким
Його побачать правнуки далекі
Під рокотання грому, що потряс
Всю землю, мов одне гаряче серце.

Як монумент найбільшому з великих,
Понад планетою підвівся брощовик.

1946

* * *

Жовтим,
                    золотим,
                                    багряним
Лист заграв, затріпотів:
Осінь пензлем Левітана
Доторкнулася садів.

Ось один листок за другим
На спокійну воду впав.
Голос задзвенів над лугом:
— Гусоньки,
                                    гиля на став!

Знову тиша. Раптом вітру
Звуки линуть молоді.
Під мелодію нехитру
Лист танцює на воді..

1946

Я ПРИЗНАВСЯ. ЩО КОХАЮ...

Я признався, що кохаю,
Кликав серцем, бо кохав...
В зорях неба,
В цвіті маю,
Я ім'я твоє читав.

У веснянім шумі гаю
Чулося твоє ім'я...
Любий голос розпізнаю
В пісні вічній солов'я.

І куди було не йшов я,—
Зводили обох стежки,
Бо горіли ми любов'ю,
Наче барвами квітки.

Чи пройшли години щастя,
І не вернеться любов?
Чи знайду стежки у рясті,
По яких до тебе йшов?

Вечори, манливі, сині,
Сіють зорі на стежки.
Ще до мене та прилине.
Про яку мої думки.

І куди вона не йтиме —
Не загубиться ніде,
Бо любов її вестиме
І стежки в одну зведе!

1946

СІНОЖАТЬ

Соковиті, свіжі та зарошені
Грають трави — оксамит і шовк.
Луг, здається, аж до неба просині
Підійнявсь голівками квіток.

Сталь дзвенить від приторку мантачки
Звук прорізав тишу і повис
Понад лугом...
Обізвалась качка
Ліворуч, де плавні простяглись.
Гострі леза врізались. Росисті
Падають покоси трав'яні:
Наче рушники лежать барвисті,
Коники сюрчать в гущавині,
Мов тривогу б'ють!

А промінь блиска,
Доторкнувсь коси, розсипав жар,
Впав у річку, ніби у колицку!
Самоцвітами засипав яр.
Дзвін переливається і лине,
Пахнуть трави, в сонці сіножать.

Із рясними квітами калини
Гамірливі діглахи біжать.
Цілий день у лісі та у лузі!
— Іч, розщебетались карапузи!
Ну, лишень беріться з того краю
Та перегорніть вчорашній вкїс!
Вітер навіть не випереджає —
Тихо поплуганився під ліс!
...А за ними — лиш трава прим'ята —
Понеслися, слід лишивши свій...
Дідові здалось: бджолиний рій
То загув, якого не спіймати!

Блискає коса, четверта, п'ята...
Б'є мантачка. Шелестить трава.
Никнуть шати та й на сіножаті,
Жайворонок срібло розлива.

РІДНА ЗЕМЛЕ!

Як шумить взеленена діброва!
Що нашіптує пестливий вітерець?
Воїн гвардії
Іван Підкова
Йде не шляхом — стежка навпростець
В холодку побігла барвінково...
Йде по ній визвольник і отець.

А як вийшов із діброви в поле —
Замигтіли роси. Пшениці!
Це ж не бачив він поля відколи,
Не держав кісся в своїй руці.
Взяв, погладив золотистий колос,
Посмішка засяла на лиці.

Все йому радіє, все вітає...
Ген і рідне унизу село...
Землю рідну, рідні небокраї
Бачить він... Повернення прийшло!
...А земля навколо розцвітає
Так, неначе битви не було!

Рідна земле!

...Із села стрілою
Діти гамірливі. Курява
Піднялась густа перед тобою
Так, немов завіса димова!
— Дядьку Іване! — кинулись юрбою,
Виплеснувши радісні слова.
Рідна земле, вільная землице!
Я про тебе мріяв довгі дні...

Це тепер насправді, це — не в сні:
Рідні йдуть, старі і молодіці,
З чаркою, із хлібом-сіллю йдуть
Випити за славу, добру путь.

...Тісно в хаті на краю села,
Де розлука довго так жила!

1946

В КАРПАТАХ

Чи туман понад горами стелеться,
Чи навколо гуляє метелиця?
Не туман, не метелиця, ні,—
Посивіли від горя Карпати...
Звідки волі та щастя чекати,
Чи надійдуть омріяні дні?

Чи не мука найбільша — чекання...
Завмирала пісня остання,
Гаснув звук, як зоря в вишині.
Але раптом — світання прозоре!
Із Кремля засвітили їм зорі,
Ще невидані барви-огні.

Вічне горе скидають Карпати,
І здалося, що гори горбаті
Враз розправились, стали уряд.
Сни нестерпні, важкі, минулі,
Наче тіні, пробігли, майнули —
Більше їм не вернутись назад.

Чи туман понад горами стелеться?
Може, знову гуляє метелиця?
Не туман, не метелиця, ні,—
То сади зацвітають в Карпатах,
А смереки стоять на чатах
Аж під зорями в вишині!

1946

БЕРІЗКА

Набрала сили після зливи
Тонка берізка у саду,
Розправилась і соромливо
Сховалась в довгому ряду.

А там напружилась, і хрускіт
Пішов легенький, мов луна.
З бруньок пручких зелену хустку
Як швидко виткала вона.

Краплини бризнули роси
Із хустки дивної краси,

Прикрила стан тонкий та білий
І материнську вже співа...
Зелених скільки заметілей
Тут піднімають дерева!

...На спаленій землі, змарнілій,
Моя берізка ожива.

1946

* * *

Що може двох розлучить —
Простір,
                    гроза,
                                    пільма?
Голос твій в серці звучить,
Хоча тебе нема.

Що може двох розлучить —
Буря,
                    війни вогні?
Голос твій в серці звучить,—
Ти назавжди в мені.

1946

ОСІННЄ

Вже спала спека. Тихо, непомітно
Підкралось «літо бабине». А далі —
Дощі і хмари, й птиці перелітні
Мотиви понесуть печалі.

І, може б, серце і моє знялося,
Куди — не знати — полетіло б з ними,
Та прикувала ти його сумними
Очима, у яких відбилась осінь...

1946

* * *

Мов луг, зелені відра та дійниці
Дівчата понесли і молодиці.
І молоко парує, вишумовує,
І місяць падає сріблястою підковою.
Чи, може, то не місяць — ріг відбився?
Ним зачерпни і молока напийся!

А сторож-дід: завжди його впізнаю —
Доярок словом добрим привітає
І скаже, переходячи подвір'я:
— У відрах, може, лебедине пір'я?
Та ні, бо видно ж: ноша не легка!
Налий-но, внучко, кухоль молока!

— Здоров'я буде хай корівкам нашим
І шлях легким, що їх веде на пашу:
Це ж натерпілися в дорозі і вони,
Йдучи з-за Волги. Виглядав їх скільки!

...Вечірня пісня лине з-за Десни,
Цілує місяць яблуневу гілку.

1946

* * *

Розцвівсь барвінок у долині
Там, де могила край Сули.
А мати думає, що сині
То очі дорогого сина
Барвінком ніжним розцвіли...

1946

ЩО ПШЕНИЦЯ НА ГОРІ...

Ой, пшениця на горі,
Дівчинонька на порі...

Що пшеницю косять,
А дівчину просять,
Просять у бригаду третю:
Знають всі, що любить Петю.

В'яже собі мовчазлива,
І засмагла, і вродлива,
В'яже собі дівчина,
Як весна, заквітчана.

Що перша бригада
За дівчину рада:
На слова скупа вона,
За діла — прославлена.

А до пари дівчині,
Славою увінчаний,
Бригадир із третьої,
Той, що звали Петею,—

(Вже тепер по-іншому
І зовем і пишемо,
З повною повагою,
Бо прийшов з «Відвагою»!)

І перша бригада
Теж за нього рада:
— До Дня урожаю
Хай переїжджає:
Добру хату вистроїм,
Вишлем коні бистрії
У бригаду третю.
Заберемо Петю!

Тільки ж хитра третя:
— Як? Віддати Петю?!
До Петровича в світлицю
Привезем оту куницю,
Нашу красную дівицю!

...Спілий колос — на горі.
А дівчина — на порі..

ОЙ, ЯКІ ЖНИВА ХОРОШІ...

Ще й зоря — дивись — не гасне,
В зорях неба полотно...
Синій цвіт, світання ясне,
Та не спить трудар давно.

Перший день сьогодні в полі
Косовиця! Перший сніп
Взять на руки на роздоллі
І покласти в гроно кіп;
І зустріть не на подвір'ї,
А у полі рань-зорю...
Нива з ласкою, з довір'ям
Заспіває трударю.
Нові жатки-самоскидки
Шикувалися у ряд...
Всі машини справні, видко,—
Стали ніби на парад.
Біля них комбайн, що вчора
Надіслала МТС,—
подавай йому простори
Пройде степ рясний увесь!

Гордо ходять комсомольці:
— Ми готові! Вирушай!
До схід сонця, до схід сонця
Почнемо збирать врожай!
Вирушили.

Поміж людом
Два — із косами — діди.
«Помагать машинам будем...»
— Ви куди?

— Це ж як, куди?!
Час гарячий, кожен знає,
Не лежатиме ніхто.
Ледарів між нас немає,—
Чвертку викосим — і то!

...Кожен мрією живе.
Серце в діда не черстве!
— У жнива чи влечить хто?
Чвертку викосим — і то!

Знаєм про комбайни, жатки:
Техніки прийшла пора.
Що ж, послужить наостанку
Й наша техніка стара!

...І, як блискавки, заграли
Коси у руках дідів.
Знали руки серп і рало,
Не знайти від них слідів!
А коса... Нехай разочок
Ще послужить нам, не більш!
— Та й дорідний колосочок! —
Обізвався дід Тиміш.

І кладуть вони покоси
У степу у молодім.
Зводять блискавками коси
Дід Тиміш і дід Охрім.

— Хай комбайни, самоскидки,
Але ниви — край не видко!
Як покосим хліб оцей,
Коси віддамо в музей!
Так, Охріме?

— Так, Тимоше!

...Ой, які жнива хороші!..

— Я на святі урожаю
Чарку випить забажаю.
Так, Охріме?

— Так, Тимоше!

...Ой, які жнива хороші!

— Ну, а треба ж совість мати,
Щоб ту чарку піднімати.
Так, Тимоше?

— Так, Охріме!

Не сидіть нам за дверима!
Бригадир сказав: — Куди
Ви, діди?

— Це ж як, куди?

Як куди? А сюди!

Дід — так в запічку сиди?!

Так, Охріме?

— Так, Тимоше,

Ми йому дали одкоша! —

А тимчасом до обід

І один, і другий дід

Півгектара уложили!

Отакі в нас старожили!

— То нічого, що я дід,
А коситиму як слід!
Так, Охріме?
— Так, Тимоше!
...Ой, які жнива хороші!

1946

Океан безмежний перед нами,—
Пошукайте кращих буряків!
...Літо припадає вітерцями,
Як до струн, взеленених рядків...

Рівно йшли весною три сівалки,
І тому один в один рядок:
Наче розлініяні ділянки...
Сонце кожен огляда листок.

А що в кожному тому листочку
Рук дбайливих ніжність і тепло.
Невсипущі матері і дочки,—
Не до відпочинку їм було.

І дочка говорить: — Гляньте, мамо!
Океан зелений перед нами...

1946

В НОВІЙ ХАТІ У ГУЦУЛА

У Карпатах
Вість почули:
В новій хаті
У гуцула,
Що живе край полонини,
Народилася дитина.

Вість почули
Всі Карпати
І майнули
В нову хату.

— Ну, лиш, мати,
Нам за сина
Подавати по чарчині!
Подавати,
Підіймати!
Славен батько,
Славна мати
У новій колгоспній хаті!
День такий

Хіба не свято?
— Куме, лий!
— Чи не багато?
— Не багато! —
Каже мати.
Ще ж за сина
Северина!
Щоб щасливий
Та вродливий
Зріс на славу
Батьківщині!

...Вість почули
Всі Карпати.
Як в одній
Вміститись хаті?
І у вікна
Гори сині
Задивились
В цю годину.
І простори
Заглядають,
Сили хлопчику
Бажають.
Не нарадується батько,
Не нарадується мати...
— Треба, люди, для порядку
І дитині чарку дати.
Звісно, п'ять вона не буде,
Так пригубить.
Правда ж, люди?
— Правда! — кажуть (у дзвінок
Наливаючи медок).
— А тепер хай п'є з дзвінка,

Щоби річ була дзвінка,
Щоби голос, як дзвіночок,
Як стрімкий
Гірський
Поточок!
Звісно, п'ять воно не буде,
Так пригубить.
Правда ж, люди?
...Вість над горами лунає.
Трембітар людей скликає:
— В новій хаті у гуцула,—
Чи ви чули,
Чи ви чули? —
Народивсь на славу син!
Хай росте щасливий він.

...Вість почули всі Карпати...
Як в одній вміститься хаті?
— Як не в хаті — на подвір'ї,
На високому узгір'ї!

...А у вікна,
На дитину
Задивились
Гори сині.
Всі простори
Заглядають,
Сили хлопчику
Бажають.

СВІТЛЯЧКИ

Як далекі вгорі зірки —
На землі світлячки, світлячки:
У вечірній імлі, в тишині
Пні світили манливі вогні.
І на згадку отих вечорів
Пня уламок я взяв, що яснів.
Вдвох, здавалося, ходимо знов
Ми з тобою стежками дібров.
Несучи свіжих квітів пучки,
Ти казала мені: — Світлячки,
Подивися, які світлячки...
Вечір знов. Та чого ж це мені
Не всміхнулись манливі вогні?
— З іншим слухаєш гомін дібров,
І другому твоя любов.
Несучи свіжих квітів пучки,
Ти говориш йому: — Світлячки!
Подивися, які світлячки!

1947

ВИНОГРАД

Тремтить проміння, наче цвіт, лапате,
Схиляється дозрілий виноград.
Господарю шумлять старі Карпати,
Широколистий уклонився ряд;

Дозрілі грона тягнуться до нього,
Торкаються руки трудівника...
Тепер позаду фронтові дороги.
На землях рідних праця не важка!

Тобі, тобі землі оця данина,
Ти землю силою своєю захистив,
Тобі, народів непоборних сину,
Цих кольорів веселих перелив.

Ти землю оросив своєю кров'ю,
І недаремно пролилась вона:
Земля дарує виноград з любов'ю,
У ньому краплі сонця і вина.

В легкім серпанку вікові Карпати,
З гірського джерела веселка п'є.
Виходь, матусю, виноград збирати —
То щастя визріло омріяне твоє!

1947

* * *

Дорідний колосок нагнув стебло.
В зернину сік землі й тепло ввійшло,
І праці нашої рясний та щедрий піт.
Тут ще недавно на стеблинах цвіт
Гойдавсь непоказний. І все летів
Пилок, як хмарка, в широчінь степів.

Не пустоцвіту барви золоті
Нас ваблять і чарують у житті.
Ми квітку жита любимо за те,
Що в ній зачато зерно золоте.
Земнії соки й наших серць тепло
В зернину кожну щедро увійшло.

...Дорідний колосок нагнув стебло.

1947

* * *

Гудок прогук старого «Арсеналу»,
Йому Поділ, зрадівши, відповів.
Це значить, справжнє знов життя настало!
В гудки вслухаюсь, як в найкращий спів.

Я впізнаю в них, чую власне серце.
Співай, відлунюй!

Зупиняю крок,
Ще прислухаюсь. Ні, це не здається.—
Мого заводу обізвавсь гудок.

Стань голоснішою і пісня серця,
Буди, як вранці заводський гудок!

1937

ПІСЛЯ ДОЩУ

Як не радіти і тобі й мені:
Прйшли дощі живлющі та рясні,
Мов руки заклопотаної нені —
Все вимили — листки розлогих кленів,
Каштанів, синьоокого бузку...
І пташка вже на самому вершку,
Струсивши краплі, любо заспівала...
Невпізнаним все місто наше стало.
Мов чарівник, оцей веселий дощ:
Де пил здіймавсь — засяли люстри

площ.
В звичайнім камені, в асфальтові —
дивись:

Відбилась зелень і глибока вись,
І сонця бризки грають самоцвітом
Всіма веселками на сірому граніті.

...В нас вистачає кожному тепла
На все життя, і ласки, і привіту:
Від сонця дотику й камінна ожила
Найкраща вулиця в усьому світі!

1947

Дім новий зачаровано дивиться й дивиться
в річку,
Водить світлими вікнами, як очима оте
немовля...
Все для нього, як загадка,— ця позолочена
стрічка
Й прибережна, усіяна цвітом весняним, земля.
.. Ми вбачаєм весну не лише у цвітінні
природи,
Ми весну відчуваєм не тільки по шелесту
віт —
В риштуванні ряснім, що черкається хмар,
небозводу,
В ароматах смоли і живиці, в яких
перемішаний піт.
Кожний дім—то одна лиш цеглина в величну
окрасу-споруду,
І коли я у неї хоч кілька піщинок вкладу,
Як любов свого серця, на щастя
прийдешнього люду,
Значить, жив я не даром, не був пустоцвітом
в саду.

Я книгу розгорнув, щоб у мандрівку
З героєм вирушить чи стать на бій.
...Свою підводить крихітну голівку
І пильно дивиться Олесь маленький мій.

Як широко розкриті оченята!
Допитливість і подив у очах.
Твоє життя ще ледве розпочато...
Спи, мій синок, пора малому спати,
Адже й твої герої сплять в казках!

Твоє життя ще ледве розпочато,
Не встиг у світ поріг переступить.
От починаю книгу я читати —
У ній такий, як ти, маленький спить.

Олесику! Твій світ — мала кімната,
Ясне вікно, куди поглянув ти
Й подумав, певно: світла як багато!
Простору стільки, що не перейти!

Ти підростеш, буквар розкриєш, сину.—
Замало стане світла, що в вікні...
Полинеш через гори і долини
Ти мріями в усі кутки країни
На вигаданім казкою коні.

І стане простору тобі замало,
Моя іскрино, мій синок, Олесь.
...Заснув спокійно. Я ж, поки світало,
З своїм героєм світ проходив звесь.

Хороший сон, бо ти всміхнувся — бачу.
Про що той сон? Про кришталевий дім?
Про те, що вгледів у вікні яснім?
Мерщій рости, любов моя гаряча,
Про все, про все тобі я розповім:

Як Батьківщина розгортає крила,—
Цього герой із казки не збагне! —
Як в тебе входить Батьківщини сила...
Я розповім. Рости, дитино мила,
Рости і зрозумієш ти мене.

ВЕРБА

Мов огонь лизнув зелений лист,
І згорнувся він у жовті кільця.
Ще ж далеко осінь, падолист,
А весна лише на óдній гілці;

Чом ти сохнеш, поруділа чом,
Може, сила у корінні гасне?
Жовтим криєш та шорстким рядом
Землю під собою, вёрбо рясна?

Із криниці принесла води
Не одне відро, щоб поливати
Ту вербу, що син давно садив...
Як за сином, доглядає мати.

Все, до чого доторкався він,
Все, що тут нагадує про нього,
Мати береже, бо син — один,
Син один... Які його дороги?

...Чутка якось по селу пройшла,
Що під лісом Шамраєм убито
Партизана з їхнього села.
— Мабуть, твій! — хтось мовив
нарочито.

І пішла стривожена стара...
Поліцай недобре вслід дивився —
Із сусіднього-таки двора...
— Поглумися, ірод, поглумися!

...На коліна стала. Ні, не мій...
Жаль його — бо жив, та не нажився...
Може, так поліг десь Олексій,
І над ним лиш явір нахилився...

...Чий він? Поховали юнака
Матері згорьовані, тривожні.
І поклали в головах вінка.
Стримати сльозу гірку не можна...

...А в дворі під хатою верба
Стала оживати, зеленіти.
Все підводиться вербиця, хоч слаба...
Значить, син живий. О діти, діти...

Обіймаю матір я свою.
Пильно придивляюсь до вербини.
Мамо, мамо! Про печаль твою
Знав я, рідна, кожної хвилини;

Бо верба шуміла повсякчас,
Чув її невіщену розмову.
Хто в спромозі розлучити нас?
Мамо, мамо! От ми разом знову!

...Я прийшов зимою На вербі
Густо іній. І тоді здалося,
Що верба, скоряючись журбі,
Щиро співчуваючи тобі,
Сивину взяла твого волосся...

1947

ДОЩ

I

Степ, замираючи, дивиться, тривожно він
знову слуха,
Може, де хмарка впливе, чи вітер дощем
дихне...
Зловісна стоїть посуха. Чотири вже тижні
посуха.
І суховія гіркого дихання пашисть вогняне.
Мляві, зів'ялі злаки похилені — їх не
впізнати.
Вітре! Дихни прохолодою, даруй нам
хмарини сувій,
Щоб впали на ниви краплі прозорі, важкі,
лапаті...
Вітер промчався над степом не дощовий —
суховій...
З горя замовк і жайворон, в небі зомлів
неначе:
Дихати нічим більше. От-от зарідає птах —
Кому його пісня потрібна? Ниви змарнілі
бачить, —

Що їм тепер до співу? Степ полянами пропах.
Марить дощами жито, поважний ячмінь
і пшениця
Марить краплинами: де ви, розсипи золоті?
...Знявся суховій над полями, і німічним
стеблам сниться
Щедрої зливи дарунки, що найдорожчі
в житті.

II

Пірнули в імлу чорно-сині гаї,
Кутає мла недозрілії ниви.
Хвіст вогневої метнувся змії.
Вітру пориви. Вдарила злива!

Краплі шкварчать, мов на сковороді...
Грунту розходяться зморшки старечі.
Аж булькотить: нива п'є. І тоді
Дужі розправила груди і плечі,

Їх підставляє жагуче вона.
І все у єдинім бажанні злилося —
Неба розгойдана височина,
Грунт, і стеблини, і перше колосся.

Падає дощ... І вустами шорсткими
Нива п'є краплі. Спрагу втоли!
Райдуга водить навколо очима,
Свій опустивши рукав до Сули.

Падає дощ... І краплини сріблясті
Корінь остуджують, стебла густі
Як не радить, мов з найбільшого щастя,
З хмари і райдуги, що в висоті!

Крапля дощу! В ній велика надія
Наша іскриться. Холодна вона,
Серце ж господаря променем гріє
Крапля маленька, жива та ясна.

Чую — зітхнуло полегшено поле!
Бачу — стеблини стрункі піднялись!
Чую—струмлять, у них краплі спроквола.
Дивляться вдячно стебла у вись.

Падає дощ: і пристрасть грозова
Землю хвилює, землю сповня,
Що стрепенулася радісно знову,
Хвилі зелені на шлях наганя.

Буде врожай! Голубим небокраєм
Тихо відчалює хмара легка.
Легше пливти їй. Землі ж урожаєм
Добрим пишатись!

Веселки рука
Водить навколо... Зелена пшениця
Мрійно шумить. Забриніли жита.
Пахне дощем. Нива сєє, іскриться...
Щастя артілі на ниві зроста.

Вітер летить над рясними ланами,
В сріблі живому картина степів.
...Йшла ланкова між густими житами,
Дощ довгожданий її перестрів.

Йде ланкова і викручує коси.
Радість на серці. Легко їй так,
Легко, як ниві, що грає у росах...
Степ їй співа, мов коханий юнак...

Грунт розмочили краплі прозорі,
Наче скоринку хліба суху.
Мла вже розсіялась. І на шляху
Грає веселка. На всьому просторі!

III

Це була ділова розмова.
І само по собі прийшло
Перше рішення немногослове,
Схвилювало воно село.

— В нас чотири колгоспи. І зможе
Кожен виділить сотні рук.

— Ціла армія вийде, небоже! —
Каже дід Миколай Сторожук.

— Так. Це армія! — воїн вчорашній
Поправля гімнастьорку свою.

— А раз армія, то вже не страшно
Діять, люди, влюбому бою!

— Доки нам вечорами сидіти
При обридлих сліпих каганцях?

— Та й поля вже давно сердиті
Без води на гарячих вітрах...

— Річку, річку приборкати треба:
Буде світло і дощ завжди!

Не чекати на ласку неба,
Коли в річці доволі води!

IV

Роботяща у нас Тетяна,—
Консультант по арйках вона! —
Ковалю Коваленка Івана,
Навіть сторожа — діда з млина —
Об'єднала в бригаду ударну
І «кетмені» робить наука!
(В Казахстані жила немарно...)
— Та й проворне ж, метке дівча!

Рано прийде вона до кузні:
— Як «завод» наш? Чи не підвів?
— Ми — по плану. Завод не потужний,
Та на вітер не кидає слів!
Двадцять сап, чи, як кажеш, «кетменів»
Забирай, командире, мерщій!

...Розітер тютюну лист у жмені,
Пучку взяв і нюхнув дід Овсій.

— Вже, Танюшо, мабуть, забула,
Як приходила до млина,
І муки — чи не пріла? — нюхнула...
То мій жарт, то старого вина!

...Біля кузні заліза гори
Височать із побитих машин.
— Ця от техніка нам у пору! —
Ідучи, говорив не один,
Завертаючи в гості до кузні.
— Як, діди, ваш «завод»? Не підвів?
— Ми — по плану. Завод не потужний,
Та на вітер не кидає слів!

Праці радісний гул від греблі
До канал розпочатих летить...
Нам зелені всміхаються стебла,
І прозора та чиста блакить.

...Буде в нас гідростанція власна,
Ми підіймемо воду ріки.
Буде світло чарівне, ясне,
Що віки осявало казки...

Річки води засяють по нивах —
Щедрий дощ ми дамо на поля...

VII

...У дзюрчанні потоків щасливих
Наше серце співа, промовля.

Не злякають людей суховії.
...Впередгонки біжать струмки.
І не стрималась нива — радіє,
Підставляє засохлі боки

І вуста розкриває гарячі...

Досхочу напивайся! Втоли
Спрагу довгих років, що наче
Сухохієм одним пройшли!

VIII

Пружинять стебла. Сік, як в тепломірі,
Сріблом заграв, піднявся до кінця.
Степ пробудився радісний без міри,
Зажури тінь зника з його лиця.

В просторах степу любих, молоджавих,
Де спектри сонця кольори-брати,
Пружинять стебла... Грають роси
в травах,—
Як радісно по росах цих брести!

І жайворонок радість цю високу
З вітрами дружніми за небокрай поніс.
І випрозорюють, бринять живлющі соки,
Стеблин підводять непрохідний ліс...

1947

ПОЇЗДИ

Гукають знову поїзди...
Не знаю сам — тепер куди
Поїхав би, в які простори,
Під рівномірні перебори

Незамовкаючих коліс:
На північ, де могутній ліс,
Чи на гарячий берег Криму,
Де за зеленими дверима
Сміється море.

Далину,
Дорогу, сонце і весну
Як я люблю — не розповісти.
О краю, щастя променисте!

Мов березнева течія,
Нехай розплещеться моя
Уранці пісня розпочата.
Я хочу з поїздами мчати!

Холодні рейки-струни йдуть.
Сталеві леза — рівна путь.

І знову кличуть поїзди:
— Супутнику! До нас іди!
Разом туди, разом туди,
Поїдем в простір!

Ранку дріж
Нехай пониже наскрізь тіло.
...Вже перший промінь, наче ніж,
Заблискотів, і затремтіло
Слюдою озеро безкрає,
Його той промінь навпіл крає.

Розгін набрали поїзди.
Колеса б'ють: — Туди, туди...
І вже от море хвилі-крила
Перед очима вмить розкрило.

В напрузі сил, в дорозі всі ми,
На всіх просторах гомінких,
Бо спрага творча — негасима.
— В дорогу! — поклик не затих.
І кличуть знову поїзди:
— Сюди, товаришу, сюди!
...Тайга і море! Я до вас
Приїду ще. А зараз бачу
Зорю копра.

Твоє, Донбас,
Я чую дихання гаряче!

ПАМ'ЯТНИК СВІТЛУ

Стоїть над брилою крутою
Вже не один десяток літ:
От-от він повернувся з забою,
З лиця не встиг змахнути піт.

У камінь, втілений рукою
Митця, він дивиться з-над хмар.
Стоїть над брилою крутою
Донбасу кремезний шахтар.

Камінні й металеві плити
Цілує променів ріка.
В кімнатні рамки не вмістити
Величний образ гірника.

Йому за рамку — голубої
Далечини стрімкий розгін.
В кімнатній тиші, супокої,
Не зможе вистояти він.

Уламок вугілля в правиці,
Немов присягу, він трима,
А в лівій світиться зірниця —
Від неї утікає тьма.

...У камінь, втілений рукою
Митця, він дивиться з-над хмар.
Над будівничою добою
Звели ми пам'ятник: з забою
Піднявсь шахтар!

1947

ЛАВА ГВОЗДИРЬКОВА

Пам'яті знатного вруб-
машиніста Голубівської
шахти № 22, депутата
Верховної Ради УРСР
Миколи Гвоздирькова,
розстріляного фашистами
в Кадіївці (колишня Шубінка)
під стінами шахтарського
Палацу культури.

... У пам'яті встала похмура,
Забруднена Шубінка, гола...
Невпізнаним став наймиліший,
Радянський, мій рідний світ:
Високий Палац культури,
Будинків веселі чола,
І люди, здається, інші,
І неба невиданий цвіт!

За радість ми воювали,—
Артем, Ворошилов, Пархоменко...
За щастя всього народу.

І як же воно розцвіло!
...Та от ця фашистська навала...
І тужать вітри, мов на поминках,
Лютує осіння негода,
Хмари тріпоче крило...

На розстріл вели Гвоздирькова.
— Прощай, моя шахта і місто,
І гони безмежного степу,
Й вугілля могутні пласти...
Вже захід заграв малиново:
В години такі урочисто
В підземні він входив склепи,
Щоб врубівку далі вести.

Іскрилось вугілля, й здавалось —
То очі землі сіяли,—
Вони впізнавали й вітали,
І кликали повсякчас...
Ось автоматники стали.
— Цей палац ви будували?
Просторі, напевно, зали!
— Просторі. Та не для вас!

— Востаннє питаю: на шахті.
Будеш для нас працювати?
За «членом уряду» інші
Прийдуть робити в Донбас!
На ваші «стахановські вахти»
Негайно наказуем стати!
Вугілля давав ти найбільше!
— Це правда. Давав. Не для вас!

. . . . .
В саду, серед квітів, могила,

Палац зруйнований — справа...
В рядках свіжовписаних прізвищ
Його я ім'я знайшов.
А шахта говорить: — Не вбили!
Тут Гвоздирькова лава!
А кировці кажуть: — Машину
Веде, як і вів, Гвоздирьков!

Не розлучились з тобою —
В переклику ім'я лунає.
І шахта свій слух напружила —
Слухає ті слова,
Що б'ють у склепіння забою:
— Смерті таким немає!
У лаву сила рушила,
Сила його жива!

1947

СВІТЛО ШАХТАРЯ

За терикони сонце пада,
От-от все зникне в синій млі.
Щоб світло грало на землі,
Під землю спуститься бригада.

В кутках принишкла в шахті тьма,
Але горять огні яскравіш
По всій землі, бо не дарма
У підземеллі мій товариш.

1947

ВЛАСІВНА

...З вугіллям поїзди спішать через мости,—
Так рік за роком в далеч поспішає.
Вам сорок літ. А більше двадцяти
Пройшло на шахті у донецькім краї.
Шахтарська мати, вперта трудівнице,
Вам часто, знаю, від думок не спитьсья.
Всю вашу путь
Так хочеться збагнуть,
Хоч ви собі звичайна лампівниця.

Коли б усі узяти ліхтарі,
Що з ваших рук приймали шахтарі,
Коли б поставить тісно їх в ряду,
Немов яскраву зірку до зорі,—
То стрічка сяйва в мерехтливій грі
Переплела б всю землю молоду.

На кожній лампі ваших рук тепло,
Всю землю б ваше світло залило.
— Докіє Власівно! — на шахті вас зовуть.
— Матусю! Здрастуйте!
— Сини! В щасливу путь!

1947

ОСІНЬ БІЛЯ ДІНЦЯ

Ліворуч — крем'яна гора,
Неначе крейда біла.
Праворуч — гай багрянцем гра,
Бо ж осінь зашуміла.

А поміж них — бистринь Дінця
Із чистоти блакиті,
Того Дінця, яким серця
Давно ущерть наліті.

Мов з джерела, з душі співця
Йде свіжа пісня знову.
З Сосурою біля Дінця
Ми повели розмову,

А як мовчали, то за нас
Ріка шуміла з гаєм...
В осіннім золоті Донбас,
Як пісню, зустрічаєм.

1955

КАШТАНИ ПАДАЮТЬ...

Каштани падають, каштани, з міді литі.
Судилось на Валу зустрітись нам.
Ми почуттями і тепер зігріті...
Вклонились низько рідним берегам.

Сьогодні вдвох тут будемо допізна,
Манливо сяє нам Чумацький Шлях.
Будова піднялась бетоново-залізна —
Черкнувся неба синюватий дах.

Каштани падають, каштани, сил наліті,
Такі ж, як на горі понад Дніпром.
Тут наші весни у гаряче літо
Любовно перевіз Десни старий пором.

1947

ЧАТКАЛЬСЬКА ДОЛІНА

I

Над урвищем високий дуб стояв,
Могутній дуб. Мов кремійнь — деревина.
Коли шугали блискавиці сині
І грім над верховіттям рокотав,
Як інше дерево, в тій грозовій годині
Не гнувсь від страху дуб, погордливо стояв.
Шумів гіллястий. В шумові отім,
Коли прислухатись — вчувався сміх і жарти:
— Зо мною мірятись грозі не варто
Своєю силою. Замокни, грім!
А якщо хочеш, блискавко, то вдар ти
Обабіч, ген по лісові густім,
Де, наче вівці, збіглися дерева —
У тісноті, нікчемні і тонкі...
Мене ти не приглушиш грізним ревом,
Віки я тут стоятиму, віки!
... Важка спадала спека ця серпнева,
Ховались в трави змійки-блискавки.
Зневажливо дивився дуб із кручі
На лісову, на здружену сім'ю.

II

— Живі остались? Ще надійдуть тучі!
 Я грозам шану серця віддаю!
 — Ми знаєм, в тебе корені могуті,
 Та все ж — загубиш силу ти свою! —
 Відказують йому дерева з лісу.
 — Тобі б до нас давно вже перейти —
 Для нас — від бур важку б твою завісу..
 Невже забув, що ми були брати?
 Даремно став відлюдком гордим ти!

... Знов буря надійшла. І знов — гроза
жорстока.

Із тріском повалився кремень-дуб.
 Гілки потрощені несуть потоки..
 Вже не шумітиме гіллястий себелюб.
 ... Над урвищем, де часто вітер зливсь,
 Той дуб стояв погордливо колись.
 Існує тільки в притчі він старій,
 Яку узбек розповіда охоче.
 А ліс — росте, живе, хоч буревій
 Із грозами шумить, гуде, клекаче.

III

Я дружби хочу такої,
Що всього сповняє вмить,
Що, як весна рікою,
 Весь простір бажає залить.
 Без неї — нема спокою,
 Без неї — не можна жить.

Я знаю її, високу,
 У серці своєму несу.

Вона — то життєві соки.
Ні з чим не зрівняти красу
Її розмаїту, багату,
Що сонцем цвіте серед нив.

Сказав я узбекові: — Брате! —
І слово це він повторив.
Я бачив її в долині,
Я нею завжди живу.
Чаткальську долину віднині
Долиною дружби зову.

Я бачив її повсюди,
Я з нею країну пройшов.
Хвала вам, радянські люди!
Хай вічно звучати будуть —
Дружба,
Вірність,
Любов!

IV

Якої жадаю любові?
Тобі я скажу, не втаю.

... Коли у зеленій обнові
Стояли дерева в гаю,

Та раптом гроза не в пору...
Здригнулась береза струнка —

Вогнем опекло білокору.
А дуба, того юнака,
Що поруч стояв одвіку,

Вирвала буря. То ж він
Пада в провалля без крику...
Вітер — з усіх сторін.

Схиляється тонкостанна,
Щоб руки подать йому.
Дуб прошумів у останнє,
Летючи в незвідану тьму.

Тендітні руки берези,
Простягнуті в прірву ту,
Блискавки гострі леза
Відрізали на лету.

Тоді, обгоріла, зчорніла,
Роз'єднана з милим своїм,
Не плакала і не скніла —
Під зливу й шалений грім
Станом побитим прикрила
Коренів решту дубка,
Щоб захистить від сили
Вітру,
дощу,
струмка.

Пагон піднявся дуба,
Пагон берези теж.
На місці проклятої згуби
Любові не буде меж.

...Знов у зеленій обнові
Стояли дерева в гаю.

Такої жадаю любові
Й цього я ніяк не втаю.

Хребет чаткальський — громаддя скель —
 Видніється здаля.
 А тут ось — долина. Тут річка Кок-Су *
 Зеленоводдям гуля.

Путь з-під каміння ріка почина,
 Холодне б'є джерело...
 ...Зникає в тумані хребта крутизна,
 Річка ж — в Бріч-Муллу, в село.

З Кок-Су досхочу я напився води.
 Висячий над нею міст
 Гойдавсь обережно: сюди і туди,
 Мов знав, що проходить гість.

Я в горах блукав. Джерела мені
 Співали: — Напийся! —
 Я пив.

І зорі стрічав — недосяжні огні —
 Що вечір мені засвітив.

А потім світанки сипали мальвами,
 Шовковицею, урюком,
 Смачними горіхами, буйними травами,
 Букетами — прямо в руки!

Дорога вела простором-картиною
 Художника не простого.

---

* Кок-Су — зелена вода.

Фарбою жовтою,
білою,
синьою,
Кликала, грала дорога.

Я захопився. Ріки єднались
Тут, на очах, в одну силу.
Кок-Су, і Чаткал, і Чирчик мені стали
Єдності світлим символом.

...Хребет чаткальський — громаддя
скель—
Довго виднівся мені.
Річка затіяла акварель,
Каміння ж —
співало пісні.

VI

Сниться мені і понині —
Йду по чаткальській долині.
Ніби я щойно поглянув,—
Бачу розливи тюльпанів.
І пелюстки червоні
Ніжно торкнулись долоні.
Зір заблукав поміж хвилями —
Грають шовкові килими.
Сниться мені і понині
Срібний ручай в долині...
Пісню дзвінку дівочу
Знову я слухати хочу.
Як щебет струмка з долини
Голос нехай долине.

Ранки травневі, сині,
Знов пригадалися нині —
Зір заблукав поміж хвилями,
Грають шовкові килими.
Сниться мені і понині
Мій побратиме, акине,
Пісня твоя розлога.
«Скільки в степу золотого
Сонячного проміння...
Скільки в долині цвітіння...»
Зір заблукав поміж хвилями,—
Грають шовкові килими...

Сниться мені і понині
Дівчина, та, що в долині,
Нас, як знайомих, вітала,
Пісню про дружбу співала.
Навіть яскраве проміння,
Навіть барвисте цвітіння,
Що заливало долину,—
Зблідло в оту хвилину...

Здрастуй, мій друже, акине!
Будеш в чаткальській долині,—
Йй поклонися від мене,
Серце ж моє не студене,
В ньому, як хвилі тюльпанів,
На котрі я щойно поглянув,
В ньому гаряче кохання...
Йй передай вітання.

БІЛЯ ПРЯМОГО ПРОВОДУ

В вікно замислений ще раз поглянув —
Давно вже ніч. Принишкла темна ніч.
Вмить обернувся рвучко він, Ульянов...
Біля прямого проводу Ілліч!

І далина вслухалася тривожна.
Світлішало. Втікала темінь пріч.
Ілліч сказав: — Чекати більш не можна!
Шептала даль: — Спасибі вам, Ілліч!

То ж по прямому проводу струмила
Його велика віра і тепло,
Самого серця ленінського сила,
Всіх перемог народних джерело.

Велика віра й сила з ходоками
Від Леніна в бурхливий світ ішла,
Щоб стати прапором свободи над віками
Замість двоглавого орла.

Те серце — сонце. Промені гарячі
Йшли по прямому проводу у ніч.
Ні, не художника я витвір бачу —
Живий підходить до вікна Ілліч.

...Думок нетлінних сяєво ми бачим.
У кожному серці — ленінське тепло,
Що по прямому струменем гарячим
Ішло й народам щастя принесло.

1948

* * *

Гомін міста ввірветься в кімнату,
Тільки відчини вікно мерщій.
Серед звуків будуть виринати
Ті, що зникли в пам'яті моїй.
Ніби хвиля, піниста, дніпрова,
Всі кутки сповняє, залива...
Входять сміх і шум, і щире слово —
Все, що вік живе й не віджива.
В шум вслухаюся — заходить простір —
Так мені цей гомін до душі,
Ніби знов прийшли до мене в гості
З юності мої товариші.
Не закрию вікон до світання...
Бризнуть роси, на асфальт впадуть.
Так десь найчистіша кров остання
Вірних друзів окропила путь...

1948

ПРИДЕСЕННЯ

I

Виходила нестримна сила
Ріки з широких берегів
І хвилі пінисті котила
В далечину лугів, полів.
Та вже весняна повінь спала,
І води — у одне русло.

А плотарі плоти погнали.
Все, все навколо роздвіло —
І луг, немов квітчастий килим,
І поле, як ріки розлив.
Оцим простором рідним, милим,
Я довгі дні грозові снів...

З полів виходить дужа сила,
Як води з річки берегів,—
Всю землю хвиля затопила
Ще не дозрілих врожаїв.

Аж до ріки вона сягає,
Що заспокоїлась давно,
Поглянь: черкнулась небокраю
І гра, як молоде вино,
І вишумовує... Зелене,
Рясне колосся викида.
Яка ж плодюча ти у мене,
Земля, одвічно молода!
Проходять дні в труді, в напрузі.
Ми не жалієм сил, і нам
Врожай співає, любі друзі,
Землі синам, землі синам.
Неначе бронза буде грати
У хвилях цих важких пшениць,
І легко так у ній впізнати
Загар і рук і наших лиць,
І м'язів бронзу... Наша сила
Артільна — в кожному колоску:
Дивись — заграла, покотила,
Хлюпнула враз аж за ріку!

II

Наливається колос, як щастя,
Радість в серці бринить молодім.
Грають хвилі, високі, гривасті,
На артільному полі твоїм.
Ти виходиш у поле широке,
Що шумить і невтомно співає,—
На хвилину примружуєш око:
Даль чарує зелена, жива...
Ось твій льон скоро квітнути буде,
Спалахне синюватим огнем,

І ще більш тоді світла прибуде!
«Світоч» — льон недаремно зовем!
... Вже лежать, як доріжки, покоси,
Повертаєш на луг, русокоса.
І в шовках цих зелених, розшитих
Легко промінь біжить з краю в край.
Не змовкає зозуля на вітах
При Десні. Пахне сіно, як чай,
Пахне сіно, як Грузії чай!

Все твоє це — багатство артілі,
Все твоє.

І згадалися дні,
Коли мчала ти крізь заметілі
На баскім партизанськiм коні.
Ти Попудренка бачиш живого,—
Над просторами образ встає:
Все твоє це — багатство артілі,
І Орленко говорить: — Твоє!
— Все твоє це! — говорять простори.
І за руки твої золоті
Біля серця твого сяють зорі —
В них грозові і мирні путі.

III

Вулиця — не вулиця, просто сад.
Яблуні та вишні — довгий ряд.
І здавалось: вулиця (озеро суцвіть!)
Хоче на крилі отім білім підлетіть!
Цвіт рясний гойдається, цвіт рясний.
Пелюстки посипались — сніговій!

Вишні
    торішні
        одцвіли.
Ми їх посадили, як прийшли,
Як прийшли додому із боїв
До своїх деснянських берегів.

Ніби дошка шахів — черепичний дах.
Голуби розпочинають гру:
Сизих крил легкий в повітрі змах
Вабить, кличе дівтору...
Світло у світлицях, світло навкруги.
Самоцвіти грають
        райдуги-дуги.

А вже на деревах зав'язь туга.
Хмарка на вулицю-сад набіга.
Вишні
    торішні
        одцвіли.
Ми їх посадили, як прийшли,
Як повернулись додому з боїв
До своїх деснянських берегів.
...Вулиця — не вулиця, просто сад.
Яблуні та вишні — довгий ряд...

1948

* * *

Листоноша іде,
Відчиняю двері я.
Всі листи підрахувати
Зможе бухгалтерія!

Майже всі оті листи
Славлять очі карії.
Щоб на них відповісти —
Треба канцелярію!

Пишуть часто: — Ваш портрет
Бачив у газеті я.
Душу й серце б вам віддав,
Дорога Секлетія!

Вирішили ми гуртом:
Добре будь веселими!
Треба пісню нам таку,
Щоб ходила селами,

Щоб на кожен лист вона
Вміла відповісти.

Тим, хто нас хоч трохи зна,
Подавала вісті.

Вже чимало в нас пісень,
Буде й ця не лишньою.
...Дехто пише тричі в день,
Називає «вишнею»...

Ви не гнівайтесь за те,
Що не одписали:
На всю гору тих листів
В нас часу замало.

Нам писати не з руки,
Вибачити просимо —
Кличуть в поле буряки.
Рано йдемо росами.

Буде осінь золота
З вечорами синіми —
Приїжджайте без листа
Ви тоді машинами.

Приїжджайте в добрий час
Власною персоною —
Як нема ж машин у вас,
Можна й пароконною!

... А тепер не шліть листи
Про очиці карії!
Щоб на них відповісти,
Треба канцелярію!

1948

ПІД НЕБОМ ВИСОКИМ

Півняться гаї зеленим соком,
Оповив ліщину буйний хміль...
Я під небом чистим і високим,
Сонце мені видно звідусіль!
Сплетені верхів'я найгустіші —
Не закрить вам синяву небес.
В таємничій урочистій тиші
Непомітно вгору ви рветесь;
Прагнете до сонячної висі,
Як і я, своїх земель владар.
По ліщині буйний хміль повився —
Чи не хоче доторкнутись хмар?
Та з вершини тихо він звисає,
Більш піднятися не має сил.
І жартує вітер, і не має
Впину пустотливий легкокрил.
Я опору бачу не в ліщині,
Стежкою чужою не піду,
І напівдорозі не спочину —
Далі, пісне, в радість молоду!

... П'яються гаї зеленим соком,
Опсвив ліщину п'яний хміль...
Я під небом чистим і високим,
Сонце мені видно звідусіль!

1948

ЖИВА ЛЕГЕНДА

З-за ріки та від гаю
Перекати громів.
Ворогів чорну зграю
Щорс Микола зустрів.

Хлопцям каже: — Погляньте,
Добрих маємо птиць!
Що ж, підходь, окупанте!
Нам не жаль блискавиць,—
Так дорогу освітим,
Що осліпнеш, хижак!

... Понад буряним світом
Грозовиця атак.

Від бундючної зграї
Тільки пил, тільки прах.
А Микола збирає
Смілих знову в лісах.
— Хто лякається смерті,
Хай покине ряди!

Молоді ж та уперті
Всі до нього: — Веди!
Шлях на Київ... Унеча...
Дні невиданих бур.
Ворог мріє про втечу,—
Тільки дим від петлюр!

Ранок сяє навколо,
Ніч з грозою пройшла.

Всенародна Миколі
По країні хвала.

* *
*

Сонцем вишні налиті
Опадали на шлях,
В сорок третьому літі,
В придеснянських краях.
Ніби крові краплини
Пролились, запеклись.
А червона калина,
Ніби прапор — у вись.

Ворогам всім на подив
І на жах — знов ожив
І в легенду ввіходив
Щорс Микола, комдив.
Іх зустрілося двоє
У добрянських лісах
При гартованій зброї,
При ясних прапорах.

— Хто ти будеш?
— Чапаєв
— А ти хто?
— А я — Щорс.

І відтоді улітку
Ката жалить мороз.
Взимку ж спека фашистам
І дихнуть не дає!
Над селом і над містом
Знову сонце встає.

І до Щорса говорить
Легендарний Чапай:
— Вже закінчимо скоро.
Видно, друже мій, край!
А робить — так робити!
А рубать — так рубать!

...Із могили бандиту
Після бою не встать.

І пройшли вони поруч
Славний шлях, з братом брат,
З-під Смоленська за Овруч,
Від Дніпра до Карпат.

Партизанські загони
Їх несли у серцях.
На знамені червонім,
На ясних прапорах,
Мов гаряча калина —
Імена двох братів,
Двох синів Батьківщини,
Це про них лине спів.

1949

«ХОДАКИ»

...Сипле цвіт акація
Та й до наших ніг...
Вранці по плантації
Вітерець пробіг.

Йдуть за нами ходаки:
— Покажіть буряки!

— Що за цвіт, — питаються, —
Ген аж майорить?
— То не цвіт пишається,
То хусток блакить!

Йдуть з районів ходаки:
— Покажіть буряки!

— Як їх доглядаєте,
Викохали як?
Справжнє чудо маєте, —
Отакий буряк!

Дивуються ходаки:
— Отакі буряки!
В сонці лист купається,
Як зелений жар.
Килим піднімається
Аж до самих хмар.

Дивуються ходаки:
— От які буряки!

Ось один спиняється,
Від усіх відстав.
Дівчині всміхається
Тій, що вподобав.

В перший раз зустрів таку...
Що робити ходаку?!

Хустка в тої дівчини —
Райдуга ясна.
Хлопцем запримічена,
Каже тут вона:

— Гості наші, ходаки,
Оглядайте буряки!

Засміялися дівчата:
— Досвід ви ж прийшли вивчати?
На здоров'ячко вивчайте,
Залицятись — почекайте!

Кажуть хлопці: — Вибачайте!
Ми ж не тільки ходаки,
Ми ж, до того, й парубки!

1949

ГОРЬКИЙ В МАНУЙЛІВЦІ

...Рясного цвіту віхола весела...
В очах людей іскриться теплота.
— Приїхав Горький! — вість іде у села.
— Приїхав! — слово проліта.

Мануйлівка хліб-сіль підносить знову.
Та навіть із найдальшого села,
В путі зустрівши зірку вечорову,
Теж делегація прийшла,—

Старий коваль, дівчатко-русенятко,
Що вже про Сокола від старших зна.
На кофточці нова у неї латка,
Та не тому хвилюється вона...

Ну, що сказать? Яке промовить слово
До Горького, що тихо йде на шлях.
І квітнуть очі світлі, барвінкові,
І серце в грудях дівчинки, як птах.

А він до неї, дівчинки, прямує,
Він тисне руку дужу коваля,
І дівчинку, немов дочку, цілує,
До неї, до русявки, промовля.

І тільки двоє слів вона зуміла
Від всього серденька проговорить:
— Вас любимо! — і вся почервоніла...
Коваль за нею: — Як вас не любить!

І ці слова, як зрілі зерна чисті,
В серця ввійшли, зійшли і зацвіли.
— Вас любимо! — шепоче свіже листя.
— Вас любимо! — від Волги до Сули.

Була розмова і було мовчання.
О, скільки він селянам розповів,
Стрічаючи майбутнього світання,
Вдихаючи прозорий шум вітрів.

І де воно, дівчатко те, не знаю.
Спливли літа. Вже скільки квітнув гай.
Лиш знаю, що така любов не має
Ї не матиме кінця.

Із краю в край

В ці дні, що йдуть у далі комунізму,
Лунає щиро: — Любимо завжди! —
... Можливо, внучку та, далека, візьме
Собі на руки, піде у сади.

І розповідь про Сокола, що тучі
Розкраював, мов блискавка, навпіл...

Як з ковалем, в Мануйлівку ідучи,
Людей стрічала із найдальших сіл.
... Тут він ходив. Розмови до світанку...
Стежки його і пил не покрива,
Лиш сонця промені.

Йде полтавчанка,
На сонці грає росяна трава;

В садах плоди поналивались всюди.
Ясніє день. Сміється далина...
Ввіходить Горький

в світлий час між люди.
— Ми любимо! — просторами луна.

1949

УКРАЇНА – БІЛОРУСЬ

Марить тишею узлісся...
Ще навколо подивлюсь —
Тут — Чернігівське полісся,
За узліссям — Білорусь.
Ранок вплив, зупинився
Між замислених дубів,
Що гіллям переплелися
Скільки літ і скільки днів,—
Не розрізниш, де якого
Вузлуватії гілки,
Кучеряві та розлогі,
Та могутні старики!
Подивлюся ще пильніше:
Навіть шалка в них одна.
Чи не диво — зеленіша
Зеленового сукна!
Що один — з мого Полісся,
Білорусії сусід.
Пробудилося узлісся,
Привітало сонця схід.
Зашуміло, заспівало...

Кольорів барвіста гра.
Літо плине від причалу,
Квіти, ягоди збира.
На узліссі на зеленім
Скільки голосів живих:
«Про калину» — йде від мене,
«Про каліну» — йде від них!
Наче сестри, без печалі
Зустрічаються в ці дні
Сонячні пісні Купали.
І Шевченкові пісні.
Я стрічать кохану вийду
І з піснями повернусь,
Що заспівують сусіди,—
Україна, Білорусь!

1949

ПРО ОСІНЬ САД ШУМИТЬ...

Про осінь сад шумить над морем,
Стежки у листі-янтарі.
Над цим простором неозорим
Клич журавлиний угорі.

Ген славна «Слава» * даленіє.
— В щасливу путь! — лунає знов.
Хай моряка щомиті гріє
Народу нашого любов!

В далекім плаванні ми з вами
Серцями, поривом душі.
Ми сонцем, думами, піснями
Поділимось, товариші!

Там холоднеча й шторми грізні
В чужих морях зустрінуть вас.
Тепло вам посила Вітчизна
І путь покаже повсякчас.

---

* Китобійна флотилія.

Ні далечінь, ні шторми люті
Нас не роз'єднують, о ні!
Антарктиці й Одесі чути
Москви бадьорі позивні.

І одночасно ми говорим,
Москви почувши позивні:
— Хай слава йде землею й морем
Радянській любій стороні!

І радість в серце йде прозора
І крізь туман — вже блиск зорі,
Хоч пада лист, хоча над морем
Клич журавлиний угорі.

Одеса, 1950

СТО ДЖЕРЕЛ

На Волині, на Волині,
Ніби моря хвилі сині
Розлилися навкруги,
Б'ють в зелені береги.

То не річка і не море
Між лугів отих просторих,—
Б'ють джерела з-під землі
Не великі, не малі —

Як в одне вони злились,
Що там сталось — подивись:
І глибоке і прозоре
Озеро, неначе море.

Люди кажуть: — Знову бусел
Повернувсь до наших русел,
У ліси волинські сині.
Не вживеться без Волині!

А колись і ми тяглися,
Смутом осені пливли...
В інших землях не вжилися,
Щастя-долі не знайшли...

Там сіромі, там голоті
Щастя-долі не зазнать:
Обіцяли гори злота,—
М'яко слали, твердо спать...

В пазурах кривавих пана
Скільки згинуло дарма...
Наші сльози — в океані,—
Солонішого нема.

Ви ж дивіться,— навіть бусел
Повернувсь до рідних русел,
У ліси волинські сині,
До радянської Волині!

Як же озеро те зветься,
Що проміннями сміється?
Люди кажуть: — «Стубло» зветься,
Сто джерел у нього ллється.

«Стубло» — значить «сто джерел»,
«Стубло» — гордість наших сел.
Чи одне ж то джерело
Довго б існувать могло?

Вітер, сонце і пісок
Згублять вмить один струмок.
А коли вже русел сто —
Хто страшний їм?
Та ніхто!

Згуртувалися ми всі
В повній силі та красі.
Живемо для миру в світі,
У пошані та привіті!

Скільки в нас народів? Сто?
Тож не зборе нас ніхто.
Сто джерел. І всі — в єдине!
Сто братів — одна родина!

1950

У СИНЬОГІР'І

I

Не забудь мені першотравневе
Свято в Закарпатському краю.
В білім полум'ї рясні дерева,
Мальва зацвіла — стіна рожева,
Срібний Уж виспівував свою.

В майках синіх радісні колони,—
Хлопчики, дівчатка — школярі.
Батьківщини знамено червоне
Зацвіло над площею вгорі.

З пам'яті не зникне той хлопчина,—
Сам, як квітка, між рясних квіток.
Знає він — вручила Батьківщина
Знамено оте, гарячий шовк.

Він ішов і гордо і врочисто.
Це над ним знамено, як огонь.
Це ж на нього все дивилось місто.
Вся країна бачила його.

II

... Будуть яблуні біліть на схилі
І шуміти будуть з року в рік,
І проходитимуть, повні сили,
Площу цю в комуністичний вік
Загартованих людей колони,
І між ними — чорноокий, він,
Що знамено підіймав червоне
Миру і життя — для всіх країн.

III

Над виноградником дівочі
Пісні, мов перелив струмків.
І вітер за кордон охоче
Несе отой сердечний спів.

У пісні — світла сонця стежка,
У пісні — хлопець чорнобрив.

Не раз, не два вслухалась чешка,
Запам'ятала наш мотив.

І заспівала — щиро, дзвінко,
Весь хист і голос вклавши свій.
І чешки серце й українки
У пісні билося одній.

Сердець переклик, серця мова...
Весела весняна пора...

Триває здружених розмова,
Вітання шле сестрі сестра.

IV

В сади піди —
Шумлять сади...
О, мій спокійний шуме!
Моя земля,
Рясні поля,
Де зріють наші думи...

Тут — виноград,
Там — гори в ряд
Замислені, величні.
З гори — стрімка
Летить ріка!
Смереки марять вічні.

Синь-висота...
Нові міста,
Нові мости на ріках.
Нове село
Дахи звело
В колишніх пущах диких.

Навстріч зорі —
Йдуть плотарі,—
Це ж дуб і граб сплавляти.
В труді весь край,
Мій мирний край,
Оновлені Карпати.

І все мені
В ці дні ясні,
Під мирним небом любим,
Шумить про Мир,

І вись і шир,
Про Мир, який голубим.

Пишайся ти,
Рости, цвіти
У час весни і літом!
Красу твою,
Любов мою,
Не бачить уолл-стрітам!

...В сади піди —
Шумлять сади...
О, мій спокійний шуме!
Моя земля,
Рясні поля,
Де зріють наші думи!

1950

СТАРИЙ ЛОЦМАН

Внукам довго розповідає
Він про те, що давно пройшло.
Все у пам'яті, все згадає
І замислиться: — Чи було?
Може, сон то — порогів пащі...
Може, сон, що був лоцманом він,
Що гриміло камінне ледащо:
Грізний грім, тріскотнява і дзвін.
Небезпечна була дорога
В ті далекі часи старі.
Відшуміли вони, як пороги
На розгніванім синім Дніпрі.
Старий лоцман розповідає,
І невтямки оте малим!
Кажуть: — Казку дідусь складає,
Це частенько буває з ним!
Але бачать за дідовим словом
І пороги і хвилі дим...
І летить в круговерть дніпрову
Човен-дуб із прокляттям глухим...

Брови зімкне дідусь, і знову
Та далека гроза в очах...
Гляне в даль голубу, малинову —
Не кружляє стривожений птах,
А співають невтомно щохвилі
Рівні струни — дзвінкі дроти.
Тій одвічній стихійній силі
Ми дорогу зуміли знайти!
У заводах мого Придніпров'я
Сила вічна нового Дніпра.
Дід не скаржиться на здоров'я:
— Спочивать мені ще не пора!
То його зеленаві та білі
На воді грають вогники в ніч.
Капітани відважні та смілі
Зустрічаються з ним віч-на-віч.
І триває довга розмова
Про те, що давно пройшло.
Дід у власну вслухається мову
І замислиться: чи було?
Ну, а внуки зазнали поразки,—
Ім то не переслухати, ні,
Ту стару дідусеву казку...
То ж продовжують бачить у сні!

ПАВЛУ ТИЧИНІ

Я книгу Вашу розгортаю,
І вже в кімнаті — сонця гра,
І поле, без кінця та краю,
І вітер,
                    вітер з-за Дніпра.

Ввіходять гості рідні, милі,—
Кушнерик, Леонтович з ним...
(Заквітло маком — грають хвилі
Червоним, синім, голубим...)

І дивним голосом Оксана
Чарує всіх... Співай, співай!
...В кімнаті — степу даль кохана,
Шумить в кімнаті зелен гай...

І Чернишевський із Тарасом
Ввійшли в кімнату, бачу їх...
Й нові герої з новим часом,
А з ними — пісня й теплий сміх.

Спасибі Вам за книгу щирю,
Що стільки сонця принесла,
Що стала на сторожі миру,
Що кожному дає телла.

Співцю і дружби і єднання,
Співцю єдиної сім'ї,
Народ послав своє вітання,
Сучасники, брати мої.

Щоб передать любов і віру
В комуністичне молоде,
За Вами, горді всі без міри,
Ми кажем:
— ПАРТІЯ ВЕДЕ!

1951

НА КОЗАЧОМУ ОСТРОВІ

У веселому промінні
Ластівки вгорі.
У зеленому кипінні
Острів на Дніпрі —
Всі там як один сьогодні
Вихідний провести згодні.
На човнах дівчата, хлопці.
— Добрий день, ріка!
І відлунює в Каховці
Пісня їх легка.
Там на острові Козачім
Ранок, шум вітрів.
Скільки цвіту ми побачим, —
Буйно заряснів!
Ім навстріч — зелені віти,
Шепче осока.
— Всіх на гулянку зовіте! —
Сонце заклика.
Швидко писану об'яву
Дуб гіллям підняв.
— Буде в нас концерт на славу! —

Ранок прочитав.
Неабияка в нас сцена —
Шелестить трава,
Декорація зелена
Свіжа та жива.
— Починаємо програму! —
Голос прозвучав.
Вірш про мир... Уривок з драми...
Потім хор співав.
Лине пісня... Гра баяна...
В молодій сім'ї
Мила дівчина рум'яна.
Впізнаю її:
На високім риштуванні
Вчора бачив я,
А тепер вона в змаганні
З співом солов'я!
Дуб замріявсь, не шелесне,
Острів слуха спів.
Соловей принишк: чудесно! —
Заздрість затаїв...
І коли останні звуки
Ніжно пропливли,
Заплескали віти-руки,
Ніби ожили;
Зашуміла сцена, трави...
В шумові отім
Дуба слово: — Браво, браво
Тій, що зводить дім!
Не лавровий — що до того! —
Та живий вінок
Острів їй кладе під ноги
За пісні й танок.
— Це б нам вальс «Дніпровські хвили».

Та його нема...
Що ж — створити нам під силу,
Мрієм не дарма!
...А Дніпро їх пильно слуха,
З радості сія.
— З ними я збору посуху,
З ними — сильний я!
...Там, на острові Козачім,
Не стихає спів.
Голосом дзвінким юначим
Вечір продзвенів...

1951

НАДВЕЧІР'Я

Свіжа прохолода,
Грають, сяють води.
Далечінь рожева
Кутає дерева.
То зелено-сині
Стіни тополині,
Враз — вони в промінні,
В золотім тремтінні...

Як тебе кохаю,
Мій дніпровський краю,
Ці простори милі
В незміримій силі...
Бачу — забіліло
Вдалині вітрило.
Як повечоріє,
Берег зазоріє.
Гляну й зацілю,
Друже мій, від щастя,
Прочитать зумію
Ті рядки зірчасті;

Ті огні яскраві,
Що у Бериславі,
Що над Ключовою
Славою живою!

Поведуть розмову
Між собою щирю
Зорі вечорові,
Ясні зорі миру.
...Вже вітрила пір'я
Ледве-ледве мріє...
Стигне надвечір'я,
Скоро зазоріє.

Тут, у Бериславі,
На березі слави,
Чую пісню знову
Плавну та широку:
Так, вона нівроку,—
Ширина дніпрова!

Нова Каховка, 1951

АРХІТЕКТОР

В саду веснянім, молодім,
Де був колись пустир,
Підвівсь новий високий дім —
Багато в нім квартир.
Це мрії втілені ясні
У камінь, дуб, сосну.
І вже при світлому вікні
Голівку не одну
Замисленого школяра
Я бачу котрий раз.
Напевно, мріє дівчора
Про Арктику, Кавказ,
А чи збирається в похід,
У мандри вируша,
Можливо, на Далекий Схід
Чи то до Сиваша...
Душа дитяча не одна
Схвильована до дна,
Трудом звеличеним твоїм,
Що творить новий дім.

— Ходім по вулицях, ходім! —
Говориш ти мені.

...Хто першим уявляв цей дім
І світло у вікні;
Хто стільки ліній на папір
У пізній час наніс:
Просторий дім, просторий двір
В чиєму серці ріс?
У сяєві будинків ряд...
— Це, друже мій, не сни,
Неначе стали на парад
Омріяні вони!

Та вже снують нові думки...
В неспокої твоїм
Проект виходить з-під руки,
Немов готовий дім;
З-за сніжнобілих колонад
Я бачу плин ріки.
Праворуч виростає сад,
Ліворуч — квітники.

Здавалось би — при чому сад?
Твоя ж робота — дім?
Гармонії величний лад
У серці у твоїм!
Ти креслиш аркуші нові.
Мов райдуга — легкі
Звелися рівно арки дві:
— Хотілося б такі!
Ясний у тебе, гострий зір,
Як промінь навесні.

Ти йдеш по вулиці. З квартир
Доносяться пісні.
Прогнало сяйво ночі тьму,
У зорях далина.
... Подяка світиться йому
Із кожного вікна.

1951

КОЛОДЯЖНЕ

Давно я голос чув: — Прилинь
До мене, на Волинь!
Почуеш «Пісню лісову»,
Якою я живу!

Подруги-вчительки слова
Звучать не день, не два
У серці в мене: — Ти прилинь
До мене, на Волинь!

І я, нарешті, в цих краях.
По Лесиних стежках
Мене ти радо повела
Далеко від села.

Шумить, шумить могутній ліс,
На радість нам ти зріс!
Дивилась в очі нам Волинь —
Барвінку свіжа синь...

І ти сказала: — То землі
Очей глибока синь...
На теплім сонячнім веслі
Тремтить зелена тіль.

Веслує ліс... Пливе, пливе...
І ми пливем кудись,
Бо пісня лісова зове:
— Гей, швидше, не барись!

Зустріли дівчинку — йшла,
Співаючи, мала.
— Куди ти йдеш? — До школи йду!
Очей не відведу —

Така подібна ж бо вона
На ту, що тут жила!
Мов юність, Лесина весна
Вернулась, зацвіла!

Для мене ти — чарівний край,
Полісся, любий край!
— Вона, вона! — шепоче гай,
— Вона! — шепоче гай.

Її то юнь, далекі дні,
Її то юнь вита.
Її ці лісові пісні
І в сонці висота.

Ми ходим по її стежках,
По росяних гаях.
І — дивно — подругу я зву,
Як мавку лісову...

...Пройшли літа. Знов приліта
До мене голос твій,
І дише з сторінок листа
Волинський тепловій.

І голос чую знов: — Прилинь
До мене, на Волинь,
Послухати «Пісню лісову»
В краях, де я живу...

1950—51

СЕЛО МОЄ...

З Ромен простяглася дорога
У рідне моє село.
Я думкою лину до нього,
Живе у мені, як жило.

...Коли на вузькому полі
Ще не співав тракторист,—
Пирій та осот навколо
І подорожника лист.

Дитинство моє... На толоці
Лишало стежки малі,
Десь в двадцять шостому році
При тихій, у вербах, Сулі.

Я пастухом із вами,
Друзі мої, ходив,
По смужках, по межах, полями,
Де хліб не завжди родив...

Я знав тоді серп і коси,
Мантачки вечірній дзвін,
Коли не співав стоголосо
Трактор в роздоллі гін.

Того не забути, як влітку
В хоружівській тсоз «Колосок»
З Ромен привезли самоскидку,—
Радів тоді весь куток.

— Для нас — це велика подія,—
Промовив Бурлака Павло.
— Ну як же душа не зрадіє —
З машинами буде село!

А трактор! Він дивом неначе
Теж появився у нас!
І перших я тсозівців бачу,
Їх чую слова: — В добрий час!

...Тепер ані меж, ні толоки,
Ні смужок не знайде школяр:
— Колгоспівське поле широке
Колоссям сягнуло до хмар!

А ті пастушки, мої друзі,
Майстри урожаїв вони,
Яких не було в окрузі.
Щасливі землі сині!

Росте і міцніше щороку
Далеке моє село,
І мрю свою високу,
Як прапор, воно піднесло.

У клубі вистава сьогодні —
«В степах України» іде.
З отих, певно, будуть народні,
Що вчитель на сцену веде!
...Дванадцять годин. Із столиці
Гімну величний спів.
І думи в Москву,
як птиці,
Линуть моїх земляків.

...З Ромен пробігає дорога,
Цвіте ромен-цвіт на горі...
Я думкою лину до нього,
Села мого молодого.
Привіт вам, землі трударі!

1951

ДОРОГА НА ОЗЕРО РІЦА

На скелі квітка розцвіла,
Як недосяжна мрія.
Вона мені вітання шле,
Вона мені зоріє!
Маленька, свіжа і така
До болю мила, люба...
Не доторкнеться хай тебе,
Лелітко-квітко, згуба!
Тсж маєш силу немалу,
Коли зросла на скелі:
В безодню дивляться страшну
Очей зірки веселі.
І тиха й радісна вона,
Немов сказати хоче:
— Нехай вітри, дощі важкі,—
Я не заплющу очі;
А коли й вирве буревій,
То все одно не згину:
На скелю іншу, крем'яну,
Я кину насінину.

І буду квітнуть знов і знов...
Мені — життя вітати,
І сонце, під яким ніщо
Не забажа вмирати!

1951

І від зустрічі тієї з піснею-красою,
Вся душа його живою вмилася росою,
Спрага серця втамувалась...

У вінку, у цвіті —
«Вроди, рівної до неї, не знайду на світі».

Гей, весна зустріне літо, а красу дівочу
Я зустрів понад Хоролом — оспівати хочу!
Все кохання подарує — радощі і муки,—
Навіть муки я бажаю, тільки не розлуки!
— Ой, які твої, красуне, співи любі, милі...
...В Зубівку якимось порану йшов Гурамівшілі...

1952

Диктор неодмінно про погоду
Коротко щодня розповіда.
Всі міста від заходу до сходу
Він згадає. І твоє згада.

Про мороз великий чути слово —
Не від нього ж холодно в душі:
Тільки б лист прийшов — обов'язково
Стане легко, хоч пісні пиши!

А від тебе звістки все немає,
Ані телеграми, ні листа...
Може, їх ревнивець переймає
Чи причина інша є проста?

Я не був ні разу в тому місті,
Та люблю його і не втаю —
Слухаючи знов «Останні вісті»,
Розповідь пригадую твою,

Про тайгу, що оточила місто,
Про ялин сибірських висоту,

Про снігів покрови чисті-чисті,
І про птиць, що мерзнуть на льоту;

Що ти лижі любиш більш за танці,
І про перший у снігах твій слід...
Диктор каже: — Потепліло вранці...
А у мене в серці ніби лід.

Йде весна у широчінь сибірську,
А в душі у мене — заметіль,
Бо давно вже слово товариське
Не приходить у листі звідтіль.

Час прийшов пишатися дібровам,
Все ж тепліш на серці не стає.
І летить за дикторовим словом
Серце розтривожене мое...

1952

НА ГРЕБЛІ ДНІПРОГЕСУ

Батько на руки узяв синка,
Підняв обережно вгору:
— Бачиш, мій сину, гребля яка!
В даль подивись неозору!

...Як зворушила картина ясна...
Серцем красу величаву
Хлопчик вбира.
Ще маленький не зна —
Помножить він батькову славу!

Чи буде це в місті чи, може, в селі,
В найдальшій куточку держави —
Все рівно — на любій радянській землі.
Що в спадок малому по праву
Перейде на щастя, на славу.
1953

* * *

...І стежечка, де ти ходила,
Колючим терном поросла...
Т. Шевченко, Качанівка, 1859.

Далекі, світлі дні весняні
Вже не вернуть. Питьма німа...
Де очі милої кохані?
Її нема і їх нема...
Тих днів не повернути більше,
І споминів пливе ріка...
Літа, неначе горе в вірші,
Ввійшли у старість.
Як рука
Поетова тоді тремтіла,
Коли рядки оті вела:
«І стежечка, де ти ходила,
Колючим терном поросла...»
...Вже Качанівка в сні глибокім.
З берези — сльози чи роса.
Літа пройшли, та з кожним роком
Яскравіша ота краса
В очах зажурених.

І знову,
Йдучи вночі, він пригадав
Співачку з кріпаків. І слову
Сердечному життя він дав,—
Така у ньому горя сила,
Що в наші душі перейшла:
«...І стежечка, де ти ходила,
Колючим терном поросла...»

· 1953

МАЛЯР

От стоїть вона біля будинку,
Вітер виполіскує хустинку,
Голубу, легеньку, в горошинку...
Раптом дівчина примружить око,
Гляне вона ще раз пильно збоку,
Чи на місці кольори, чи, може,
Десь покладено мазок негоже?
Славним людям жити в цім будинку.
Фарби добирає, мов іскринки —
Щоб не колір — сонця переливи,
Щоб не фарба — а зелена злива;
Щоб віжно вбирало в себе очі,
Щоб усі дивилися охоче.
Кажуть люди у Каховці стрічні:
— Візерунки ті — повірте — вічні,
З-під руки Галини з міста Ічні!
І замислились — та що й казати —
Отаку б художникам писати!
Бо не фарба то наш зір вбирає —
Серце Галине у фарбі грає!
...Вітер виполіскує хустинку,
Голубу, легеньку, в горошинку...
1953

СКЕЛЯ ДОВБУША

З чого вона кута,
З чого вона лита,
Скеля біля Прута,
Скеля гордовита?
З чавуну чи сталі,
Бронзи, а чи злота?
Скільки вже стояла...
Добра ж та робота!
Добра ж та робота,
І майстри умілі!

Ні, немає злота
У скелястім тілі.
З каменю-граніту
Витесали гоже?

— Камінь лиш нагріти —
Тріснути він може.
Я ж стояла роки

І в мороз, і в спеку.
Грозові потоки
Мчали в путь далеку,
Навіть відлітали
Блискавки від мене.
(Скелю не лякало
Гроз виття шалене).

— Не з металу кута,
І майстрів не маю,—
Стала біля Прута,
Скільки літ — не знаю.
Не лише з граніту
Я росла, тверділа,—
В камінь сила влита,
Незвичайна сила.
Сила незмірима,—
То народу воля.
Твердість нерушима —
Вибороти долю...

А ще ота скеля
Увібрала горе
Кожної оселі,
Спаленого двору.
Скелю ту опришки
Дуже полюбили —
Сходилися нишком,
Топірці гострили;
Топірці гострили
На пана-катюгу,
Ще й послать просили
Сили, наче в друга.

Довбуш біля неї
Всіх збирав на раду.
Доброю сім'єю
Близько водоспаду
Сходилися люди,
Сходилися друзі,
Щоб рознести всюди,
Не в одній окрузі,
Пломінь серця-гніву,
Вогнище роздути...
Радісного співу
Горам не почути.

...А що з тої скелі
Сонця виглядали —
Промені веселі
За горами грали,
Промені далекі
Видно лиш з Говерли...
І сумні смереки
Мов навік завмерли.
В незабутню днину
Все проснулось миттю:
— Сонце в полонині!
Сонце у долині!
Чисте небо сяє
Сонцем та блакиттю!

Розступились гори,
Розступились сиві:
Гей, з туманом горе

Відплива за гори!
— Будемо щасливі!
І тоді здалося:
Посвітліла скеля,—
Чути ж довелося,
Як співа оселя;
Як шумить, радіє
Давня смеречина...
В щасті молодіє
І земля, й людина!

В пору цю щасливу
Був я біля Пруту.
Переливи співу
І зелену руту,
Шум смереки тої —
Все душа ввібрала...
Днини золотої
Скрізь проміння грало.
Там, побіля скелі,
Пісню чуть дитячу.
Діти йшли веселі,
Лагідні на вдачу.
В співі тім щасливім
Ковпаку вітання.
Кажуть — Руднев з сином
Тут стрічав світання;
Мріяв біля скелі,
Говорив до сина:
— Будуть дні веселі —
Жадана година!
Радик! День з піснями
Радісний ітима!

Він — не за горами,
Він — не за крутими!
...І легенду нову
Прошумить смерека.
...В гущавінь казкову
Путь біжить далека...
І на скелю сіру
Діти цвіт поклали,
Бо слова про віру,
Що твердіш граніту,
Про народну віру,
Душі схвилювали.
...Скеля ж та — мов кута,
Глянеш — як відлита,
Мовчки біля Прута
Стала гордовита,
В легенди повита...

1953

ЯРЕМЧАНСЬКИЙ ВОДОСПАД

Незаймана краса яка!
Стрибок зробила вмить ріка...
На камінь падає важка
Вода, розбризкавши срібло...
В камінній пащі загуло.

Той дикий рев
І шум дерев
Вчувається й тепер мені:
У дальній далині
Там яремчанський водоспад —
Кавказькому хіба ж не брат? —
Летить каміння, наче град...
Вирує грізний водоспад,
Вирує водоспад!

Могутній шум його іде,
Клекоче він, гуде, гуде —
Не нагулятися йому!

...Ось, мов завісу, вечір тьму
На все накинє — на ліси,
На берег, сповнений краси,
А зорі в дальній вишині
Не розженуть пільму, о ні...

Все засина, а він — не спить,
А він — гуркоче, гримотить!
Ще й ще грізніше загуло,
І падає важке срібло,
Зникає в паші кам'яній.
Що ж, невгомонний, скажений!

А щоб не марно ти ревів —
Тобі робота, друже, буде —
Подумали про тебе люди:
«У нього сили вистача!
Засвітим лампи Ілліча!
І сила дика хай порине
Лишень до нової турбіни!

Наш невгомонний водоспад
Кавказькому хіба не брат?
Краса зворушлива яка!
Чи бачиш — закипа ріка!
На камінь падає важка
Вода, розбризкавши срібло...
Щоб ще чарівніше було,
Щоб світло гнало ночі тьму —
Роботу ми дамо йому!»

1953

ГІРСЬКА СТОРОНА

I

Знову хвилюють мене, як і перше,
Поверхи гір та лісів...
Так би стояти, дивитись, завмерши,
Безліч віків.

Плетиво хмар над горами повисло,
Бач — зачепилось...

Летить

Тихий вітрець, як пробуджені мислі...
У гущавінь верховіть.

Скеля рожева... З дерева наче
Творять її різьбарі...
Хмари спливли, і проміння гаряче
Щедро засяло вгорі.

Срібло ріки... Синій берег стрімчастий.
Шум водоспаду зове.
Так забажалося променю власти
В коло грайливе, живе!

Впав і скупавсь, та не може злетіти,
Бо не пускає вода...
Променю буки протягують віти:
— Ну, лиш тримайсь! Не біда!
Промінь по вітах побіг — не здогнати!—
Грався, а потім — назад,
В срібну купіль він пірнув.
Що й казати —
Сподобавсь йому водоспад!

II

Могутня природа! Які мальовничі
Карпати! Гірська сторона
Могутня, як Довбуш
Не раз і не двічі
Шуміла в Карпатах весна.
Не раз і не двічі в легенді та пісні
Довбуш Олекса ожив,
Крізь варту жовнірську проходив
навмисне!
Хай пан-посіпака від злості хоч трісне —
Дзвінчук промахнувся, не вбив!
...Карпати, Карпати, гірські перевали,
Радісний світ голубий...
Може, людину ці гори навчали
Мати характер твердий.
Людина ж та стала сильніша природи,
Вона вище гір та лісів!
І за людину природа ця горда,
Могутня, як спів.

1953

ОСТАП ВЕРЕСАЙ

Ішов шляхами України
В мороз, і в спеку, і в сльоту,
Через ліси, через долини,
Через кріпаччину круту.

Ішов і ніс пісні та думи
Не для старшин, не для панів.
...Якого зазнавав він глуму!
І гнів в душі полуменів.

Його не спинить хуртовина,
Ані мороз, ані сльота.
Огонь пісень по Україні
Червоним маком розцвіта.

Казали — що сліпий. Душею
Він чув Тарасові слова
І далі йшов.

Понад землею
Летіла дума вікова.

І сам Шевченко в знак любові
Йому підносить свій «Кобзар»,
В якому серця вічний жар,
Огонь розгніваної крові.
Безцінний дар, сердечний дар!
О, скільки сили в тому слові!

І спів лунає, спів лунає —
В свої серця його берем —
І видиться, як в путь рушає,
Іде кобзар із «Кобзарем».

Ми зряче серце славим, друзі,
І шлях важкий Вересая,
Осінній, зимний, в полі, в лузі...
А дума все звучить твоя.
Ти не корився злій негоді,
Йшов за народ — лишивсь в народі,
І згадують тебе за те.

...Це що? Метелиця мете?
І відчуваєш ти сніжинок
Холодний дотик до чола.
І далі йдеш, бо відпочинок
Це — шлях, це — пісня, що вела.

Відомо, хтось тебе навмисне
«Останнім кобзарем» назвав.
Останнім! Чуєш, друже-пісне?
Тобі кінець він провіщав?!
То що ж це так у нас лунає
І веселить, і підіймає?
Ні, смерті вам, пісні, немає,
Кінця народові нема!

Не повернутись більше пану
І ненависному царю,—
Життя іде, складає шану
Народові і кобзарю.

І в наші соціалістичні
В красі величній дні нові
Ми кобзарів згадали вічні
Шляхи — пісні, як цвіт, живі!

Вам слава скрізь луна, повсюди,
Народу любі солов'ї.
І про співців складають люди
Свої пісні, брати мої.

...Іще одну я не забуду —
В Сокиринцях я чув її.

1953

* * *

Який щасливий я — мені
Дано красу оцю казкову,
Сади, поля у далині,
І стрічку голубу Дніпрову;

І дніпрогесівські вогні,
І в лузі радісну калину...
Який щасливий я — мені
Дано оцю красу-країну.

Співцем могутнього часу
Судилось бути з вами, друзі.
У сесці радість я несу
В саду, на полі, чи у лузі.

Зростати буду день за днем,
Бо хоче так Вітчизна-мати,
Природи рідної співцем,
Яку ми вмієм обновляти.

Господарів, а не гостей
В цеху, в саду, на полі бачу.

СОНЦЕ НА ДНІПРІ

Там, де плавнів тінь густа,—
Заховалась ніч.
...Перша чайка виліта
Променю навстріч.

Сходить сонце. На Дніпрі
Тиша залягла.
Ледве чути в цій порі
Тихий плеск весла.

Хвиля синя здоганя
Світлозолоту...
Вигляда, чекає дня
Ранок на плоту...

У рибалок добрий влов!
Раптом, в тишину,
Пісню соловей з дібров
Посила гучну.

...Горлиця літа вгорі,
Снять дуби старі...
Сходить сонце на Дніпрі,
Сонце на Дніпрі!

Заспівало все живе,
Тишина — зника.
...Пісня широко пливе,
Як Дніпро-ріка!

1954

НА ПОБАЧЕННЯ

Поспішаю до Дніпра —
В мене там побачення.
Не вечірня ще пора,—
То не має значення.

Серце, знаю, затремтить —
Тремтить — його призначення. .
Ще хвилина пролетить,—
Буде в нас побачення.

Хто зустріне — прочита
У очах: закохана...
Юні пригада літа
І старі, непрохані

Інша все мовчить чомусь
Про свого коханого.
Я ж, признатись, не боюсь,—
Що в цьому поганого?

Ні, не слухаємо ми
Погоди передбачення:
Хоч дощі, хоч громи —
Відбудеться побачення!

Я пришвидшую ходу —
Стрічні посміхаються.
Чому швидко так іду,
Кожен здогадається.

Посміхнеться: «Бач, спішить!..»
То не має значення,
Бо не соромно любить —
Йду я на побачення!

1954

* * *

В Москві, біля Пушкіна, взимку стою
І слухаю пісню твою
Про літо,
Залиті промінням поля,
Про те, як Дніпро вдалині розмовля.
Веселий дівочий квітчастий рукав
Тюльпаном гарячим
Заграв
Поміж трав.

...Я в хорі Народнім твій голос впізнав.

1954

* * *

У нашім серці — дружба нерозлучна.
Нехай луна російська мова звучна!
В душі моїх братів-товаришів
Весняний цвіт, Дніпра могутній слів.

Хай серце виллється твоє й моє
У пісню, що народ для нас дає.

1954

БАЛАДА ПРО КОЗАКА

...А що на майдані при народі
Козака мордує чужина...
Не змовкає гул по тій пригоді.
— Іроди! Знущатися вже годі!
Всяк душею вбивців проклина.

Гостра паля не лякає смілих.
Він рукою вказує на схід:
— Чи не чуєте? Йде наша сила,
То ж Богдан рушає у похід!

Нелюдські, жорстокі терпить муки,
Кату, сміючися, одвіча:
— Бачу я! Походні чую звуки!
Бачу блиск російського меча!
Меч отой Вкраїні допоможе,
А для вас він — смерть лише одна.
Не врятує вас і мати божа!
Згинеш, клята, згинеш, чужина!

...Руки відрубали козакові...
Щоб мовчав — відрізали язик.
Знявсь навкруг неначе шум дніпровий—
То майдан вжахнувся з виду крові,
Як один здригнувся чоловік.

Катували, очі випікали...
Він помер, рвонувшись на схід.
Не одна сестра над ним ридала,
Не один від горя того зблід.

І прийшов жаданий він зі сходу,
Наш Богдан по трупу ворогів.
На тому ж майдані при народі
Голову зажурену схилив.
І звелів ударити в гармати,
Мертвому промовив козаку:
— Буде вільна наша рідна мати,
А земля — у веснянім вінку!

Як велить наш звичай — поховали,
Кожен шапку висипав землі.
І могила свіжа виростала,
Щоб стояти на сторожі літ.
Люди обступили на майдані
Славного, що визволить прийшов.

— Гетьмане, великий наш Богдане!
Мсту нестимем за пролиту кров,
Підемо з тобою на край світу!
— Слава! — гримотів рясний майдан.
І шапки угору — знак привіту —
Як сердечна найщедріша дань.

...Над віками слава та луною...
В дружбі йдемо довгі ми літа.
Дружба наша з рідною Москвою,
Мов безсмертник,— цвітом зацвіта.

1943—1954

КУРСЬКИЙ СОЛОВЕЙ

Двое сіл. Обох зійшлося поле,
Гонить хвилі буйна ярина.
Тут — кордон. Та він очей не коле,
Замість нього — стеле цвіт весна.

Стеле цвіт поміж берізок білих,—
Отакій, як бачиш, в нас кордон!
До отих тонких, для ока милих,
Ходить молодь, наче на поклон!

Із сусідніх сіл виходять друзі
І нові пісні несуть свої,—
Вслухаєшся й скажеш: — Щастя музі!
Отакі ж бо в неї солов'ї!

Але ходять не лише по квіти
Чи на обмін пісеньок нових...
...Вам, берізки, час прошелестіти,—
Бачите — вже вирушив жених!

Він в село частенько ходить наше,
Як то кажуть — внадивсь неспроста! —
Бо у нас Марія, наша Маша,
Слава це ж про неї вироста.

Як підійде до її хатини,
То не зводить із вікна очей...
І в ту ж мить знайомий голос лине...
Обіззався ніби соловей!

Чарувалися його ми співом,
Ну, а що вже дівчина сама...
Добре їм — закоханим, щасливим,—
Недосяжного для них — нема!

За сердечні отакі романи
З радістю ми добру чарку п'єм...
Хлопця ж, що влюбився без обману,
Ми прозвали курським солов'єм.

Він же, хитрий, каже до дівчини:
— Щоб не даром звали солов'єм,
Треба мати нам гніздо єдине —
В хаті в мене те гніздо зів'єм!

...Віддали Марію, славну Машу,
В Курську область ми із Сумщини.
Але внадилися хлопці й наші
До сусідів... Знають хай вони,

Знають хай, що в них обов'язково
Не одну дівчину відіб'єм,—
Не один в нас хлопець, чесне слово,
Теж співа достоту солов'єм!

...А мені сказати одне годиться —
Вірю, вірю, земляки мої,—
Там пісенна є у вас криниця,
Всі ви ходите туди напиться —
І сумські, і курські солов'ї!

1954

ШЛЯХ СТЕПОВИЙ

В південних він біжить степах,
Закурений, прадавній шлях,
Навколо — жовті стерні.
То зникне раптом в даліні,
То знов в прогріклі долині
Стрілу свою поверне.

Замислені мовчать степи.
Посипались рясні снопи
Жовтавого проміння.
І сонце знову гаряче,
Не відступається — пече! —
А вже пора осіння.

Мовчазний степ заговорив:
«Я пережив багато жнив,
На пам'ять став багатим:
Тут битва не одна пройшла,
Тут врангелівська сила зла
Розтрощена в двадцятім!

Мов зараз бачу — ген іде
Хоробре військо молоде,
Там — постать командарма.

Ні, не забудь повік мені
Святі вогні, гарячі дні
Каховського плацдарму».

І, як в минулому, тоді,
Я бачу сили молоді,
Що в наступі новому.
...Степи — то їх передній край,
А перемога — урожай.
Твердому вірим слову!

Дивлюся я — немов стріла,
Нова дорога пролягла,
Степів моїх окраса.
І чую радісні слова:
— Степ ожива, степ ожива! —
Звучать слова Тараса.

...Я слухав степ. Здалось мені,
Він говорив... Такі ясні
І думи і надії...
Вмить трактор тишу розірвав,
А за кермом юнак співав
Про степ, що молодіє.

1954

В ПИРЯТИНІ

Нива кожна, як сторінка з книжки,
Скільки нам про себе розповість!
І веде тебе кудись доріжка,
Жайворон шле нивам добру вість

Ниву слухаю зеленогриву —
Жито колос тихо викида.
Нива дівчину віта щасливу,
Що іде — весела, молода...

Хустка червоніє, майоріє,
Як вабливий чарівливий мак.

Вітер шелче, навіває мрії...
Йде назустріч дівчині юнак.

От і зупинились молодята,—
Усміхнулися в обох уста.

Може, то сестра зустріла брата,
Чи коханого в полях віта?

Хай щастить вам, юні із Пирятина!
Можна заздрить отакій красі...
(Буде кожна дівчина засватана,
Хлопці ж тут поженяться усі!).

...Плещеться прозорий Удай в лузі,
Розлилася голубінь озер...

По усій взелененій окрузі
Тихий шум обійми розпростер.
...А доріжка кличе нас, проводить,—
Це ж наш друг колись по ній ходив...
Кость Герасименко не виходить
Нам назустріч в це безмежжя нив...

Нива кожна, як сторінка з книжки,
Скільки нам про себе розповість.
І веде по ній в квітках доріжка,
Ніби знає, що приїхав гість.

1954

ЦИМБАЛІСТИ-КОВАЛІ

Сім'ї ковалів Золотаренків.

I

У Вишеньках у селі,
Незвичайні ковалі:
З-під молота вилітають
В них не іскорки-рої,—
Чудо-звуки нарастають,
З кузні линуть солов'ї!
Вилітають в дальній світ
І життю несуть привіт.
Іскри серця, сяйво слів
Цимбалістів-ковалів.
Слава ковалям — полями.
Горді люди ковалями.

Той, в іржі, старий леміш
Стане нового не гірш,
Якщо в кузні в них побуде.
Ковалями горді люди!
Та й видзвонює метал!

Кузню ту зовуть «Урал»...
Гострі та легкі лопати —
Легко ними обкопати
Всі дерева у саду.
Сапки роблять — до ладу.
Що там сапки? До машини
Всякі роблять там частини.
Запчастин нема в районі?
Запрягайте, хлопці, коні,
Ідьте в кузню, на «Урал»,
Де видзвонює метал!
Ну, а хто ж ті ковалі,
Чи дорослі, чи малі?

Є сім'я така у нас:
Дід Улас та внук Улас,
Батько Яків, син Петро —
Це і є «ремонтбюро»!
Сам начальник в кузні — дід.
Ним гордиться славний рід.
Хоч портфелів внук та дід
І не носять — знати ж слід —
Є «нагрузки» в ковалів.
Роблять все без зайвих слів!

II

В кого це гучне весілля,
І весілля й новосілля?
Чути музику із хати...
Тягне в хату завітати!
То й зайдімо!
Щонеділі
Хто ж це грає на весіллі?

(Осінь збіжжям — у село,
І весіль тепер пішло...)
Звідки славні цимбалісти?
Може, з Києва артисти?
Може, ті, що у Верьовки,
Пісню вигравають ловко?
Є сім'я така у нас:
Дід Улас та внук Улас,
Батько Яків, син Петро —
Наш «Урал», «ремонтбюро»!
Наші славні ковалі
Не артисти — від землі!
Як заграють, заспівають,—
В трьох районах чути їх.
На цимбалах витинають...
І старим в танець не гріх!
Що цимбали — ніжно, ніжно,
Ну, а бубон — громом грізно...
Що цимбали — златно, срібно,
Ну, а бубон — гучно, дрібно...
В бубон б'є Григор Норець —
Хата проситься в танець!
Хлопець швидко так по нім
Пальцем навсторч поведе —
Бубон весело гуде,
То гримить, неначе грім.
Хлопець ліктем і коліном
Шкіру бубна все торка...
А цимбалів голос лине,
Мов ясним весняним плином
Грає сонячна ріка...
В бубон б'є Григор Норець,—
Ой, хай йому грець —
Хата проситься в танець.

Дівчині, що заміж вийшла
У осінній славний день,
Хай життя цвіте, як вишня,
Все життя — потік пісень.
Золотим весняним плином
Зачаруйся на землі...
То цимбалів пісня лине,
То співають ковалі!

III

Переступимо порога
Ми в ту хату, край дороги.
Мати сина зустріча!
Хто ж то грає «плескача»?
Грає, витина такого —
Затанцюєш ще з порога,
Розворушить і старого!
Звідки ж цимбалісти славні?
Це ж знайомі наші давні —
Є сім'я така у нас:
Дід Улас та внук Улас,
Батько Яків, син Петро —
Наш «Урал», «ремонтбюро»!
Хоч портфелів не вважають,
Та «нагрузку» завжди мають —
Людям радість вони грають!
Хай же мати, що зустріла
Сина в цей веселий день,
Відчуває завжди крила,—
Подарунок тих пісень;
Хай легка їй старість буде
З любим сином на землі.

...Радість не забудуть люди,
Що дарують ковалі.

IV

Ну, а хто ж ті цимбалісти,
Що в столичнім грають місті?
В місті йде олімпіада,
Славна виступа бригада.
То ж бо наші ковалі,
Не артисти — від землі,—
Як заграють, заспівають,
В трьох районах чути їх...
І в столиці, бач, вітають,
Бо таких вітать — не гріх!
Коломійки і «плескач»
В серце взяв отой слухач,
Котрому привіт землі
Ви принесли, ковалі;
Радість вилили свою
У пісень рясний вінок.
Привітаємо ж сім'ю
Ковалів із Вишеньок —
Діда Власа, Власа внука,
Батька й сина, весь «Урал»,
Золоті насправді руки,
Що слухняний їм метал.
Їх пісні і лемеші
Від великої душі.
...Вічне те життя, що в пісні
Слід лиша, товариші!

1954, с. Вишеньки, Бориспільського району,
на Київщині.

ХЛІБ

Хлопчина бавився м'ячем,
Меткий, рожевощокий,
Прохожих зачіпав плечем
На вулиці широкій.
З подругою там, поблизу,
Його стояла мати,
Про дім, що пережив «грозу»,
Взялась розповідати:
— ...На кухню збіглись з трьох
квартир...

Ой, що було там крику!
А в мене — тишина і мир.
Я вдячна чоловіку —
В нас три кімнати, ми — одні.
Приходь у гості, Льолі...—
Їх теревені голосні
Я слухав мимоволі.
Не кида хлопчик вже м'яча,
Щось пальцями він ліпить.
Якийсь дідусь це поміча,
Бере хлоп'я за лікоть:
— Хто ж це навчив тебе м'ячі

Ліпити з булки, хлопче?
Той хліб ростили вдень, вночі...
Хто ж хліб ногами топче?
Коли б ти знав, що робиш эле...
Вона й сама не знає,
Матуся, що тобі, мале,
Хліб кидать дозволяє...
...А мати ще стояла там
Побіля «Гастронома»,—
Переказала скільки драм,—
І всі — з одного дому!
Що в шапці модній — не біда,
Що в платті дивовижнім —
Теж не біда, але шкода,
Що тиждень йде за тижнем,
Що йдуть літа і вироста
У матері такої
Байдужа до труда, пуста
Дитина у спокої...
«Пташине молоко» де слід
Синкові знайде навіть...
Але не вчить з дитячих літ
Людини працю славить;
Чия вона, яких батьків?
Чому вона не знає,
Що тим м'ячем трудівників
Так гірко зневажає;
Що став гірким би теплий хліб,
Як той полин, що зріє,
А ще твердим би став, коли б
Солодка чиста мрія
У нього не ввійшла...
Гірка
Була б найкраща здоба...

Та хліб сповня любов палка
Й надія хлібороба.
Любов свята і мрія та,
Щоб не голодні — ситі
Були і села і міста,
Трудящі всі у світі.
Труд нелегкий, хоч в нас машин —
І трактори й комбайни.
Неспокій трудових годин
І спеки незвичайні,
Непрохані дощі в жнива,
Чи суховій весною —
Все звідать мусиш.

Проплива

Той хліб передо мною,
З якого ти м'яча зробив,
Проходячи Хрещатик.
Той хліб... В просторах дальніх нив
Бере він свій початок.
Любов людей і радість їх —
У кожній тій зернині.
Це не порожній мамин сміх,
Що йшла із магазину;
І не каштанів пустоцвіт,
Який ти бачиш з юних літ.
Ти знай — ровесники сільські
В жнива, гарячу пору,
Ідуть збирати колоски,
А не гулять до бору;
Не кинуть й крихти зі стола
Із хліба запашного,
М'яча не ліплять спроквола
Із хліба дорогого;
Рости і людський труд навчись .

Любити, шанувати.
Побачиш — хліб лежить — нагнись,
Щоб хліб отой підняти;
Цього з малих дитячих літ
Навчити мала мати.
І втому і гарячий піт
Ми мусим цінувати.
Собі того ти не прощай,
Що вже простила мати,—
Не легковажним виростай
І назавжди запам'ятай —
Хліб треба цілувати.
А в тому, що ти кидав м'яч
Уперше, чи вдесьте...
Ти плачеш, хлопче? Що ж, поплач —
В усьому винна мати.

СІРООКА ТИ В МЕНЕ...

Ти — не сон, і не витвір уяви...
Очі сірі, та з них вирина
Повна райдуга, сонце ласкаве,
Придніпровська моя сторона.

Все відбилось в привітному зорі,
Ти для мене зробила так:
Гляну в вічі — гублюсь в просторі
І слухняним стаю, мов юнак.

Вуст торкнуся і раптом сп'янію...
Ти для мене не ти, а — світ...
Цілий світ я з тобою омрію
За багато пройдених літ.

Сіроока моя пташино!
Гострий зір твій назавжди ввібрав
Моря хвилі рожеві та сині
І зелені прибої трав;

І весіннього цвіту розливи
Любі очі ввібрали ці:
В них дитячі, грайливі, щасливі
Іскри, іскорки, промінці...

І тепер вже, здається, я знаю,
Чом говорять: «Ти — світе мій!»
Сірооку всім серцем кохаю...
Чуєш, друже? Люблю! Зрозумій!

Радість вперше таку впізнало
Щире серце моє запальне.
...Мав без тебе я щастя замало,
Світ тепер не впізнає мене!

1954

* * *

Ти як пісня, що серцю
Дарує тепла.
Я люблю тебе, мавко!
Ти — з казки прийшла.

Ні, не з казки ти вийшла,
Тебе я зустрів —
Справжню дівчину милу
В тіні яворів.

Я хотів, щоб алея
Була без кінця,
Щоб несли ми в століття
Гарячі серця;

Щоб на нашій дорозі
Цвіт весни не відцвів,
Щоб звучав про кохання
Безліч років мій спів.

Я тебе, свою мавку,
Не з казки — живу,
Незабутню, кохану,
Справжнім щастям зову.

1954

ЛЕНІНГРАД

Це ж скільки весен буйних пролетіло,
Були дощі осінні, сипав град...
Красою заворожений, несміло
Ішов Тарас Шевченко в Літній Сад.
Чиї не відбивалися тут кроки,
Скількох переплелися тут стежки...
Задуманого Олександра Блока
Я бачу профіль там, біля ріки.
Стежки, стежки... І Пушкін і Міцкевич
Зустрілись не тому, щоб слухать плеск
Неви...

Душа моя, неспокоєм живи
І возвелич цю незрівнянну велич,
Якої не побачили вони,
Яка лиш нам лице своє відкрила,
Від ока хижого завжди оборони,
Сповня тебе нехай натхнення вічна сила.
Весь їхній гнів і пристрасть, і порив
Вбери у серце власне без останку.
Прислухайся до голосу вітрів
Далеких днів і оцього світанку:

Я чую голос їх, звучать слова,
Що вирвались з вітрів отих потоку,—
І дума Кобзаря — всевладна та жива,—
І ямб, що ніби річка проплива...
Вклоняюсь низько Пушкіну і Блоку.

1946—1954

МОЛДАВСЬКІ МЕЛОДІЇ

Т. Чебан

I

Над Дніпром вечірня тиша
І зірок рясний посів.
У «Зеленому театрі» *
«Лист зелений...» — чути спів.

«Лист зелений осокура...» —
У дніпровські йде простори.
То веселу нам співає
Молдаванка Маріора.

Раптом сумом повійнуло...
Ой, гірка ж злетіла дойна!
Серцю боляче і важко,
Серце — рана невігойна..

Про далеке, про минуле
Оповідь сумну почули.

---

* Зелений театр — у Києві.

...Бачим — турки-басурмани
За Дністро йдуть крізь тумани...
Бачим — люті ж там бояри...
Криють землю чорні хмари...

Бачим — йде батрацька доля
Та гірка ж, немов перчиця...
Просим дівчину: — Доволі!
Досить гірко так журиться!
А вона співа свою:
— З малих літ я сльози ллю,
Горя ж свого не втоплю...

Доля скаржиться дівоча
В пісні, що її охоче
Нам співа Чебан Тамара.

... Небо криє чорна хмара...

І співачку просять люди:
— Досить, досить про минуле!
Хай у пісні радість буде,
Як в житті новім повсюди!

...Пісню ми таку почули...

Листя сонячного жар!
Ні панів, ані бояр —
Де поділися вони?
Ми самі хазяїни!

II

В нас не тільки лист зелений,
А достиглий сонцеплід!
...Милий мій тепер учений:
Вчивсь на курсах він як слід,—

Ні прогулу, ні прострочки...
Вишила йому сорочку!

Сам Мічурін, коли б жив,
Виноград отой хвалив,
Що мій милий вісім років
В серці, як дитя, носив!

Лист плакучої верби!
Не минуть мені журби —
Серце, горе в пісню вилий...
По районах їздить милий.

Їздить, інших навчає,
Мов не зна, що я скучаю.
Він дає усім поради,
Щоб солодші виногради...

А мені не солодко...
Де ж ти, моє золотко?

III

Лист зелений винограду!
Звідкіля б узятись граду?
Та не вубив свіжолисту —
Як моє кохання чисте!

Вік жили біля Дністра...
Я старий і ти стара,
Але юні почуття
В серці до кінця життя;

Ні, до нас не надійшла
Із сусіднього села
Та пригода, як негода,
Що у пісні зажила:
— Ти скажи мені, жона,
Хто там тупа край вікна?
— То, напевно, ходить кіт...
— Не звалить коту воріт.
Та й чи це ж котячі лапи? —
Слід від кованих чобіт!
А чия це в хаті шляпа?
Світ не знав, щоб в шляпі — кіт!» *

IV

В нас не тільки злотолист,
А ще й плоду злото.
...Був недбалий тракторист.
— Прощавай, роботу!
Спокій трактору вручаю,
Сам піду попиту чаю!
...Лист зелений молочаю!
Милий — ледар, помічаю...
От прийшов і просить чаю.
Я йому тут одвічаю:
— Меду спершу накачаю!

---

* Вільний переспів з молдавської.

...В чай вкидаю молочаю...
— Випий, милий, не скучай!
Лиш неробам — гіркий чай!
Пригощайся, Федоре,
Трактористе-ледарю!
— Ти ж казала — з медом буде...
Вік цього я не забуду!
Замість серця маєш камінь...
— Мед для тебе — під замками!
...Вже не місяць і не два
Справжні з Федором дива:
Солодко йому в роботі!
Поле грає в сріблі-злоті...
Каже: — Без роботи, знаю,
Гірко, як від молочаю,
Що дала мені до чаю!
...Заборону вже зняла —
Меду кращого дала,
Найсолодшого, густого,
Бо люблю я хлопця того.
Він жартує — вже оскома!
Бджоли в мене є і вдома.
Милий просить — меду досить!
Хоч найкращий по гатунку —
Не солодший поцілунку!
Я ж не камінь — серце маю...
Цілувати дозволяю!

V

А чому п'янке вино?
А тому п'янке воно —
Біля нього ми кохались,
Біля нього цілувались...

І кохання буйний хміль
Грає в ньому, виграє...
У вино, як в море сіль,
Щастя увійшло моє!

Хай же веселить людей,
Грає в тисячах очей,
Радість серцю додає
І кохання моє!

...Лист зелений, виноград!
Ти любов — весняний сад!..

VI

...Ширий мій привіт Молдові!
Дяка за пісні чудові,
За веселі і сумні.
Будьте ж ви завжди здорові!
«Дойна» хай лунає знову
І в дністровській стороні,
І в дніпровській стороні!

1954

ШЕВЧЕНКО НАД НЕВОЮ

Ходив Шевченко довго над Невою
Із думою важкою віч-на-віч,
Із неспокійною, гарячою, живою,
Що не засне й на хвильку в пізню ніч.

Хороми царські, в дзеркалі неначе,
В широкій відбивалися ріці.
А серце наболіле ние, плаче —
Мов хтось жорстоко здавлює в руці.

Так, так, здавив... І хто — йому відомо.
В оцій-таки воді втопити б їх,
Вгодованих катів, щоб, як хороми,
У річці перекинулись!

Не гріх

Такі б от чуда сотворить нові
В столичнім цареградї на Невї!

...Гойдаються ще довго ті хороми,
Сторчма стоять... Виблискує Нева...
В стривоженому серці — бурі, грому!

Вже час у Академію, додому...
І радий сторож двері відкрива.

Там, на горищі, довго свічка блима,
І на папір лягає свіжа рима,
Як свіжий подих вітру на Неві.
І нові думи зріють в голові.

*Ленінград,
3. I. 1955*

* * *

Воно шумить, воно кипить
І в пізню ніч не спить.
Із ким це море розмовля?
О, як нестримано гуля!
Заслухалась земля.
Чому кипить, чому не спить —
Хто море розгада?
А чайка знов чомусь кричить...
Якось в житті біда?
Я попрошу, і розповість
Про все мені вона,
Бо чайка зна, що я тут гість,
Вона про мене зна.
А море невмолиме, эле,
Від люті закипа...
Стихія
        хвилі в берег шле,
Розгнівана, сліпа...
Я морю не дивуюсь, ні,—
Нехай собі кипить.
Та серце... Ночі, довгі дні
Чому воно не спить?

Ти втихомирсь, бо в мене ж ти
Одне... Хоч мить спочинь.
Якщо я провинивсь — прости...
Поглянь — на морі синь!
Вже просвітліло, вже — ясне!
Чи чуеш? Не шумить!
Нікого більше не кляне,—
Спокійно море спить.
А серце каже: — Ні, не спить!
Прислухайся лишень —
Воно в мені тепер кипить
Життям нових пісень!

Одеса.
2. IV. 1955

ІНДІЙСЬКОМУ ПОЕТОВІ
АЛІ САРДАРУ ДЖАФРІ

«Пароплав «Тарас Шевченко»
вирушив до Індії».

З газет.

Ближніми і дальніми краями
Ходить осінь. В золоті виднокруг.
Хай летить за свіжими вітрами
І моє сердечне слово — ДРУГ.

Другові з далекого Бомбею
Посилаю свій жовтневий спів
З калиновим жаром, з усією
Гамою осінніх кольорів.

Мій привіт в пісеннім слові цьому.
Я ровесник Жовтня, тож мені
Так схотілось другові новому
Написати в ці святкові дні.

Гостював ти в нас, немов учора,
Всі були ми — як сім'я одна.
Мов повітря чистота прозора,
Наших дум прозора глибина.

Далеч розділяє нас, звичайно,
Думи ж спільні. Ми — товариші.
Тому кажеш: «В серці вся Україна...»
Я ж кажу: — «Вся Індія — в душі».

Щедрі квіти взяв ти наостанку,
Як найкращий подарунок взяв,
Синові сорочку-вишиванку,
І дочці, що Зоєю назвав;

А ще в серце ти своє гаряче
Взяв, напевно, й наших серць тепло...
У очах твоїх я радість бачив.
Щастя — в кожному слові зацвіло.

Про Шевченка ми заговорили...
Нам не треба вишуканих слів,—
Між народами бринить стокрила
І відлунює поезія віків.

Ніжний цвіт повіз ти з України...
До букета отого додам
Кетяги червоної калини,
Лист багрянний, що зібрав я сам;

І калина й листя в першу стужу,
Цвіт нагадують знамен вони,
Що в осінні дні розквітли, друже,
Символом вселюдської весни.

Я додам в букет іще охоче
Пізньої троянди стиглий жар,
Канн гарячих, що вбирають очі,
І жоржин останній любий чар...

Друже мій! Змінився клімат світу!
Перед нами — тисячі шляхів,
По яких ідуть слова привіту.
Шлю тобі сердечний Жовтня спів!

...Пароплав «Шевченко» Чорним морем
Нещодавно вирушив до вас.
Ми хоч і розділені простором,
Та відомий в Індії Тарас!
Не роз'єднують сердець простори,
Думи вмить перелітають море!

Від усіх товаришів вітаю —
Зустріч наша в спів перероста.
...А Олень, мій син-школяр, питає,
В свято я пишу кому листа.

Розповів йому. І мій хлопчина
Зою та Романа теж віта
І запитує: — Чи там калина
Кетяги червоні розгорта?

Кетяги, що з листом багрянистим
Уквітчали рідний виднокруг...

...А тепер піду я рідним містом,—
Влітку тут ходив індійський друг!

Київ,
6. XI. 1955

СОНЯШНИК В КРИМУ

Його, напевно, занесли
Сюди ще чумаки,
Що вирушали від Сули,
Маленької ріки,
По Ромодановім шляху
У далечинь степів,
У Крим по сіль. Судьбу лиху —
Солону воду пив
І невідомий прадід мій.
Йшли валки чумаків.
О, сіль сльози... Їх плач гіркий
У морі закипів.
Його, звичайно, занесли
Цей соняшник сюди.
Стоїть і тут, мов край Сули,
Господарем завжди.
І примостивсь, де кипарис.
Цвіте він довгий час.
На кам'янистім ґрунті зріс,
Вітає рідних нас.

Як сонце, глянь, він сяє нам.
Голівка золота!
Привіт онукам чи синам
Читаю без листа.

1955

РАНОК

I

Чайки над морем розправляють крила,
Вітрилами світанок зарядів.
До хвилі хвиля щось проговорила,
У берег вдарила і народила спів.

Мелодія і свіжа й легкокрила,
В ній сіль морська і пахощі вітрів.
Її земля і море підхопили,
В ній — слава севастопольських боїв.

Від бухти синьої, від Балаклави,
Від Ялти і Ай-Петрі наша слава
До гір Кавказу і Карпат луна.

І цвіт червоний там, де сплять герої,
Що вірно, до кінця тримали зброю,
Як рясно розсіває далина...

II

Ця слава буде вічно пламенить,
Віки горітимуть рядки звичайних літер.
В наш час говорить і звучить граніт,
Звучання те несе в простори вітер.

Курган Малахів — слава давніх літ —
З новою в парі — їх не розділити.
Там сонце наше стало у зеніт...
Земля і море сявом залиті.

І адмірал Корнілов юнаку,
Що ген стоїть в смугастім тільнику,
Із постаменту, як живий, говорить:

— Як не любить і не стоять на смерть
За місто це, за вічну слави твердь!
Як не любити грізну пісню моря!

1955

ЧЕХОВУ

Як радісно нам, друзі, знати,
Що серед нас, в житті новім,
Його ми можемо вітати,
Що він ввійшов в радянський дім.

В садах вишневих України
Звучить його «Вишневий сад»,
З Дніпра до моря «Чайка» лине,
Щоб повернутися назад.

І в серці кожному — це не чудо! —
Південний степ навек розцвів...
Йому приносять шану люди
Нових, невиданих часів.

Які слова його сердечні,—
Простору в них і глибини...
Не в сховища бібліотечні —
В людські серця ідуть вони.

І хоч життя неспинне, друзі,
Хоч злинуло багато літ,
А він — іде по всім Союзі,
А він — живим проходить світ.

Як море вічне це прозоре,
До нього чиста в нас любов,
Як вічна чайка понад морем,
Як свіжий шум степів, дібров;

Як зелень кипариса вічна,
Любов народу, зеленій!
...Шумлять вітри віків зустрічні,
І в них ми чуєм голос твій.

Ялта. 1955

СТЕПАНУ РУДАНСЬКОМУ

«На могилі не заплаче
Ніхто в чужині,
Хіба хмаронька заплаче
Дощем по мені».

Напис на камені.

Кипарису молодому
Віддаю уклін —
Сонце огненне і втому
Переможе він;
Де лежить камінна брила,
На горі, стрункий,
Кипарис біля могили
Став, як вартовий.
Ні, поете, не в чужому
Ти спочив краю,
І любов сердець в усьому
Легко пізнаю:
В квітах тих, що край могили
Квітнуть запашні,
Що на камені прикрили
Слово «ч у ж и н і»;
В квітах тих, що до могили
Вранці хтось приніс...

Рідні руки посадили
Красень-кипарис...
Не в чужім, поете, краю,
Ти заснув навів,
І не хмарка дощ збирає,
Щоб ривав потік:
Рідний вітер пролітає
З Бугу на Дунай,—
Сина вірного вітає
Милий вільний край.
Аж до моря вітер лине
Із подільських нив...
В пам'яті поет не згине —
Серце полонив.
І любов'ю розцвітають
Молоді серця,
І в одвіт вони співають
Про свого співця.
То ж вони летять порану
На яснім крилі...
Ті слова сердець жадані,
Наче дощ землі.
Краплею дощу б отого
Бути і мені,
Тінню древа молодого
В жаркій стороні...
...Йду по спускові крутому,
Де його остання путь.
Ні, не в краєві чужому
Довелось тобі заснуть.
Море б'є прибоєм грому
Із Поділля вітер — з дому! —
Шану віддають

Ялта. 1955

* * *

За перевалом — шлях униз
Побіг, перекрутивсь.
Там, на рудий гори карниз,
Лягла прозора вись.
Краєчок моря засинів...
О, як його люблю.
Та що за шлях! Так, наче сплів
Й жбурляє хтось петлю!
Ми потрапляєм в синій дим,
В оту петлю не раз.
Здоров будь, український Крим!
Збавляй, машино, газ,
Бо знов петля!

Та вже ось-ось
Спочинок, море вже,
По вінця сонцем налилось,
Нам ласку береже.
— Привіт наш морю! — А воно
Шумить: — Чекаю вас давно!

1955

Велично височить, яснїє.
Його підвів народ над морем,
Народ, що поквитався з горем,
Що скориставсь бездонним морем
І, горе в морі потопивши,
На всіх язиках

Л Е Н І Н

пише.

1955

БАХЧИСАРАЙСЬКА БАЛАДА

Порою нічною
Вернувся з розбою
Гірея самого загін.
Гарем стрепенувся,
Бо хан повернувся.
Страшний в час повернення він.

Та що це? Омана?
Не бачили хана
Ні разу веселим таким.
Веселий на диво,—
Вернувся ж щасливо
Загін войовничий у Крим.

Вино сонцем грає
У Бахчисараї.
Три дні хан жорстокий гуля.
Здалось танцюристам,
Що в танці огнистим
Крутнулася п'яна земля.

Б'є хан у долоні:
— Хто є у полоні —
Ведить, та не гайте часу!
А першу — Марусю!
Нехай надивлюся
На ту невимовну красу!

Приводять Марусю.
— Тобі я клянуся —
Господарка ти назавжди!
Я буду любити,
Красу твою пити,
Бо ти — ключ живої води!

Хоч маю доволі,—
Як стебел у полі,—
Жінок, та гіркі, як полин:
Законних чотири,
Наложниць чотири
І тисячу — просто рабинь!

Вони вже набридли —
Все рівно, що бидло,—
Як хочеш — усіх покарай.
Скажи лише слово,
Моя чорноброва,
І маєш ти Бахчисарай!

Забудь всі турботи!
Скарбів чисте злото,
Самшит, кипарис і фонтан,
Сади у долині,
В придачу — рабині
Твої! — проголошує хан.

— Гей, музика! Грати!
..Тремтять вікон грати
Від танців, завзяття музик.
В дівочому зорі
Вогонь непокори,
А в серці дівочому — крик.

Як рабства позбутись?
Не гнутись, не гнутись,
Не слухать отруйливих слів!
Душою не впала.
— Я згодна! — сказала,
Від радості хан захмелів.

— Моя ти коханка!
За звичаєм бранку
На башту при домі веде.
Все звідти покаже
І світ їй зав'яже,
Скалічить життя молоде.

Із «башти кохання»
Дорога остання
Тобі із тії висоти
В кімнату окрему...
Не вийдеш з гарему,—
Зів'ялиш літа в ньому ти.

...Журбою ділились,
Вслід бранці дивились
Крізь стекол зволожену синь,
Законних чотири,
Наложниць чотири
І тисячу — просто рабинь.

Всі знають наругу,
І горе, і тугу...
Загубить і цю він красу...
Виводить він бранку,
Прямує від ганку,
Збиваючи з квітів росу.

Із башти все видно...
Ой, даль моя рідна!
Болить у дівчини душа.
В гарем після цього
Остання дорога. .
Гірей аж тремтить — поспіша.

— Далекий мій краю,
Прости я вмираю,
Прошу, людоловів скарай!..
І — з башти стрімкої..
Ні, смерті такої
Не бачив ще Бахчисарай.

Серця всіх здригнулись
І смерті вжахнулись,
Гірею ж нема каяття.
Що біль невимовний?
Мов жмуток із вовни
У серці носив все життя.

Стоїть він, високий,
В очах його — спокій
Байдужості холод в очах.
І всі в ту хвилину,
Страшну і єдину,
Забули покору і страх.

І всі проказали,
Що горя зазнали,
Єдине слово: — Загинь! —
Законних чотири,
Наложниць чотири
І тисячу — просто рабинь.

Їх буря підносить,
Їх помста проносить
Крізь варту, крізь страх та крізь бран.
І пада вслід бранці
Із башти уранці
Убивця із іменем — хан.

1955

ФОТО

На фото друзів я поглянув,
Що вже поблідло від часу,
І, мов крізь сіть густих туманів,
Побачив юності красу.

Ми стоїмо собі в півколі.
Тоді шумів зелений май.
За нами ряд беріз, тополі...
Яку садив — тепер згадай!

Хоч картка ця щодня блідніша,
Стає неначе негатив,
Та нагада старого вірша
І пісні юної мотив.

За фотом так виразно бачу
Я друзів нелегкі путі,
І вдачу пристрасну, гарячу,
І чесні пошуки в житті.

Що вийшло сірим і туманним,
Погано закріпилось ти,
Та закріпили ми коханням
Назавжди юності мости;

По них проходять вірні друзі
І та, смуглява, й той, малий..
По всьому рідному Союзі
Пісні, о молодість, розлий!

І ти, наш любий фотокоре,
Проходиш сонячні простори.
Чим більше картка вицвітає,
Яскравіша стає стіна
Тополь, беріз у нашім гаї,
Де перша стріла нас весна.
Хоч за любительським цим фото
Шкодую, річ ясна, та все ж
Я гордий, що не сріблом-злотом,
А зелень-ярістю пожеж
Ти піднялася, юність наша..
Й шумить, шумить, шумить мені
Тополя та — зелена чаша,—
Береза в рідній стороні.

На фото — юність задивилась
На мене в тиші лісовій.
Іще яскравіш проявилось
У гострій пам'яті моїй,

Як вирізьбляється в темряві
Під вогником все в мить одну:
Кущі, дерева, річка, трави..
Так першу я свою весну

Побачив раптом, лиш поглянув
На фото, наче негатив.
І зникла сіра сіть туманів,
І юний задзвенів мотив.

1955

КЛАВА

Це мені ще не раз присниться —
Школярі з торбинками ідуть.
В них веселі та збуджені лиця,
І весела до школи путь.
І себе поміж них я впізнаю
І побачу обличчя твоє.
Де тепер ти — звичайно, не знаю.
Голуб Клаво, а де ж ти є?
Третій клас. Дні далекі та милі.
Пальці наші в чорнилі завжди.
Що там пальці! І вуха в чорнилі!
В крейді чоло... науки сліди!
Чорна парта ота з порізом...
Ми сиділи за нею, згадай.
І удвох йшли Волошином-низом
На екскурсію в гай «Шамрай».
Як дитинства нашого царство
Ти, Хоружівка, рідне село.
... Нас в гаю зустрічало птаство,
Нас дитинство за руки вело.

Я і зараз оте відчуваю
Нелукаве стискання руки.
Заблудити боялись ми в гаю,
Як на те ж — заблудились-таки.
Ми боялись, лякало нас віття...
Та озвались пташки у гаю,
І забулись казкові страхіття!
Полонили всю душу мою,
І мою і твою полонили
Чародії оті — солов'ї...
Голуби — то дитинства крила,
Голуб — прізвище любе її.
В ті пісні ми б ще довго вслухались,
Та нас голос знайомий знайшов:
— Голуб з Ющенком знов заблукались!
Олексію і Клаво! Агов! —
Ми любили її нелукаво,
Хоч не раз говорила вона:
— Це не ти винувата, Клаво,
Що задачі сусід твій не зна?
Голуб Клаво! А ти їй сказала:
— На уроці читав. От чому! —
Ну, а потім переживала:
— З школи виключать... Буде йому! —
Ну, а потім, я пам'ятаю,
Ти покинула наше село —
А куди шлях покликав — не знаю,—
Батько твій це зробив, як на зло,
Зруйнував наше царство зелене...
В школу потім я сам ходив,
І на парті тоді біля мене
Більше, Клаво, ніхто не сидів.
І тепер так бува, вдень чи вночі,
Згадки раптом приходять живі.

От і зараз пригадую очі,
Як дзвіночки оті лісові.
Та й не раз у житті пригадаю,—
Юність ніжним дзвіночком отим,
— Я назавжди узяв його в гаю —
В серці буде дзвонити моїм.
І, як голуб дитинства ясного,
Згадка нова крилом промайне,
Голуб Клаво, до школи дорога,
Що тривожить і зараз мене.
Так дитинство коротке промчалось,
Зустріч наша не настає.
Ми ж з тобою і не прощались...
Голуб Клаво! А де ж ти є?

1955

У ЕСТОНСЬКИХ ДРУЗІВ

І. СЕРЦЯ Й ПІСНІ

*Товаришеві ЕРНЕСАКСУ —
керівнику естонського народного хору.*

Естонський хор пісні співа
Моеї України,
Що іде за Дунай козак,
Що журиться дівчина.
Про Катерину спів луна,
Веселу, кучеряву...
Це, може, в Харків я прибув,
В Чернігів, чи в Полтаву?
І думав я, схвильований,—
Це ж справжнє щастя з нами,
Що, коли треба, горе й хліб
Ми ділимо з братами;
Що пісню й радість можемо
Серцями розуміти,—
Чутливі душі маєм ми,
Що всі ми — дружби діти;
Що дружба й правда нам дала

Таке життя глибоке,
Що все це не само прийшло
Крізь покоління, роки;
І серце я своє відкрив
Синам землі і моря,
Братам естонцям. Хай вони
Повік не знають горя;
А якщо горя крапля хоч
Вам випаде, братове,—
Півкраплі я візьму собі,
Бо й ви на це готові.
Хай дружба ще міцніш стає
І на землі й на морі!
...Сердечно як звучать пісні
В естонським ріднім хорі!

2. СВІТЕР

В колгосп, що в Рапласькім районі,
Із Талліна їхали ми.
Машина у сніжнім полоні.
— Давненько такої зими
Морозної в нас не бувало! —
Говорить сусіда мій.
Ми ж холоду не відчували,
Хоч як не гуляв сніговій.
Збираючись вранці в дорогу,
Мій друг наказав зодягти
Теплого світра нового.
— Без нього — застудишся ти!
Я відмовлявся, одначе
Відмовитись так і не зміг,
Бо друг своїм словом гарячим.

Умовив мене, переміг.
Ми їдем. Яке ж сніговище!
Та вітер потроху стиха.
— Між со́сен, ген там, кладовище,—
Сусід мій говорить, зітха.
Питаю: — Чому так журливо
Озвався, друже? Скажи!
— Сестра, красива на диво,
Була в мене. Там лежить...
Отам, між рядами струнками...

І разом тоді, без слів,
Обидва зняли шапки ми.
Машину спинить я звелів.
... А потім поїхали далі.
І друг тоді все розповів.
Настої гіркої печалі
Ввійшли в моє серце, з тих слів.
— Рибалку сестра покохала,
Любила його — не сказать.
Йому вона світер в'язала...
«Наш Юхан — хороший зять!» —
Не раз говорила мати.
На фронті я був із ним.
...Фашисти зайшли якось в хату
І світлом тим сестриним
Були зачаровані. Руки
До нього удвох простягли.
Рвонулась, готова на муки,
Вони ж — все зробити могли.
— Та ні, не для вас я в'язала
І довгії ночі і дні!..
До серця його притискала:
— Не взяти його вам, ні!

І — миттю кинулась з хати.
Строчили услід автомати...
...Я бачу, як в'яже естонка
Той світер, не зводячи віч.
І думи снують, як тонко
Напрядене прядиво в ніч.
Вона вимовляє п'ять літер:
«Милий,— говорить вона,—
Юхане! Візьми оцей світер,—
Холодна ж морська далина!
Милий! У сірому морі
Глянеш на світер мій —
Стане воно, незоре,
Теплим, в красі голубій.
Зникнуть туманні ночі,
Буде погода ясна...»
Світер ввібрав її очі,
В ньому — душі глибина.
Ці кольори, узори,
Цих незабудок блакить,—
З сірого зробиться море
Сонячне та яснозоре,
Ніжно воно зашумить...
...Так я замріявсь... Незчувся,
Як і приїхали ми.
— Друже! Виходь! Полюбуйся —
Дивна картина зими!
Іній. Сніги. Вітріє!
Будівля з снігів вироста...
Холодно, певно! Та гріє
Серця її теплота.
Вийшли з машини. Вітер,
Обличчя мороз обпіка.
Тепло ж мені: цей світер

В'язала її рука.
Думка про неї не кине,
Стоїть у очах сестра.
І в серце моє все лине
Юності світла пора.
І я вже бачу — здалося —
Незнану мені сестру:
Очі і світле волосся,
Посмішку — в серце беру.
Про вірність, дівочі мрії,
Про серце, що все віддає
І серце братнє зігріє,—
Слово моє.

3. КА́ЛЕВА СВЯТА ЗЕМЛЯ

Кáлев-син! В іменні тому
І народу мудрість вічна,
І народу вічна сила,
Й до життя любов безмірна.
Кáлев-син! В іменні тому
Чорним силам виклик смілий,
Гнів до ворога нестримний,
Перемоги світла зброя.

Мати Лінда — ніжність, вірність,
Почуття святі, гарячі,
В ній, у матері, як в сонці,
Всі зібралися проміння.
Мати, мати! Всі народи
Мають матерів коханих
З добрим серцем, щирим словом,
Що сиnam вона дарує.

Мати, чуєш нас? Ти — в серці
І естонця, й українця,
Мати, що дала життя нам,
Силу й вірність дарувала.
Слово — мати — понад світом
Ми проносимо з любов'ю, —
Мати наша, Батьківщино,
В щасті й радості живи!

Слава тобі, піснетворцю,
Що народні мрії-думи
Та й поклав на вічні струни —
Струни серця золоті.
Віра люду й сподівання
В пісні тій бринять і линуть
Від балтійських вод широких
До дніпровських берегів.

І співає Україна
Разом з вами, вірні друзі,
І радіє разом з вами,
Серцем ділиться своїм.
Кáлева нащадки славні,—
Мир вам, в щасті проживайте!
Розцвітай, земля естонська,
Рідна Кáлева земля!

м. Таллін.
28. XII. 1953

ПРАЗЬКА ВЕСНА

1. ОСТАННЯ КРИЖИНА ПО ВЛТАВІ...

Остання крижина по Влтаві,
Як тінь пропливла зимова.
А хвилі манливі, ласкаві,
І кожна, здається, співа...

Вони увіходять у груди,
Хвилюють та кличуть в політ,
І голосом Яна Неруди,
І словом — «Любив я вас, люди!» —
Що Фучік сказав на весь світ.

Остання крижина... потоки
Несуться весняні в ріку,
Як дні, як нестримані роки,
В історію людства стрімку.

Над Влтавою чайки кружіння,
Поважні качки на воді...
А щедре весняне проміння
Дахи взолотило руді,
І розплескалося всюди
На вулицях, древніх мостах.

Несуть його радісно люди
З вітанням на теплих вустах...

Несуть його сизі крилята
Веселих таких голубів.
Ця радість весни розіллється
В містах, серед гір і полів.
Яка незвичайна повага
До того проміння в усіх!
І сонячним золотом Прага
Нас, друзів, зустріла своїх.

Кажу я: — Привіт тобі, Злата,
Від златочолого брата
З крутих берегів Дніпра.

Між нами і в будні, і в свята
Хай дружби квітує пора,
Вічно весняна пора!

2. ЧЕСТЬ ПРАЦІ!

У Празі і в Братіславі
«Чесць праці!» — ми чуем слова.
То праці — найвища слава.
В словах отих — радість нова.

— «Чесць праці!» — вітаються люди
На фабриці, в полі, в саду.
Ну, хто ці слова забуде?
На пісню їх перекладу!

Ось фабрика славнозвісна,
Що носить імення «Світ» —
Неначе в найкращій пісні
«Честь праці» — звучить — «Привіт».

«Честь праці!» Гаряче вітання
І тим, що готують взуття,
І тим, що в години світання
Зернинці дарують життя;
Що ранню зорю не проспали,
А сяяли в ґрунт ячмені,
Щоб повні піднесли бокали
Всі люди в святкові дні.
«Честь праці!» — за тими словами
Я бачу — йде садівник,
Що молодими руками
Садити яблуні звик.

«Честь праці!» — я бачу на полі
Артіль трудову молоду.
Вона заорала навколо
З межами людську біду!

І кажуть нам люди: — Робити
Все хочеться до пуття...
Учитися і творити...
У праці — щастя життя!

Ми кращих слів не шукали,
Бо кращих за ці нема.
— «Честь праці!» — підносим бокали.
«Честь праці!» — як пісня сама!

3. ПРОЛІСКИ БІЛЯ ТАНКА

Височіє танк на п'єдесталі —
Це ж його танкіст радянський вів.
Вже часу пролинуло чимало,
Скільки прошуміло тут вітрів...

Слава ж не забулась, що з танкістом
У світи нестримано пішла,
Не розвіялась осіннім листом,—
Не старіють бойові діла.

Не покриє славу, як вкриває,
Роз'їдаючи, метал іржа,
Бо солдата слава розцвітає.
І тому цвітінню де межа?

От і зараз — як пташата, діти
Прилетіли, квіти принесли:
— Дядю! підсадіть-но, підсадіте,
Щоб покласти квіти ми змогли!

Проліски,— «снежёнкі» — урочисто
Як дари поклали весняні.
Як душа дитяча — квіти чисті,
І такі ж, як зір дітей, ясні.

4. КІМНАТА ЛЕНІНА В ПРАЗІ

Четвертий поверх. Входим до кімнати,
Де звичайнісінькі стільці, столи...
Мені ж здалося — тільки що сонати
Тут звуки урочисто пропливали.

Кімнату пильно кожен з нас оглянув.
Мій зір прикутий до того стола,
З-за котрого підводився Ульянов —
Всю бачив Русь від міста до села.

Тому, що всю країну неозору
У серці ніс, боління знав її,—
Він переміг меншовиків опору,
Щоб з партією йти в нові бої.
І хоч було це у холоднім січні,
Та бачили весну більшовики,
Бо, як народ, живі їх думи вічні,
Бо хто з народом — буде жить віки.

У вікнах грало вечора сузір'я,
Вітри доносили шум голих віт.
Він глянув за вікно — побачив
не подвір'я,
А цілий світ, старий, в дрімоті світ.

В простій кімнаті світлих вікон двоє.
Маленький Марксів бюст біля стола.
Великої історії нової
Творились незабутні тут діла.
Цих не забути нам вузеньких сходів,—
Невтомний піднімавсь по них Ілліч,
Щоб шлях обрать широкий для народів,
І з ними йти в щасливу даль сторіч.

6. ВЖЕ СКОРО КАШТАНИ РОЗКВІТНУТЬ...

Каштани пражькі в цвіті
Неважко уявити.

Вони вже скоро-скоро
Освітять Білу Гору.

Хіба ж мені забути
Каштани з гір Славути?

Там біла хмара цвіту
Летить назустріч літу.

Зелені листя хмари
Закутують бульвари...

Такі ж і тут, при Влтаві,
Каштани кучеряві.

Година тепла стане —
Розів'ються каштани.

А вже в душі у мене
Кипіння їх зелене...

Заквітнеш ти, каштане,—
Цвіт прямо в душу гляне...

Кияни і пражани
Закохані в каштани!

6. АНСАМБЛЬ «ЛУЧНИЦЯ» ВИСТУПАЄ...

...Струмок проснувся, побіг помалу,
А потім — швидше. Посмілів!
І першу сніговицю талу.
Піснями жайворон зустрів.

У горах він біжить... Здається,
Пережене мої думки...
Він доторкнеться ніжно серця,
Омиє лугові квітки.

А ті квітки ледь-ледь розквітли,—
Звеліло сонце молоде.
У трави зелено-світлі
На мить пташина упаде
І знову — вгору, вгору, вгору,—
Переганяючи усе...
Відкрився луг моєму зору
І свіжі пахощі несе.

Недавно сніг зійшов, а нині
Вже косять сіно... І струмок
Біжить повільніше в долині,
Не здоганя моїх думок.

То не струмок в альпійських луках,
А пісня свіжа, лугова.
Весні картини в дивних звуках...
Ансамбль «Лучниця» то співа.

«Травниця» пісеньку назвали —
Звучить вона в душі моїй,
Струмок, що спершу біг помалу,
А далі — ніби вітровій.

Мені здалось, що й я з косою
Гірськими луками іду...
І в синій ранок із росою
Покоси з друзями кладу.

Ніщо у пам'яті не зітре
Ту пісню — в ній не лиш весна,
В ній шелест трав і шелест вітру,
Гірська прозориста луна,
Крило орла супроти вітру,
Дівоча мрія не одна,
Сама, як пісня чарівна...

А от і танці. Легко, спритно
Проходить чех, за ним словак.
І весело на грудях квітне
На сорочках червоний мак.

Красиві рухи та вітристі,
Як у гуцульських юнаків,
Що в Коломиї — славним місті,
Та в Криворівні я зустрів.

Як молоді та свіжі луки,—
Такий оцей і колектив.
Спасибі за чудові звуки,
За цей хвилюючий мотив!

7. ПОЇЗД МЧИТЬ ДО БРАТИСЛАВИ...

Поїзд мчить до Братіслави...
Стоїмо біля вікна.
Яро *, Яро, Ярославо,
Яро, справжня ти весна!

Що на згадку дати маю?
Слово, серце, зрозумій —

---

* Яро — весна (чеське).

Я не раз, не два згадаю,
Сестро наша, друже мій.

Українець і словачка —
Спільна мрія нас єдна.
Чи не ти моя землячка,
Бо земля ж таки одна!

Яро-весно, Ярославо,
Сестро наша, друже мій!
Поїзд мчить до Братіслави,—
Там Дунай твій голубий.

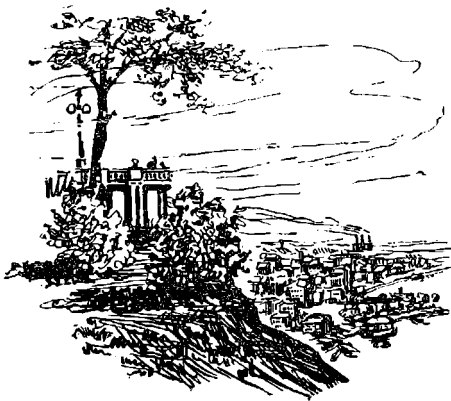
Я Дунаю хвилі знаю,
Як Дніпра мого розлив.
Щастя-радості бажаю:
— Будь і ти, мій друг, щаслив!

Ти говориш: — Україна
В щасті хай живе завжди! —
...В час прощання на хвилину
Замовкають поїзди.

Ще раз чую: — Братіслава!..
Голуби в вікні... весна...
...Яро-весно, Ярославо,
Зір твій в серці вирина.
Яро! Справжня ти весна!

Прага—Братіслава, березень, 1956,

ПИСМІ

ПІСНЯ ПОЛОНЯНКИ *

Цокочуть вагони, помчались вагони
У чорний розпроклятий край.
Мелькають у вікнах, летять перегони...
Прощай, Україно, прощай!

Ховається сонце, згасає проміння,
Темніє увесь небокрай.
На душу, на серце звалилось каміння...
Прощай, Україно, прощай!

---

* Написана автором в Саратові. Тоді ж передана по радіостанції ім. Шевченка на тимчасово окуповану територію. Друкувалася вперше в альманасі «Україна визволяється» (1944), а потім в книзі «До рідної землі» (Вид-во «Рад. письменник», 1945) трохи інший варіант. Вперше записана була з народною музикою у Чернігівській області. Дуже поширилась в Прилуцькому районі, де її співала молодь. Як свідчать бійці Радянської армії, її співали на Одері та в інших місцях. «...вона швидко стала народною» (див. книгу «Українська народна поетична творчість», видану інститутом мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук УРСР, 1955).

Моя ти калина, чи ж голос долине
З неволі у сонячний край...
Неначе билина, засохну, загину...
Прощай, Україно, прощай!

Ой матінко люба, ой квітонько рута,
Криниця, і нива, і гай,—
Чи я вас побачу, роззута, закута...
Прощай, Україно, прощай!

І голос дівчини затихнув, не лине —
За горами зник її край,
Її Україна, червона калина...
Прощай, Україно, прощай!

Та раптом озвалася пісня одвітна:
— Гей, чуєш, сестрице моя,—
Земля наша радісно знову розквітне,
І зникне неволя твоя.

Вас визволим, сестри, з важкого полону,
На те ми бійці і брати!
Могутню Вкраїну, калину червону,
Нікому не перемогти!

Вже скоро надійде жадана година,—
Сестрице, не плач, не ридай!
Кохана Вкраїна, радянська, єдина,
Ти дочок своїх зустрічай!

В ПУТЬ-ДОРОГУ КОЗАКИ...

В путь-дорогу козаки
Вирушають від ріки.
    Гей, гей, коні вороні,
    Наче стріли вогняні...
Блиск шабель і сонця гра,
Недалеко вже гора.
    Гей, гей, буде лютий бій,
    Буде буря-вогневій!
Що на першому коні
Козаченько посмутнів.
    Гей, гей, вершник, чом смутний?
    За горою жде нас бій!
Ой, тому я засмутивсь,—
На калину подививсь...
    Гей, гей, вершник подививсь,
    По калині хміль повивсь...
Там могила, а у ній
Наш товариш дорогий.
    Гей, гей, вдарим за бійця,
    За сокола-молодця!

З-під Смоленська родом він,
Рідної Росії син...

Гей, гей, вдарим за бійця,
За сокола-молодця!

Слів нема розповісти,
Як знущалися кати...

Гей, гей, вдарим за бійця,
За сокола-молодця!

Серце рвали із грудей,
Та не виказав людей...

Гей, гей, вершник підганя,
Він пришпорює коня.

Блиск шабель і сонця гра —
Показалася гора.

Гей, гей, чути грізний бій,
Ходить буря-вогневій!

ГАРМОНІСТЕ, ГРАЙ!

На лани просторі подивися,
На залиту сонцем далину,—
Цвіт барвистий навкруги повився,
Заквітчавши радісну весну.

А то ж наша праця —
Житечко густе:
Ми ходили вранці
Та на вільний степ.
Житечко, пшеницю,
Усяку пашницю
Чистили, віяли,
Висівали, сіяли.
Буде золото-врожай,
Гармоністе, грай!

Подруги, дівчата-трудівниці,
В кісники вплели травневий цвіт.
Світла радість у очах іскриться,
Рідне поле посила привіт.

ДУНАЙ

Я слухаю спів про Дунай голубий,
Цілюють проміння Дунай...
А в пам'яті знову проноситься бій,
Увесь у вогні небокрай.
Вода помутніла, червона вода,
В гарячій крові ріка.
І хвиля, здається, від болю рида,
Не знати, куди втіка...

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,
Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

Гарячим повітрям мене обдало
І кинуло в безвість ріки.
А потім я бачив маленьке весло,
Дівочої помах руки.
І дівчина та налитись дала

З баклаги мені досхочу...
З якого містечка вона чи села?
До неї думками лечу...

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,
Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

Мене, як дитину, вела у санбат.
— Все пройде! — казала мені.
— Сестрице, спасибі!

У відповідь: — Брат! —

В дунайській почув стороні.
Бої відгриміли. І де я не йшов,
Пригадував дівчину знов.
То, може, зустрів свою справжню любов,
То, може, я щастя знайшов.

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,
Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

— Все пройде! — казала... У серці моїм
Її незрівнянна краса...
У нього ввійшла, як весни перший грім
Кохання моє не згаса.
Напитись дала і обмила чоло...
«Все пройде!» — мов пісня луна.

...Долинь, моя пісне, в незнане село,
Чи місто, в якому вона...

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,
Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

1946

ГОЛУБИЙ ЛИМАН

Як мені забути
Голубий лиман...
Відплива, зникає,
Вранішній туман.
І в тумані тому
Ти розтанув, зник,
В мене ж залишився
В серденьку навік.

На прощання наше
Вибігли сади.
Ти сказав: — Кохана,
Далі проведи...
Яблуня рожеве
Підняла крило.
Путь прощальну цвітом
Густо замело.

Зав'язалась плодом
Яблуня в саду.
Я до неї рідної

Скільки раз прийду.
Виросла, дозріла
Наша тут любов.
Я прощаюсь з милим,
Щоб скоріш прийшов.

Знаю — будуть квітнуть
Знов оці сади.
Зустрічати вийду
Я тебе сюди.
Відпливе, розсіється,
Вранішній туман,
В сонці виграватиме
Голубий лиман...

1948

ПІСНЯ
ПРО ГЕРОЯ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ
МАРІЮ ЛИСЕНКО

Ще тумани сиві
Не зійшли з полів.
На широкій ниві
Чути дружній спів.
І на світанку
Мовить ланкова,
Слухає ланка
Теплії слова.

До зорі Марія
В поле вируша.
Від ясної мрії
Аж співа душа.
Про урожаї
Думає щодня.
...Ниви безкраї—
Виграє пашня!

В далечінь прозору
Стеляться рядки.

Скільки хватить зору —
Видно буряки.
Радо огляне
Простір ланкова.
Поле кохане
Сонце залива.

І вітають люди
Нашу ланкову.
Слава лине всюди —
Вже дійшла в Москву.
Слово Марії
Щире і тверде:
Якщо сказала,
То не підведе!

Часто листоноша
Їй несе листи.
На листи хороші,
Як відповісти?
— Честь заслужила
З подругами я.
Ланка — то сила
І слава моя!

Від ясної мрії
Аж співа душа.
До зорі Марія
В поле вируша.
Це ж воно кличе,
Це ж воно співа...
Вітер обличчя
Тепло обвіва...

ПІСНЯ
ПРО ГЕРОЯ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ
МАРКА ОЗЕРНОГО

Поля неозорі,
Колгоспні простори,
У сонці ясна далина...
О, як не любити
Тебе, моя рідна, рясна, запашна,
В буйному цвіті
Дорога сторона!

Чарівні ті зерна,
Що Марко Озерний
У теплі ґрунти висіва.
Доріднії зерна
У землю пухку на добро висіва.
Щастя поверне
Сторона степова!

Віддячує нива
Широка, щаслива,
За працю врожаєм рясним.

Віддячує нива
Рукам золотим врожаєм золотим.
Радісне жниво
Зріє в серці твоїм!

Гей, котяться хвилі,
Зелені та милі,
У даль, за ясний небокрай.
У кожній тій хвилі
Шуми, наче повінь, шуми, вигравай,
Слава і сила —
Небувалий врожай!

Радянському краю
Достатку бажає
Трудяща сім'я — колектив.
Радянському краю
Хай сила вливається сонячних жнив!
Щастя то грає
Щирим золотом нив...

Тебе нам квітчати,
Тебе прославляти,
Вітчизно і сонця й весни...
О, як не кохати
Нам простір своєї краси-сторони...
Радуйся, мати,—
Йдуть герої сини!

ПІСНЯ
ПРО ГЕРОЯ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ
ОЛЕНУ ХОБТУ

Від села до села
Та про Хобти діла
По країні зоряна слава йде...
...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Наче цвіту в маю,
Щастя в нашім краю,—
Не зустрінеш більш його ти ніде...
...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Чи сівба, чи жнива,—
Перша скрізь ланкова,
Руки роботящі не складе...
...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Це ж до неї Хрущов
Гостем в хату прийшов,—
Щиро він розмову поведе...
...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Україна співа:
— Славна будь, ланкова! —
До Москви любимої пісня йде...
...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Слово Хобти здаля
Слуха польська земля,
Що про друзів згадує, в гості жде...
...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

ЩОРСІВСЬКА

Лави молодечі,—
Щорсівці з Унечі
Йдуть на ворогів.
Як весни потоки
За Десну широку
Їх полинув спів

Гей, дівчино молода,
Вірна будь мені...
Із походу виглядай
Вранці на Десні!

— Гей, юначе любий мій,
Жду, як цвіт роси...
Ти іди за щастя в бій,
Радість принеси!

За Дніпром-рікою
Чути відгук бою.

Гей, з усіх кінців,
Щорс в годину грізну
За свою Вітчизну
Йде на ворогів!

Говорив Боженко.
— Йти нам не близенько,
Крізь бої іти!
Цвіт у полі, в лузі,
Буде квітнуть, друзі,
Лиш перемогти!

— Всі б'єтеся добре,
Воїни хоробрі! —
Говорив комдив.—
Після битви-грому
Вернемось додому,
До багатих жнив!

І вітає Київ
Тих, що лиходіїв
Та й розбили впрах.
Славлять у народі
Бойові походи,
Славлять Щорса шлях...

Слава йде про нього,
Сина дорогого,
Славу не спинить.
...Де бої кипіли,

Де гроза шуміла,—
Урожай шумить!

— Гей, дівчино молода,
Вірна будь мені...
Після бою виглядай
Вранці на Десні!

— Гей, юначе любий мій,
Жду, як цвіт роси...
Ти іди за щастя в бій,
Радість принеси!

1949

БІЛЯ ТИСИ

(Пісня до танцю)

Гей, дівчина йшла до річки,
Синя стрічка у Марічки.
Синя стрічка,
Як та річка,
Синя річка,
Як та стрічка.
Гей, зелена смережина,
З-за смереки йде хлопчина.
Гарний вдався!
Привітався,—
Мов струмочок,
Обізвався!
Стрілися вони очима,
Зашарілася дівчина..
Чом ішла до річеньки...
Ой, які ж то віченьки!
— Вузька кладка через Тису,
Як нам, хлопче, розійтися?
— За твою красу
Я перенесу!

Я перенесу
За твою красу!
— Я сама ходити можу,
Зірви краще дику рожу!
Оту квітку рум'яну,
Що сама я не дістану!
Хлопцю лиш орел до пари!
Підійнявся вище хмари!
Круча що йому?
— Рожу я візьму!
Підійнявся він орлино:
— Ой, на ж тобі цвіт, дівчино!
В неї стрічка —
Синя річка.
А чи жаль їй
Стане стрічки?
— Даруй мені ти стрічечку,
Синю стрічку, як річечку!
В вічі глянув,—
Ледь не впала,
Давно хлопця
Покохала!
— Узяв серце,
Бери й стрічку,
Перенеси
Через річку!

МАРИСЯ

Скільки вона ждала,
Сонця виглядала,
Світла із Країни Рад...
Хто ж це обізвався,
Хто ж це привітався?
То ж, Марисю, рідний брат!

Ой, Марисю,
Не барися —
Сонце ж у віконце!
Подивися,
Усміхнися:
Грає, грає сонце,
Що зійшло зі Сходу
Усьому народові!

Стала на обніжку
Рідна босоніжка...
Гі — нема від щастя слів!
Латка на спідниці,
Лента — у косиці,
А у серці, в серці — спів!

Йдуть літа веселі
Щастям до оселі,
В цвіті-радості Волинь.
Де ж оті обніжки?
Де ж ти, босоніжко?
Ластівкою-піснею прилинь...

Йде вона по полю,
По своїм роздоллю.
Річка, сад і виноград —
Все її навколо!
Любе щастя-долю
Їй дала Країна Рад.

Разом з рідним братом,
З краєм пребагатим,
Свято зустріча вона.
...А з Москви-столиці
Зорі-зоряниці,
Сонце, щастя і весна!

Ой, Марисю,
Не барися —
Сонце ж у віконце!
Подивися,
Усміхнися:
Грає, грає сонце,
Що зійшло зі Сходу
Усьому народу!

ПІСНІ АБХАЗЬКОГО ПАСТУХА

Таріелу Есартія .

I

Теплих променів повне озерце,
Як чуттів моє серце.
І хвилюють мене світлі мрії,
Пісня радості зріє.

Чому щастя незмірне я маю,
Знає той, хто кохає.
Знає той, хто кохає довіку
Мою радість велику.

Звідки пісню — питають — беру я?
Все кохання дарує.
...Засіяли Абхазії зорі,
Хвилі грають у морі;

Шелестить теплий вітер у листі,
Грають роси краплисті;
Світлячків повисають каскади
Над доріжками саду;

Чому став я безмежно радіти,
Як веселії діти?
Не холодне в грудях, не студене
Серце, друзі, у мене.

Бо весна зацвітає у ньому,
Ніби з першого грому;
Бо чуттів не злічити у ньому,
Запальнім, молодому.

Наче зір, наче хвиль, наче листу,
Мов росинок краплистих;
Як отих світлячків з злотограю,
Почуттів стільки маю.

Теплих променів повне озерце,
Як чуттів моє серце...
Бо сьогодні призналася мила,
Що мене полюбила.

II

В моїй душі навіки пісня буде
Ота звучать, твоїх думок порив.
Це їй назустріч відкриваю груди.
І навстіж душу вперше їй відкрив.

Співала ти, але мені здалося,
Що ріки, гори і стрункі ліси,
І море в пісню сонячну влилося,
У пісню небувалої краси.

Я піснею найбільшу люту спрагу
Душі своєї, друже мій, втолю.
Я в ній знайду незмірену наснагу,
Бо в пісні серце те, що я люблю.

Замріялись простори сині-сині,
У мареві легкому далина.
Як ті сніги на дальній верховині
Душа твоя і чиста і ясна.

В мені живуть твоїх пісень розливи,
В мені звучить — не одзвучить — мотив.
Якщо на світі люди є щасливі,—
Я найщасливіший, бо так ще не любив.

III

Серце чує серця
Радощі, боління.
Якщо плаче мила —
Серце моє плаче.

Серце чує серце —
Розмовляють завжди,
Двох сердець закоханих
Віддаль не лякає.

Хоч між нами — роки,
Море, океани,—
Серце чує серця
Радість, а чи горе.

Як радіє мила,
Серце моє — пісня.
...Серце чує серце,
Якщо зна кохання.

1951

ЗУСТРІЧ В КАХОВЦІ

Падає з черешні
Вранішня роса.
До роботи стала
Дівчина-краса.
В дівчини тієї
Руки не прості.
Недаремно кажуть:
— Руки золоті!
    Як вона
    Почина
    Працювать, змагатися,—
    В руки ті
    Золоті
    Можна закохатися!
От на неї глянув
Хлопець чорнобров,
Цілий день той хлопець
З місця не зійшов.
Відірвалось ніби
Серце юнака...
Та не бачить хлопця
Дівчина струнка.

Занімів,
Скам'янів,
Серце в грудях рвалося.
А вона
Мов не зна,
Що то з хлопцем сталося!

І сказали хлопцю:
— Марно ти не стій,
Заслужить повагу
В дівчини зумій!
Мов приворожила
Дівчини краса,
Руки золотії,
Золота коса!

А вона
Добре зна,
Що між ними сталося,
Що за знак,
Що отак
Серце розспівалося!

Коли до роботи
Взявся він як слід,
Всі сказали: — В нього
Богатирський рід!
От і привіталась
Дівчина струнка.
І на місце стало
Серце юнака!

Іх весна
Ця рясна
Зустрічає квітами.
Хто за них,
Молодих,
Друзі, не радітима!

* * *

Зву тебе своєю
Ясною зорею,
Але зірка світить всім,
Ти ж — освітлюєш мій дім.

Взимку, а чи влітку,
Зву тебе я: — Квітка!
Але квіти всім цвітуть,
Ти ж — мою квітчаєш путь!

Зву тебе я: — Вишня!
Свіжа, не торішня!
Та до вишні — всім дорога,
Ти ж у мене — недотрога!

Принесемо хмелю
У нову оселю.
П'яна в світі ти одна
Не від хмелю чи вина.

Мила незабудко,
Поцілуймось хутко!

Всі цілюються на світі,
Та чи вміють так любити!

Сонцем називаю,
Бо над все кохаю.
А відмінність лише в тому:
Світиш ти мені одному!

1951

НАД ГІРСЬКОЮ. НАД РІКОЮ...

Над рікою, над гірською,
Не знаходжу я спокою...
Біля річки, біля Пруту,
Я посію м'яту-руту:
Прийде мавка цвіт збирати,
Щоб віночок виплітати,
А я в ту ясну годину
Мавку милу перестріну...

Так, як думав, так і сталось!
Вийшла мавка і — спіймалась!
— Ти зірвала м'яту-руту,
Що я сіяв біля Пруту,
То ж за те, що позривала,
Хоч би раз поцілувала!

А в одвіт вона сказала:
— Я цілую не за квіти!
І тебе б поцілувала,
Коб могла аж двох любити!
Двох любити я не вмію!

Квіти ж тут сама посію,—
Не лиш м'яту, а ще й ружу,
Бо люблю я хлопця дуже!
То не цвіт розквітне в літі —
То моє кохання в цвіті!
...В мавки тої руки вмілі!
Це вона — довідавсь нині —
Із сусідньої артілі.
Ой ви, очі, очі сині...
Посумую — що робити? —
Двох не можна полюбити,
Бо давно вже мавка люба
Покохала лісоруба.
Ходить вона квіти рвати,
Щоб милого зустрічати.
А я сію, сію квіти,
Щоб її ще раз зустріти...
Над рікою, над гірською,
Не знаходжу я спокою...

ОТ ЗА ЩО ПІ КОХАЮ...

Серце моє полонила,
Я ж їй сказати чомусь
Слово малесеньке «мила»
Милій дівчині боюсь...
Вперше назвав її «люба»
Край голубої Сули.
З нового нашого клубу
Вдвох ми додому ішли.
Хоч вогонь палив всю душу,
Але я признатись мушу!
Як сказав і легше стало,
Хоч лице вогнем палало!
Про ланкову хор співає,
Я ж полюбив рядову.
Серце про неї складає
Пісню кохання нову.
Люба, хороша та мила,
Бджілко моя трудова...
— Щоб я без тебе робила! —
Каже сама ланкова.

Я ж боюся уявити,
Як без неї міг би жити,
Що б робив оце без неї,
Без хорошої моєї!

Люди на дощці пошани
Бачать дівоче ім'я,
Бачив раніше кохану
В полі широкому я.
Хто лиш на дощці читає,
Я ж її в серці носив,
З парти шкільної ще знаю,
Здавна її полюбив!

Полюбив, що не хвастлива,
Скромна, ще й не галаслива,
Мовчазлива, та луна
Добра слава голосна.

Милій признався в коханні,—
Хай про це дівчина зна...
Так, ніби тихе світання,
Тихо озвалась вона:
— Що я скажу тобі, друже,—
Відповідь серце дає,
Якщо кохаєш ти дуже.—
Серце послухай моє...

Ой, дівчино мила, знаю,
За що я тебе кохаю,
Серце милому озветься...
Як люблю тебе я, серце!

ЗУСТРІЛИСЬ ПОТЬОМКІНЦІ-ДРУЗИ...

Піввіку пройшло, і зустрілись вони
Над морем, потьомкінці славні...
І море шумить їм, шумить з далини,
І дні їм згадалися давні.
    Згадався шторм і шалені вітри,
    Що наскрізь пронизують тіло.
    «Потьомкін» червоні здійняв прапори,
    Потьомкінці рушили сміло.
Огонь їх сердець у огнях прапорів,
І кров, і священні надії.
Гнів морем кипів до катів, до царів,
Серця піднімав молодії.

Матроса старого заслухався внук,
Стоїть ветеран з молодими,
Стоять Матюшенко і Вакуленчук
Над морем живі поміж ними.

З далеких років, як із хвиль глибини,
«Потьомкіна» постріл нам чути...
В країні Радянській, в країні весни,
«Потьомкіна» дні не забути.

Шумить, виграває морська далина
І кличе ясна, неозора...
«Потьомкіна» постріл далекий луна,—
Його повторила «Аврора»!
Згадався шторм і шалені вітри,
Стихія сердець не скорила.
«Потьомкін» червоні підняв прапори —
Історії нашої крила!

1955

МОРЕ КАХОВСЬКЕ...

Про нього недавно ще мріяли всі,
Заграло тепер перед нами,
Широке, глибоке, у повній красі
Нас кличе воно берегами...

Моря каховського,
Моря дніпровського
Хвиля висока гуля...

Рідні простори,
Славнее море,

Славні при морі і люди й земля!

І чайка летить і до хвиль припада,
Проходять у даль пароплави.
Вирує каховського моря вода,
Це море народної слави.

І море огнів електричних сія..
В степи потекли ручаями
Огні, що ввімкнула робоча сім'я
В Каховці своїми руками.

Полинув переклик дзвінких голосів,
Їх слуха воно неозоре.
В славетну історію нових часів
Вливайся, каховськеє море.
Моря каховського,
Моря дніпровського
Хвиля висока гуля...
Рідні простори,
Славнеє море,
Славні при морі і люди й земля!

1955

ОЙ, ХВИЛЯ ЙДЕ ЗА ХВИЛЕЮ...

*Славній молоді
з флотилії «Слава».*

- Чом це море виграла?
— Бо морська вода — жива!
З нескореною силою
Ген хвиля йде за хвилею.
    Ой, хвиля йде за хвилею,
    Моряк скуча за милою
    У далині морській.
    Моряк скуча: — Де ти, дівча!..
    Вона скуча та одвіча:
    — Я жду, коханий мій!
- В тихий вечір запитав
В моря дівчина ота,
Де стежка сяє, стелеться:
— Чи скоро милий вернеться?
    А стежка сяє, стелеться,
    Від місяця ясна.
    А хвиля шепче: — Вернеться!
    Вже скоро він повернеться,
    Як радість весняна!

За весняною зливою,
За птицею щасливою,
Прилинув і моряк...
Дівча веселе зустріча,
А серце радість відміча
Отак: — Тік-так, тік-так..
На ріднім березі своїм,
Де милої над морем дім,
Іде в свою сім'ю...
Була дорога не близька...
Вітають друзі моряка
У рідному краю!

Ой, хвиля йде за хвилею,
Моряк гуляє з милою,
До ніг летить прибій.
— Як я скучав... А ти, дівча?
— Послухай! Серце одвіча:
Скучала, рідний мій!

Море грає, виграва,
Бо морська вода жива.
Радість словнила серця
Наче море — без кінця,—
Без кінця воно, без краю
Між закоханими грає.

...Ой, хвиля йде за хвилею,
Моряк гуляє з милою...

1955

ЧАРІВНИЙ СТРУМОК

З тобою росли
В незабутнім краю,
Де хвилі Сули
Несли пісню свою.

Струмок до Сули
Із-під явора біг...
З тобою знайшли
В житті скільки доріг.

Зустрілися знов
Біля тих яворів,
Де все про любов
Нам струмок гомонів.

Квітчайтесь мої
Ви любими краї!
Привіт яворам
І вам, солов'ї!

З тобою колись,
Чули спів солов'я,
Води напились
Ми з того ручая.

Вода не проста —
Як чарівний напій...
Злилися вуста
В поцілунок п'янкий...

Зустрілися знов
Біля тих яворів,
Де нам про любов
Цей струмок розповів...

1955

— Ще до твого будинку
Дві трамвайні зупинки.
Мила, не поспішай,
Нащо здавсь нам трамвай?

— Мати жде мене дома,
А ще в ніженьках втома...
Вечір світить вогні,
А не близько мені...

— Коли чуєш ти втому,—
Понесу аж додому!
Недалека дорога
Та до твого порога,
Пішки пройдемо путь,
Щоб удвох ще побуть!

Але мила — не мила,
Не даремно ж спішила,
Бо отам, біля дому,
Присягалась другому.
Заметить, піски, доріжки,
Де ходив колись я пішки.
Лиш тепер я поспішаю
До дзвінчастого трамваю,—
На зупинці мить постій,
Відвези мене мерщій!..

1955

* * *

Ніколи мені не забути
Красу незвичайну гір.
Узяти б з собою море —
Найкращий живий сувенір!

Багато отих сувенірів
Мандрівники брали собі,
А я назавжди із собою
Взяв очі твої голубі.

Хто брав черепашку рожеву,
Чи дивні якісь камінці.
А я взяв у душу навіки
Веселих очей промінці.

І тільки не знаю, чому це
На серці моєму поріз...
Болить воно, певно, від того,
Що серце твоє не привіз.

...Багато везли сувенірів
На згадку про море ясне.
Чи все вони запам'ятають,
А пам'ять не зрадить мене.

Обернуться в пил і зітруться
Рожеві оті камінці,
А вічно сіятимуть очі —
Живучі твої промінці!

1955

РИБАЧКА

Рибалки виходили в море,
Я довго дивився услід,
І дівчину вгледів на горе,—
Від погляду дівчини зблід.

Дивився на неї завмерши...
Не очі, а сонячна вись.
З людей, мабуть, я вже не перший
В очах, а не в морі, втопивсь!

Сміливіше глянув у вічі,
А ніжність — як хвиля, звідтіль,
Що вабить, хвилює і кличе...
Це ж нею гордиться артіль.

За добру роботу гордиться
І за незвичайну красу.
Як щастя ясну вістівницю —
Рибачку в душі я несу.

Я їй таємницю відкрию,—
В рибальську артіль поступлю.
Морську полюбив я стихію,
Бо дівчину з моря люблю.

Таке ще трапляється в світі —
Хороших тривог завдає:
У море
                    закинула сіті,
А серце
                    спіймала моє!

1955

ПІСЕНЬКА ПРО ЛЬОН

Ой, широкі поля...
Цвіт простори встеля,
В полі дівчина співа.

Пісня в даль поспіша,
В ній дівоча душа,
Сонячна, тепла, жива.

«Приходь, не барись,
Милий мій, подивись,—
В синім цвіті вся земля...

Приходь, не барись,
Льон у полі розцвівсь,
Серце мое звеселя...

Як очей твоїх цвіт,
Що в душі кілька літ...
Наче неба синя вись,

Льон цвіте, зацвіта,
Поле цвітом віта...
Ми тут зустрілись колись...»

І милий прийшов,
Він кохану знайшов,
Пісню ж бо чуть звідусіль.

А земля зацвіта,
Рушники розгорта,—
Буде багато весіль!

І милий прийшов,
Він кохану знайшов,—
Пісня хлопця привела.

Всіх земля привіта,
Зацвіта золота,
Цвіт увінчує славні діла.

ГОМОНЯТЬ ДУБИ У ПОЛІ...

Де широке поле чисте,
Два дуби широколисті,
Гей, шумлять, шумлять вони...
Скільки літ стоять розлогі!
Біля них зійшлись дороги,
З далини біжать дороги,
З далини і з давнини.

Понад ними бурі, грози,
Лютували злі морози,
Та стоять собі рокі!
Блискавиця прилетіла,
Одного з них підпалила,
Та від лиха захистили
Побратимові гілки...

Гомонять дуби у полі,
Слухають зеленочолі
Їх тополі молоді.
— Вірний друже, побратиме,
Наша дружба вік цвістиме,—

Захистив мене густими
Ти гілками у біді!

В пору сонячну, чудову
Повели тоді розмову
І тополі молоді:
— То Богдан з Росії сином,
Словнені чуттям єдиним,
При шляху, під небом синім,
Посадили жолуді.

...Гей, біжать дороги славні,
То дороги дружби давні,—
Идуть вони в широкий світ.
Біля них, у полі чистім,
Два дуби широколисті,
Гей, шумлять вони врочисто —
Триста літ їм, триста літ!

ВЕСЕЛА ДАЛЬ...

Весела даль, манлива та прозора...
Над морем чайки сонячне крило...
А в серці в мене радість, наче море,
А в серці в мене щастя розцвіло.

І жити вічно хочеться на світі,
В життя дорога буде не важка,
Коли тобі одвітне серце світить,
Як моряку вогонь із маяка.

Всі наші дні — немов бурхливі хвилі...
І хочеться від серця щиро так,
Щоб кожному всміхались очі милі,
Щоб кожен мав свого життя маяк!

З А П Р И Ч И Н О Г О
ИЩ, О Д Е И И И К А

* * *

Хочеш знати, чому радію,
Веселюся, мов дитина?
Я в душі несу надію,
А надія — ти єдина.

Стигне радість в серці в мене,
Тепла коломийка в ньому,
Листя свіже та зелене
І весняний відгук грому...

Не дивуйся, що навколо
Білий сніг, сріблястий іній.
Не в снігах я бачу поле —
Цвіт червоний, білий, синій...

Почуваю — молодію,
Як на цвіт отой дивлюся.
І зимі оцій радію,
В хуртовину — веселюся!

Хочеш? Поділюсь з тобою
Тим, що маю й мати буду?
Хочеш? Поділюсь весною,
Що мої сповняє груди?

Хочеш? Все те проспівую,
Що вже визріло, що просить:
— У душі носити досить —
Простору я так бажаю!

Всім з тобою поділюся...
Кожну радості іскрину
Розділю у мить єдину —
Я збідніти не боюся.

Непомірно так багате
Шире серце без погорди,
Що по-справжньому кохати
Вміє, певне, від природи.

Лине пісня не остання —
Хай вона за звістку буде,
Що мені твоє кохання —
Щастя джерелом повсюди.

СВІТЛО СЕРЦЯ

В душі я зберіг оту ніч на Дніпрі
І згадую завжди охоче...
Сама ти подібна була до зорі,
Що сяяла в темряві ночі.

Яка тишина... Але в тиші отій
Ми чули — співала діброва,
І зорі в обнові своїй золотій,
І даль таємнича дніпрова,
І наших сердець, повних віри, надій,
Тривала беззвучна розмова...

Раптово — гроза. Хмаровиння звиса...
Велична картина і грізна.
Метка блискавиця... Дніпрова краса
В очах твоїх сяла допізна.

І зорі злякались над нами вгорі,
Попадали в безвість дніпрову...
Повік не забуду твої дві зорі,
Очей твоїх теплу розмову.

То, може, гроза на широкім Дніпрі
З тобою мене поєднала...
Опісля грози, в тишині, на зорі,
Нас чайка, зрадівши, вітала.

...Іде пароплав. Не стомився за ніч,
Спочинку ж не мав і хвилини.
...Отак цілий вік би разом, віч-на-віч...
Як ніч та — життя хай пролине.
І трепет сердець і легкий вітерець,
Раптова гроза, блискавиці,
І пісня без слів і розмова сердець,
І перший промінчик на птиці;
Від радості чайки нестриманий крик —
Повік не забуду, повік.

Вночі твої очі, як зорі ясні,
А вранці — проміннями світять мені.

Усе б потьмарилось без світла кохання...
Зоря ти, і сонце, і радість остання.

1956.

* * *

Наче блакить із неба
Впала на землю в ці дні,—
Проліски то для тебе
Квітнуть рясні.

Наче густі посіви
Синього рясту в лісах.
Будь, як весна, щаслива,
З сонцем в очах!

На весноцвіт я погляну —
Бачу очей твоїх цвіт,
Бачу тебе, кохану,—
Шлеш ти привіт.

* * *

Коли до серця втома підступає,
Я хочу відшукати супокій,—
З туману випливає образ твій,
Яснішого у пам'яті немає.

Ти справжнє щастя весняне моє,
Нікого більше в світі не кохаю,
Тебе одну я серцем викликаю,
Одне ж бо тільки серце в грудях є!

* * *

Грають іскри зорепаду
У моїх очах...
Не забудь рясного саду,—
Цвіт веселий не зачах.

Не осиплються прозорі
Пелюстки малі,—
У душі вони, мов зорі,
Як старі мої жалі...

Не осиплються ніколи
Білі пелюстки,
В серці їх нестиму, доле,
Довгі дні, ясні роки.

...Зникли іскри зорепаду,
Сад сховавсь в імлі.
Квітка вишні з твого саду
В мене, друже, на столі...

* * *

Що ти робиш в оцю хвилину,
Коли я у вікно задививсь,
І до тебе всім серцем лину,
І прошу тебе: — Озовись!

Озовися скупим хоч словом,
Подивись на взеленений світ.
Озовись над простором дніпровим,—
Заспіваю тобі в одвіт.

Голос твій, щонайтихший, почую,
Навіть шепіт — почую теж,
Бо до тебе думками лечу я,
Бо кохання немає меж.

КОЛИ ПРОМІННЯ ЗОЛОТАВЕ...

Коли проміння золотаве
На захід кинуло рукав,—
З-за Ворскли вечір до Полтави,
Як синій парус, припливав.

Приніс він свіжу прохолоду,
На віти кинув краплі рос.
Зашелестіла біля броду
Струнка тополя-хмарочос.

А верби хиляться додолу,
Казкову простилають тінь...
І вже вогні горять Подолу,
І вже — пісні у далечінь.

Як я люблю вогні вечірні
І сине вечора крило,
Що, ніби муж дружину вірну,
Простори ніжно обняло.

Ці вечори і свіжий вітер,
Веселі крики поїздів,
Тривогу серця перелити
Я хочу в лад прозорих слів.

В усьому бачу я пориви,
Стремління жити і цвісти.

Беруть розгін у даль шумливу
Вечірніх звуків переливи...
Тополя прагне висоти.

1949. Полтава.

БЕРЕЗОВА АЛЕЯ

Як не чаруватися землею,
На якій і виріс і змужнів!
Я в старій березовій алеї,
Де уперше слухав тихий спів.

Йду один. Зима. Сніги прозорі.
І ніщо не будить тишину.
Ви, берези, сестри білокорі,
Нашуміть мелодію одну.

Зорі в небі рясно засвітили,
І, мов зір її, зоря одна.
Покажіть мені шляхи, де мила,
Розкажіть, мовчазні, де вона.

Над цією славною землею,
Мов холодна квітка — зорепад.
Кидаю березову алею,
Щоб не раз вернутися назад.

Не розкажуть зорі, де шукати,
Бо відомо їм лише одне,—
І не думала вона кохати...
Чому ж так бентежила мене?

Кидаю березову алею,
Де уперше слухав дивний спів,
Та повік не розлучусь з землею,
На якій і виріс і змужнів.

1949

МОЄ СОНЦЕ

Я мріяв — десь між яворів
Тебе побачу неминуче...
Нарешті вже не в сні зустрів!
Ти — сонце весняне, сліпуче.

Із класу йшла, але мені
В ту мить, не знаю чому, здалося,—
З дверей полинули пісні...
Промінням сяяло волосся...

Проміння щедре зайнялось,
Схід сонця бачу... і дивуюсь,
Що «Добрий вечір!» — каже хтось,
Я ж сходом сонця все чаруюсь...

...Де б я не був — зустріне знов
Ранкове сонце, наче мила,
У ньому — вся твоя любов,
І зір, яким ти осліпила.

Для мене сонцем, що зійшло,
Назавжди будеш. Чисту віру
Живить, сповня твоє тепло,
Ввіходить у розмову ширу.

Світи ж мені, завжди світи —
В погожі дні і в дні сльоти!
Мого життя ти світлий схід,
З тобою не зазнає жалю.

...Знов сонця схід!
Хай знає світ,
Чому я сонце так люблю.

1955

* * *

Як народишся, пісне, дзвінкою,
До тієї, гляди, не лети,
Що торкнулася серця рукою
Та між нами порвала мости.

Горді крила розправ і прилинь
До тії, що не зна супокою,
Промайни над безмежжям долин,
Як народишся, пісне, дзвінкою;

Промайни і поля і ліси,
Ніби чайка ясною рікою.
Як народишся, пісне, дзвінкою,
Мое серце ти їй віднеси.

І скажи: — Ти чекала в тривозі?
Він прийшов. Він стоїть на порозі!

НАМ ЗДАЄТЬСЯ, ЩО ЗИМИ НЕМА...

Бачимо удвох — лютує вітер,
Сніг жбурляє, осокір лама...

А в душі у нас — весняні квіти,
І здається, що зими нема.

1953

НІЖИН

Я знову тут. Ці ж вулиці-сусідки...
Ідуть студенти, і між них — вона...
Невже, невже? І повернулась звідки
Моя далека радісна весна?

Я придивляюсь, я дивлюся в очі,—
Що ж, помиливсь. Це не вона, не та...
Хоч молодість вернутися не хоче,
Та не шукаю в старість я моста!

І хоч не стану вдруге на дорогу,
Що в місто це маленьке привела,
Та не забуду з друзів я нікого,
Бо не бажали ні краплини зла.

Я знову тут! Привіт, дуби та клени!
Ідуть студенти. Їх пісні звучать...
І Ніжин радісно вітається до мене,—
Як з ним розмову стрічну розпочать?

Де вперше чули ми сердець розмову,
Несмілі, познайомились ми тут...
Ген з парку гордо випливає знову,
Неначе білий лебідь — інститут.

Студентський дім ніколи не забуду,—
Шумлять про нього клени у саду.
Сьогодні чув я в Ніжині усюди
Мою далеку пісню молоду.

1953

* * *

*

Зеленіють незміримі далі,
Хвилі трав тікають навмання,—
Ось одна стомилася, відстала,
Інша вже її переганя.

Як струмки сріблясті — трав розливи,
А між них — блакитний плин Сули.
Ген веселка грає. Знов щаслива
Ця земля, де битви прогули.

Я чаруюся з гори Сулою
І далеким маревом полів.
Образ постає переді мною —
Просить свіжих і сердечних слів,—

Постать Северина Наливайка
У моїй уяві вироста.
Над Сулою неспокійна чайка
І ясна, бездонна висота.

Не одно пройшло десятиліття,
Де Кобзар лишив свої сліди.
Сонце впало золотою сіттю
На ріку, на молоді сади...

...Все росте, квітує, зелениться...
Хвилі трав тікають навмання.
Пісня пісню, наче птиця птицю,
Наче вітер вітра здоганя...

1947, Лубни.

* * *

Слова коханої в листі
Хвилюють, хоч такі прості...
У них — гаряче привітання,
Ще й випромінюють кохання.

Сьогодні — сонце. Та яке!
Повітря, як вино п'янке.
А лист ще сонця додає,—
Кохання ж сонячне твоє!

Сумуєш ти, а я ще більш,
Тобі пишу не перший вірш.
Твій зір ясний в очах моїх,
В моїх устах твій теплий сміх...

Ні, віддаль нас не заляка,—
В моїй руці твоя рука,
Цілую очі я твої,
В душі співають солов'ї...

Хоч не весна, а чути спів,
Невпинний щебет солов'їв...

1955

ДЕ ГАЙ ЗЕЛЕНИЙ ПРИ ДОЛИНІ...

Де гай зелений при долині,
Де щастя квітнуло моє,
Лунають співи солов'їні,
Зозуля радісно кує.

Дні пролетіли солов'ями,
Ми їхнім співом поклялись.
Чи хоч згадала, як серцями
Були ми зріднені колись?

Те, що пройшло, не повернути...
Словняє серце гіркота,—
Зозулю довелось почути,
Що лічить іншому літа.

А солов'їна пісня лине,
Мов голос юний подає,
Де гай зелений при долині,
Де щастя квітнуло моє...

1950

* * *

І знову зорі, тиша вечорова...
Не знаю, де себе подіть?
От ніби заклика мене діброва,
Як другу, простяга зелену віть.
Я заспокоюсь там, і в урочистій тиші
До дуба вічного схилю чоло.
Від нього прохолода ніжно дише...
Він — не шелесне, віти не колише...
Що ж спокій мій порушить тут могло?
Лиш ти одна. Забутися б про тебе,
Хвилинний сум непроханий забудь...
Та й тут побачать хитрі зорі неба,
Пронижуть вечорову каламуть,
Сміятись будуть, жартувати будуть...
Про тебе знов думки
До серця струн торкнуться і розбудять
Далекий спомин, зелен плід гіркий...
Любов моя! І нащо ти воскресла
І квіткою гарячою зросла?
Як човен ти. Але ж при човні — весла,
А я не маю жодного весла.

1945

* * *

Розшебетались в гаю солов'ї,
Друзі мої, невгомонні мої.
— Про що ви співаєте в тихім гаю?
— Ми хочемо вилити радість твою.

...Радість свою всю тобі віддаю,
Вірному другу весни — солов'ю;
Щиро бажаю, щоб довгі літа
Ліра звучала твоя золота,
Щоб з піснею йшов ти в життя далечінь,
Щоб колос не викинув рано ячмінь;

Щоб завжди тобі квітувала весна,
Котилась простором чарівна луна;

Щоб не підступитись до тебе журбі.
...Всього цього, звісно, бажаю й собі!

1953

ПО ДОРОЗІ В КАНІВ

Всі барви — свіжі та багаті —
Всі квіти й трави розілляті,
І деревцэ й стеблинку навіть
Хотів би я в піснях прославить.

Те, що живе — життя вітає,
В моєму серці проростає
І силу весняну дає.
Все, що навкруг — життя моє.

1956

Задививсь на луги я з гори —
Там озерця трикутник між ними.
Далі ген — голубі явори,
Що для вечора служать дверима.
Вечір тихо в ті двері забрів,
Вечір плив поміж тих яворів.
День промінням ясним догорів.

І хоч сонце сховалось давно,
Та його відбивало озерце.
І здалося чомусь, що воно
То землі негасимеє серце.
І хоч вечір торкнувсь яворів,
І хоч промінь останній згорів,
Але сонце я знову зустрів.

Так і ти — хоч не бачу, а все ж
У моєму ти світишся серці,
Наче сонце відбитком пожеж
У трикутнику того озерця...
На Дніпрі ж білосніжне, ясне,
Відпливає вітрило одне,
Мов любов покидає мене...

Може, світиш вже іншому ти,
Довго ж буду в окраденім серці
Я хоч іскри оті берегти,
Наче сонця проміння в озерці,
    За Дніпром, у озерці отім,
    Що відбилося сонце у нім,
    За Дніпром, де ми слухали грім.
Як проміння у хвильці ясній
Відбивалося, грало казково,
Так душа твоя завжди в моїй
Необхідна, як пісня, як слово.
    Вже вітрила не видно стає,
    Відпливло, мов кохання твоє,
    Та озерце — дивись! — виграє!

1956

* * *

Той клен, що стільки вечорів
Для нас шумів,
Кирею скинув багрянисту
З легкого листу.

Сьогодні він мене зустрів
Під свист вітрів.
Знов обізвався ти до мене,
Мій любий клене.

Убогий, бідний ти який,
О, любий мій,
Без того листу, що шуміло,
Що облетіло.

Така людина без думок —
Немов сучок
Убогий, бідний він до того,
Що жаль сухого...

1956

* * *

Я зустрічаю осінь в Ірпені,
І осокори знов шумлять мені,
Гуркочуть поїзди веселі знову,
Луною будять тишу світанкову.

В долині довго котиться луна.
Люблю, як поїзд ніби вирина
Із лісу жовтого, але іще густого;
Ще мить — і міст здрігається від нього:
Здається, поїзд відстань ту, від лісу
І до моста — скорочує стрибком,
Себе закрие швидко він димком;
Понад мостом, як димову завісу
Чомусь лишає по собі завжди.

Ранкові та вечірні поїзди
Не заважають, не обридли, ні,
Мені в осіннім, любім Ірпені.

Тут ніжна осінь, мрійна та м'яка,
На кольори багата, розмаїта.
Лише ріка — така вже тут мілка —

На неї гнів малих дітей щоліта;
Та зараз навіть і вона мені
Подобається в ці осінні дні.

На вільсі ні листочка вже нема,—
Вона така — зчорніла та похмура
(Мені стара згадалася гравюра).
Грибами пахне осені пільма.

Надходить ніч завітрена, сліпа.
Та знову — ранок. Дощик накрапа.
Маленька станція. Кіоск. Я йду туди.
Візьму газети свіжі і, як вчора,
В оцю осінню поетичну пору
Зустріну перші теплі поїзди.

1953

* * *

Осінь, осінь! Клена ніжний спалах,
Вітру свист, поблідлі стебла трав...
Осінь... Осінь в серці не приспала
Ті пісні, що навесні зібрав.

Осінь, осінь... В роздумі та смутку,
У повільнім плині тихих рік,—
Ти мені даруєш незабудку —
Гордо цю любов нестиму вік!

Осінь, осінь... Заграва калини,
Хмелю шелестіння та курай...
Кожну фарбу і малу іскрину,
Серце, як безцінний скарб, вбирай.

Понесу в собі і шум і спалах,—
Спалах кленів, тихий сум вітрів.
Осінь, осінь серце не приспала —
В ньому знов народжується спів.

1956

* * *

До явора берізка тулиться
І в хвилі синій завмира,
І лиш на мить одну зажуриться,
Коли повіє холодом з Дніпра.

Та потім знову радісна вона,
Слова згадавши:
— Вернеться весна!

1956

* * *

Ні, на осінь я скаржитись не посмію,—
Хто б зернята посіяв у виспільний ґрунт,
Хто б посіяв у серце про весни велику надію,
Про народження нове, природи одвічний
бунт?

Я за осінню бачу неспокійного березня вдачу
І збентеження відчуваю, чую радісний поклик
«Жить».
Мов у руки, земля схопить в стебла проміння
гаряче
Й від любові отої, мов кохана моя, затремтить.

Ні, не викраде осінь весняної пісні у мене,
Хоч навколо я бачу коси жовтих, побляклих
трав.
Навіть взимку не стане моє серце байдужим,
студеним,
Бо йому мій народ сили сонця й весни
дарував.

1948

402

ТИ НЕВТОМНА, ОСІНЬ, ЯК СІЯЧ

Осінь болдинська. Поета свіжі думи.
І надії — ніби клену лист:
Чисті та прозорі та гарячі...
Осінь, ти невтомна, як сіяч.

Я збагнув твої, поете, думи,
В осінь болдинську. І спів і сум.
Ти приходиш гостювать до мене
У замислений Ірпінь.

І мені здається — то не вітер
Почорнілу гілочку ворушить,—
То поет Росії невмирущий
Біля мене щойно тут пройшов...

1954

* * *

Що ця осінь зробила,—
Наскрізь лист пропала,
А мені — чуєш, мила? —
Подаровано крила!

Тільки слово почую,
І до тебе лечу я,
Хоч далеко до гаю,—
Крила маю — встигаю!

Скільки див натворила,—
Все багрянцем покрила,
А в мені, осінь мила,
Ти любов запалила.

За розбуджену чисту любов
Чим віддячити — я не знайшов.
Тож любов і осінню красу
Крізь життя у душі пронесу.

1956

* * *

Точить листя каштанів іржа...
Може, й нашій весні є межа?

Як зелені веселі гаї,
Не обсипались думи мої.

Наче зливу шумливу в маю,
Чую в серці я пісню свою.

І хоч листя каштана в іржі,
А коханню — немає межі.

1956

* * *

Осінні троянди у нашім саду...
Для вас я найкращу троянду знайду.

Засвідчить та квітка у осені час:
— Цвітуть почуття мої завжди для вас.

Погляньте на Київ: як полум'я цвіт...
То вам найпадкіший від мене привіт.

Як ті пелюстки, що розкрились в цей час,
Мої почуття розцвілися для вас.

Троянди огні, оксамити всіх трав,
Я серцем своїм назавжди увібрав.

І вам, наче квітку найкращу свою,
В цю осінь я серце своє віддаю.

6

1956

* * *

Вітер жовті здійма заметілі,
Сумно, серце, у нашім гаю...
Журавлі, журавлі відлетіли,
Віднесли вони радість мою...

Знов весна, як та юнь легкокрила,
Квітнуть проліски любі в гаю.
Журавлі, журавлі прилетіли,
Принесли мені пісню мою,
Принесли мені радість мою!

1953

* * *

Чи любиш мене,
Чи любиш мене,
Ти сонечко весняне?
Всміхнися мені,
Всміхнися мені
Ти наяву, не вві сні...

Люблю я тебе,
Люблю я тебе,
Як небо ясне голубе.
Прийди! — кличу знов,
Прийди! — кличу знов,
Прийди! — мое щастя, любов!

Поглянула ти,
Соромишся ти...
Разом легше, мила, іти,
У очі дивись,
У серце дивись —
Там образ твій, любя, відбивсь!

Тебе я люблю,
Тебе я люблю,
Кохання в пісні переллю.
Щодня тебе жду,
Щодня тебе жду,
Як мрію своєю молодю.

Почулось мені
У відповідь — «Ні...»
Невже це сказала мені?...
А я про своє,
А я про своє...
Спокою любов не дає...

1955

ВСЕ ТУТ Є...

Все тут є —
сади рясні
І Дніпро-ріка.
Все моє...
До ніг мені
Хвиля б'є дзвінка.

Все до мене промовля—
І луги й ріка,
І завітчана земля,
І гора стрімка.

Свіжа падає роса
З пишних яворів.
Лиш тебе, моя краса,
Тут я не зустрів.

Море трав аж до небес
Хвилю підійма.
Все тут є, але тебе,
Лиш тебе нема.

1954

ХВИЛЯ ЦІЛУЄ ХОЛОДНИЙ ГРАНІТ...

Хвиля цілує холодний граніт
Стільки вже весен і стільки вже літ.
Хвиля нашіптує п'яна весною:
— Ну, що-бо ти робиш, що робиш зі мною...

Хвиля цілує холодний граніт,
А він лиш мовчить в одвіт.

В пору вечірню тебе я зустрів
Біля Дніпра мовчазних берегів.
Ніби одні ми на цілому світі,
І наші серця у єдинеє злиті.

Хвиля цілує холодний граніт,
А він лиш мовчить в одвіт.

І, затремтівши, хвиля ота
В безвість впірнула — ясна, золота.
Що ж камінь? Лишився байдужим до всього...
Чи пісня найкраща схвилює глухого?

Роки ідуть і міняється світ.
Я вже — не хвиля. А ти — не граніт.

1945

ВЕЧІРНЯ ТИШИНА

Вже тишина така німа,
Вечірня тишина.
Прийти б до тебе крадькома,
Але тебе нема, нема...
Лише печаль одна.
Вечірня тишина...

Лише печаль в душі моїй
І споминів полин.
Лише думок невпинний рій,
Думок невпинних плин.
Прийди на декілька хвилин
І душу обігрій...

Хоча на мить прийди, я жду.
Але тебе нема.
Тепер в осінньому саду
Вечірня тиш німа.
Чи вечір ходить у саду,
Чи у душі п'ятьма.

1955

КРІЗЬ ДАЛЬ, ЩО ПРОЛЯГЛА МІЖ НАС...

Крізь даль, що пролягла між нас,
Я стукаю, хоч пізній час,
В твоє вікно. Ти чуєш, мила?

Почула, двері відчинила...
Де ж гість? Чекала і — дарма!
Здалося, стукав і — нема...

Крізь даль, що поміж нас лягла,
Не прилетиш — нема крила.
Лише в тобі одне бажання,
Єдине серця поривання.

У далині, в самотині
Чого невістача мені?

Щось втратив я... Мені здається,
Позбувся власного я серця...

1955

СТАРА МЕЛОДІЯ

Ой, піду я до гаю порану,
Там знайду собі зілля катрану.

Там знайду собі зілля катрану,
Прикладу оте зілля на рану.

Кажуть — рану оту не загоїть,
Лист катрану біль серця потроїть.

Кажуть — лікарем може лиш бути
Та, яку вік мені не забути.

Що не любить — це знаю на муку...
Ой, піду я у гай чи на луку...

Хоч знайшов оте листя катрану,
Та не гоїться серденька рана.

Знов піду я до гаю порану
Пошукати ще цвіту катрану...

1954

Я ВИГАДАВ ТЕБЕ...

Я вигдавав тебе. Не існувала ти,
Зорею в ночі темні не світила,
І не тобі казав я часто «мила»,
І не тобі писав оті скупі листи.

Я вимріяв тебе. В мені ти ще б жила
Сльозиною, іскриною чи словом,
Якби сама себе поривом випадковим
Не знищила в ту ніч, яка в грозу пливла.

Я не забув тебе. Забуць хотів — не зміг —
Живучіша за інших і світліша.
Тепер, коли в душі моїй настала тиша,
Не кличе вже мене чужий поріг.

Багато є казок і вигадок. Гай-гай...
Між ними ти одна помітний слід лишила,
Хоч вигдавав тебе, хоч стала ти безкрила,
Все ж — мрією була, літала з краю в край.

Забудуться жалі безплідних мрій,
А ти дала мені тривогу, болі.
Тебе я забуватиму поволі,
Як вигадку свою, як біль сердечний свій.

Одеса, 1955

В СТАРИХ ЛИСТАХ...

В старих листах, пожовклих від часу.
Які ти зберегла, не розгубила,—
Читаю про кохання і красу
І зустрічаю вічне слово «Мила»...

У тих наївних і смішних листах
Себе — хлопчину — я впізнати можу.
В них юні мандрували по гаях,—
Їх мріями тепер себе тривожу.

Пройшло із того часу скільки літ!
Ти розумієш, друже,— ми змінились
За час такий. Змінились люди, світ,
А почуття — незмінними лишились.

І хоч нікому не вернути, ні,
Те, що пройшло, весною відшуміло,
Та як хотілося б ізнов мені
Листи писать і цілувать невміло,

Наївним бути, вірять в те, чого
Насправді, може, й не було між нами,

Та знов отак би мандрувать полями,
Вслухатись в мову серденька твого.

Хоч неповторні юності літа,
І вже тих днів нам не прожити більше,—
І я не той, і ти тепер не та,—
Але слова пожовклого листа
Звучать мені за щонайкращі вірші...

Ленінград, 1954

ЛИШЕ ТЕБЕ, ЛЮБОВ...

Лише тебе, любов, одвічна сила,
Лише тебе одну не покрива
Ні пил часу, ані могильна брила,
Лише любов жила,

живе,
жива.

І їй одній, як музиці високій,
Всього живого,— їй життя моє.
Вона, як моря вічного неспокій,
Натхнення всім завжди вона дає.

Її прославить прагну щирим словом.
Від неї світ старий

для всіх здається новим.

1947

ЛІТНІЙ ДОЩ

Дощ ішов. Хмар горнувся сувій,
Грому дальні пливли перекати.
Думав я: чи ж тебе залякати
Зможе дощ і оцею тепловій?

Я згадував: — Зможе! Не зможе! —
Прийдеш ти, саме в дощ прийдеш ти!
Нам боятись дощу — не гоже!
Мушиш ти неодмінно прийти!

Ну, а ти не прийшла. І на цьому
Можна б крапку поставити. Але
В серці чується відгомін грому...
Може, серце у мене зле?

Захотілося вірш написати —
Може, ти прочитаєш колись.
От уже і година десята...
Я на любий Дніпро задививсь.

Біля нього зустрілося двоє,
Знову — двіє. Ідуть напрямки.
І водою вони дощовою
Умивалися біля ріки.

Так. Я заздрив веселим, сміливим,
Що під дощ посідали в човни.
Ні, таких не затримати зливам,
Ні, грозі непідвладні вони.

Йде розмова: — З дощем тебе, друже!
Він до неї: — А дай-но весло!
...Хвиля в берег ударила дужа,
Легко човен у даль понесло...

— Не злякалась! — Він руку їй тисне...
А вона, у одвіт, жартома:
— Ой, боюсь! Я із глини, розкисну! —
Розсміялася миттю сама.

Ні, грозою таких не злякати,
Не розілле таких вода.

...Я не знав, що така боязка ти,
Хоч з значком «Оборони й труда»...

Так. Я заздрю отим, бо щасливі,
І веселе побачення в них,
Бо навстріч громовинню і зливі
Їх розсипавсь веселкою сміх.

У житті будуть грози і сльоти,
Не лиш сонце і тиша, блакить...
Та негоді не розколоти
Смілих душ, що уміють любить.

Може, й ліпше, що в літню негоду
На побачення ти не прийшла,
Що оману я кинув на воду,
Бо омана коханням була...

1956

КОЛИ ТЕБЕ Я ЖДУ

Коли тебе я жду
В розквітлому саду,—
Здається — цвіт зника.
Тебе мій зір шука.

А ти не йдеш чомусь.
Подумати боюсь,
Що хтось тебе зустрів
У тіні яворів.

Не милий світ мені,
І квіти ці — сумні...
Ну що мені до них,
До кольорів гучних?

Та ось... Прийшла, прийшла
І радість принесла,
І сад рясний в цвіту
Даруєш в пору ту;

Який же любий цвіт,
Який веселий світ,
Яких квіток огні
Палають лиш мені!

Це все — ти принесла!
Ну як же ти змогла
Одна, і — цілий світ
В твої сімнадцять літ
Так легко підняла...
Ну як же ти змогла?

1956

ЗМІСТ

М. Рильський. Поет-пісняр 3

ПЕРША СТЕЖКА

Весняний етюд	9
Серед моря квітів	10
Усиха тополя при дорозі	11
На березі Десни рибалка	12
...Яка спокійна ти, Десна	13
Весна, пісням проростати!	14
Сопілка	15
Мальва (М. Коцюбинському)	17
Журавлі	19
Осінь	21
Перша стежка	22
Схрестились, як мечі	24
Вдарила в будинок	25
Що взяти з собою в дорогу	26
В Кос-Аралі	28
Ярославна (I — III)	30
Крізь хмари війни	34
Прослався простір степовий	36
Лист	38
Стану, подивлюся я на хвилі Волги	40
Звели вже міст через Донець	41
Змагання акинів	43
Другу весну не бачить дівчина	44

Дніпровський край	45
Сліпий скрипаль	47
Сковорода	49

ПОЛЯМИ НАРОДНОЇ СЛАВИ

Великих буднів свято	53
Я проходжу в тиші	55
Білять хати	57
Григорій Житняк	59
Легенда про Марусю	61
Міст	63
Рядовий Петриченко	65
Друже мій з Рязані	67
Карпати сині вдалині	69
Замок Лева	71
Хрещатик	73
Ранок	74
Згадка	75
Рідного краю мої небокраї	77
Ми повернулись	78
Зустріч	80
Плоти ідуть	82
Побратимові (Пам'яті О. Десняка)	83
Чайка	85
Максиму Рильському	87
Цвіт пригасає	89
Леся Українка за кордоном	90
Ленін на броньовику	92
Жовтим, золотим, багряним	94
Я признався, що кохаю	95
Сіножать	97
Рідна земле!	99
В Карпатах	101
Берізка	103
Що може двох розлучить	104
Осінь	105
Мов луг, зелені відра	106
Розцвівсь барвінок у долині	107
Що пшениця на горі	108
Ой, які жнива хороші	110

Океан безмежний перед нами	114
В новій хаті у гуцула	115
Світлячки	118
Виноград	119
Дорідний колосок	121
Гудок прогук старого «Арсеналу»	122
Після дощу	123
Дім новий	124
Я книгу розгорнув	126
Верба	128
Дош (I — VIII)	131
Поїзди	139
Пам'ятник світлу	141
Лава Гвоздирькова	143
Світло шахтаря	146
Власівна	147
Осінь біля Дінця	148
Каштани падають	149
Чаткальська долина (I — VI)	153
Біля прямого проводу	157
Гомін міста	159
Придесення (I — III)	160
Листоноша іде	164
Під небом високим	166
Жива легенда	168
«Ходаки»	171
Горький в Мануйлівці	173
Україна — Білорусь	176
Про осінь сад шумить	178
Сто джерел	180
У синьогірі (I — IV)	183
Старий лоцман	187
Павлу Тичині	189
На Козачому острові	191
Надвечір'я	194
Архітектор	196
Колодяжне	199
Село моє	202
Дорога на озеро Ріца	205
В Зубівку яюсь порану	207
Диктор неодмінно про погоду	209
На греблі Дніпрогесу	211
Далекі світлі дні весняні	212

Маляр	214
Дівчині з Нової Каховки	215
Скеля Довбуша	216
Яремчанський водоспад	221
Гірська сторона (I — II)	223
Остап Вересай	225
Який щасливий я	228
Сонце на Дніпрі	230
На побачення	232
В Москві, біля Пушкіна	234
У нашім серці	235
Балада про козака	236
Курський соловей	239
Шлях степовий	242
В Пирятині	244
Цимбалісти-ковалі	246
Хліб	251
Сіроока ти в мене	255
Ти, як пісня	257
Ленінград	258
Молдавські мелодії (I — VI)	260
Шенченко над Невною	266
Воно шумить, воно кипить	268
Індійському поетові Алі Сардару Джафрі	270
Соняшник в Криму	273
Ранок	275
Чехову	277
Степану Руданському	279
За перевалом — шлях	281
Ленінський декрет	282
Бахчисарайська балада	284
Фото	289
Клава	292
У естонських друзів:	
Серця й пісні	295
Світер	296
Калева свята земля	299
Празька весна:	
Остання крижина по Влтаві	301
Честь праці!	302
Проліски біля танка	304
Кімната Леніна в Празі	304
Вже скоро каштани розквітнуть	305

Ансамбль «Лучниця» виступає	306
Поїзд мчить до Братіслави	308

ПІСНІ

Пісня полонянки	313
В путь-дорогу козаки	315
Гармоністе, грай!	317
Дунай	319
Голубий лиман	322
Пісня про Героя Соціалістичної Праці Марію Лисенко	324
Пісня про Героя Соціалістичної Праці Марка Озерного	326
Пісня про Героя Соціалістичної Праці Олену Хобту	328
Щорсівська	330
Біля Тиси	333
Марися	335
Пісні абхазького пастуха (I — III)	337
Зустріч в Каховці	340
«Зву тебе своєю»	342
Над гірською, над рікою...	344
От за що її кохаю...	346
Зустрілись потьомкінці-друзі...	348
Море каховське...	350
Ой, хвиля йде за хвилею...	352
Чарівний струмок	354
«Ще до твого будинку...»	356
«Ніколи мені не забути...»	357
Рибачка	359
Пісенька про льон	361
Гомонять дуби у полі...	363
Весела даль...	365

З ЛІРИЧНОГО ЩОДЕННИКА

«Хочеш знать, чому радію»	369
Світло серця	371
«Наче блакить із неба...»	373
«Коли до серця втома підступає...»	374

Грають іскри зорепаду	375
«Що ти робиш в сцю хвилину»	376
«Коли проміння золотаве...»	377
Березова алея	379
Мое сонце	381
«Як народишся, пісне, дзвінкою...»	383
«Іще грози атака грізна...»	384
Нам здається, що зими нема...	385
Ніжин	386
«Зеленіють незміримі далі...»	388
«Слова коханої в листі...»	390
Де гай зелений при долині...	391
«І знову зорі, тиша вечорова...»	392
«Розщобетались в гаю солов'ї...»	393
По дорозі в Канів	394
«Задививсь на луги я з гори...»	395
«Той клен, що стільки вечорів...»	397
«Я зустрічаю осінь в Ірпені...»	398
«Осінь, осінь! Клена ніжний спалах...»	400
«До явора берізка тулиться...»	401
«Ні, на осінь я скаржитись не посмію...»	402
Ти невтомна, осінь, як сіяч	403
«Що ця осінь зробила...»	404
«Точить листя каштанів іржа...»	405
Осінні троянди у нашім саду...»	406
«Вітер жовті здійма заметілі...»	407
«Чи любиш мене...»	408
Все тут є...	410
Хвиля цілує холодний граніт...	411
Вечірня тишина	412
Крізь даль, що пролягла між нас...	413
Стара мелодія	414
Я вигадав тебе...	415
В старих листах...	417
Лише тебе, любов...	419
Літній дощ	420
Коли тебе я жду	423

419820

Редактор Г. Г. Ігнатенко
Художник М. Л. Пікалов
Художній редактор К. К. Калугін
Технічний редактор В. Г. Писаренко
Коректор А. С. Кіреєва

АЛЕКСЕЙ ЯКОВЛЕВИЧ ЮЩЕНКО
Избранное
(На українском язике)

БФ 02082. Здано на виробництво 12. XII. 1957 р. Підписано до друку 3. IV. 1958 р. Формат паперу 70×⁹²/₃₂. Паперових арк. 6,75. Друк. арк. 15,795 + 1 вкл. Обліково-видавн. арк. 11,07. Зам. 174.

Ціна 7 крб. 5 коп. Тираж 6000.

Надруковано з матриць Книжкової фабрики ім. Фрунзе в Книжковій друкарні № 3 Головвидаву Міністерства культури УРСР. Київ, Золотогорітська, 11.